

סקירת ספרות

מבוא

הספרות המקצועית העוסקת בנושא הזנות ענפה, אולם רק בשני העשורים האחרונים החלה התייחסות לנשים העוסקות בזנות. גם כיום רוב המחקר סביב הזנות מתמקד באינטרסים של הלקוחות ועוסק בנושאים של העברת מחלות מין ומחלות מדבקות כמו איידס באמצעות הזנות (Vanwesenbeeck, 2001); Farley & Kelly, 2000. מחקרים רבים מתעדים את מצבן הרפואי של הנשים, ואת דרכי השימוש באמצעי מניעה, בעיקר מנקודת המבט של הבטחת בריאותם של הלקוחות.

עד לעשור האחרון מתמקדת הספרות המקצועית, העוסקת בנשים שעוסקות בזנות ובלקוחותיהן, בעיקר בשאלות מי הן הזונות, ומדוע הן נכנסות לזנות. שאלות ביחס לאורח חייהן בתוך הזנות כמעט ולא נחקרו, ואם כן, כאמור לעיל, זה בעיקר בהתייחסות לאיידס. הלקוחות של הזונות כמעט ולא נחקרו, גם גברים העוסקים בזנות כמעט ואינם מוזכרים. (Vanwesenbeeck, 2001).

תיאור התופעה

הגדרת הזנות

הגדרות הזנות מתחלקות להגדרות חברתיות והגדרות משפטיות. לאורך ההיסטוריה רוב ההגדרות של זנות היו א-סימטריות ביחס למגדר: רובן המכריע עסק בהגדרת נשים כזונות, בעיקר נשים מבוגרות. כיום הגדרות הזנות מתרחבות וכוללות גם נערות, נערים, גברים מבוגרים, הומוסקסואלים וביסקסואלים שעוסקים בזנות (Flowers, 1998).

על פי המילון העברי זונה היא "יצאנית, נפקנית, אישה המוכרת גופה לגברים בעד כסף: "ומצח אישה זונה היה לך, מיאנת הכלם" (אבן שושן, 1993). אין מונח מקביל לגבר. הזנות מוגדרת במילון העברי: "ניאוף, זוננים, פריצות, מעשה הזונה, ביאה ביחסי מין שלא במסגרת הנישואין: "ניאופיך ומצהלותיך זימת זנותך" (אבן שושן, 1993). גם במילונים בשפה האנגלית הגדרות הזנות והזונה דומות. לדוגמא במילון פינגווין (1979) הזנות מוגדרת כ"שיטה מאורגנת שבה נשים משכירות עצמן לשם יחסי מין", וזונה מוגדרת כ"אישה שמשכירה את גופה לשם יחסי מין". ניתן לראות כי הזנות מוגדרת רק לגבי נשים.

ג'סון (Jesson, 1993) טוענת כי מדובר בסטנדרט כפול של החברה לגבי פעילות מינית, וכי הגדרות הזנות צריכות להתרחב ולכלול טובות הנאה אחרות כמו כוח, אוכל, מקלט, בגדים, או כל שווה ערך לכסף. אחת הטענות הנה כי קבלת תגמול עבור מין יכולה להתקיים גם בתוך מערכות ממוסדות, כולל נישואין. לדברי ג'סון קיים בלבול בין זנות והפקרות מינית. הפקרות מינית מוגדרת פעמים רבות כזנות, אולם הפקרות אינה זנות.

ניתן לראות כי אישה המקיימת יחסי מין מחוץ לנישואין, גם ללא תמורה כספית, מוגדרת כזונה. מגמה זו קיימת לאורך כל ההיסטוריה. העולם העתיק לא הבלית את האספקט המסחרי של הזנות, והזונה הוגדרה כאישה המפקירה את גופה לכל ללא אהבה. בדומה לכך הגדיר המחוקק הרומי העתיק זונה כאישה המציעה את עצמה בכל מקום ללא הנאה. הכנסייה הנוצרית הדגישה את האספקט הכמותי: האישה ההגונה מקיימת יחסים אינטימיים רק עם גבר אחד, לעומת הזונה שעיסוקה עם גברים רבים (רימרמן,

1977). הגדרת המושג זנות מושפעת מהגישות השונות לנישואין ולמין, אולם ברוב המקרים מיניות שלא במסגרת הנישואין מוגדרת כזנות רק כלפי הנשים שמעורבות בפעילות זו. היהדות, לדוגמה, הכירה רק ביחסי מין בין גבר לאישה נשואים כנורמטיביים, וכל היחסים האחרים בין המינים הוגדרו כזנות. אולם גבר המקיים יחסי מין שלא במסגרת הנישואין אינו מוגדר כזונה.

כיום ההגדרות החברתיות מתייחסות לזנות כאל יחסי מין שכוללים, באופן זה או אחר, תשלום כספי או סחר חליפין, ומתאפיינים בהפקרות ו/או אפטיה רגשית (Flowers, 1998). הזונה (כולל גברים שעוסקים בזנות) היא מי שמחליפה מין תמורת כסף, סמים או מצרך שווה ערך לכסף (Overall, 1992). כמו כן קיימות כיום הצעות להחליף את המונחים זנות וזונה במונח "עבודת מין" (sex work) או "עובד מין" (sex worker), על מנת להימנע מהסטיגמה שקשורה במונחים אלה (O'Neill, 1997). עבודת מין מוגדרת כ"חילופים מיידיים וברורים של שירותי מין תמורת רווח כספי" (Vanwesenbeeck, 2001).

לדברי פרלי ואחרים (2003) בזנות יש ללקוח את הכוח החברתי והכלכלי לשכור את האישה או את הגבר על מנת שישמשו כצעצוע מיני. הזנות אינה כוללת שום זכות להדדיות או להנאה מינית, מטרתה היא להבטיח שאחד הצדדים לא יוכל להשתמש ברצונו על מנת לקבוע איזה אקט מיני יקרה או לא יקרה, בזמן שהאדם השני פועל על בסיס תשוקתו המינית.

דבורקין (Dworkin, 1997) טוענת כי ההגדרות האקדמיות של הזנות מרחיקות אותנו מהבנת המהות של הזנות. לדבריה זנות אינה רעיון מופשט, אלא זנות היא שימוש בגוף של נשים על ידי גברים, לצורך מין. הפה, הנרתיק, ופי הטבעת נחדרים על ידי פין, ידיים וחפצים, על ידי גבר אחד ועוד אחד ועוד אחד.

ההגדרות המשפטיות של הזנות משתנות ממדינה למדינה. באופן מסורתי ההגדרות החוקיות של הזנות התמקדו בעיקר בזונה האישה ובהפקרות מינית (Flowers, 1998). לדברי מילט (Millet, 1971), הזנות היא הפשע היחיד בחוק הפלילי שבו שני אנשים עושים דבר שהסכימו עליו באופן הדדי, ולמרות זאת רק אחד, השותפה הנשית, עלולה להיעצר. על פי החוק בארה"ב הזנות היא עבירה שהעונש עליה הוא קנס או עד 30 ימי מאסר. העונש על עבירות נוספות הקשורות לזנות, לדוגמה סרסרות או עבירות מס, יכול להיות קשה יותר. מחקר שנעשה בארה"ב מראה כי רוב הנענשים בגין עבירות הקשורות לזנות הנן נשים, למרות שהעבירות החמורות יותר כמו סרסרות נעשות ברוב המקרים על ידי גברים (Haft, 1976). באנגליה מצבן החוקי של הנשים העוסקות בזנות מבלבל. מכירת מין אינה נחשבת כעבירה, אולם הרבה מהפעילויות שכרוכות בזנות, כמו שוטטות או שידול, נחשבות כעבירה. יחד עם זאת, החוק בבריטניה לא מאפשר הסדרה ופיקוח על הזנות באמצעות לגליזציה של הזנות, כפי שמקובל באמסטרדם, המבורג או אוסטרליה (Phoenix, 1999).

ישראל אימצה את גישת החוק האנגלי. בחוק העונשין הישראלי אין איסור על הזנות עצמה. אוסרים רק "סרסרות למעשה זנות, שידול למעשה זנות, והחזקת מקום לשם זנות". לפני שנתיים הוסיפו המחוקקים גם "איסור פרסום ומסירת מידע בדבר זנות של קטיין", שהעונש המקסימאלי על הפרתו הוא חמש שנות

מאסר. "איסור פרסום זנות של בגיר" הוא עבירה קלה שאין עמה קלון. פרסום זה אינו עבירה אם נעשה "בנפרד מדברי פרסום אחרים" או "מסומן בצורה בולטת". (מכון תודעה, 2004).

המדינה היחידה היוצאת מן הכלל היא שוודיה שבה חוקק לאחרונה חוק מהפכני האוסר על קניית שירותי מין. הזנות נתפסת בשוודיה כ"אלימות גסה נגד שלמות האישה", ולאור זאת בוטלה הענישה כנגד הנשים העוסקות בזנות, ונקבעה ענישה כנגד הלקוחות הקונים שירותי מין (Ekberg, 2004).

היקף התופעה וסוגיה

רוב העבודות שעוסקות בזנות אינן מציינות את היקף התופעה. העבודות המעטות שמתייחסות להיקף התופעה (לדוגמא: רימרמן, 1977, Flowers, 1998) מציינות את הקושי הרב שבאיסוף נתונים על היקף הזנות. לדברי רימרמן (1977) המשימה לעמוד על היקף הזנות היא קשה משום שברוב הארצות לא קיים רישום של הנשים שעוסקות בזנות. גם בארצות שבהן הזנות היא חוקית, רבות מהנשים נמנעות מרישום ועוסקות בזנות בחשאי, ללא ידיעה וללא פיקוח של השלטונות. רימרמן מציין כי הקושי לאסוף נתונים על היקף הזנות בישראל נעוץ בעובדה שהנתונים המשטרתיים מתייחסים רק לזנות הידועות למשטרה, כלומר זנות שעברו עבירה ונעצרו על ידי המשטרה. גם הוועדה שדנה בניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל (תשנ"ז) מציינת כי היקף התופעה אינו ברור, "נמצא כי אין אף גורם שברשותו מידע כולל על התופעה, גורמיה, ממדיה ומאפייניה" (עמ' 32).

על פי דיווח הוועדה לניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל (תשנ"ז) סוגי הזנות עליהן דווח הם: זנות נערות במכונים, במועדוני חשפנות ובמופעי הצצה. זנות בדירות פרטיות, זנות נערות במועדונים, נערות טרמפים, זנות רחוב, וזנות נערות ליווי. מסקירת ספרות של המחקר בתחום עובדי מין בעשור האחרון מחלקת וואנוסנביק (Vanwesenbeeck, 2001) את הזנות לשני סוגים: זנות בתוך בתים, וזנות מחוץ לבית. היא מציינת כי רוב המחקרים בתחום נעשים על זנות רחוב. פרלי ואחרים (Farley et al, 2003) שחקרו זנות בתשע ארצות, מסווגים את סוגי הזנות לבתי בושת של מסאג' (massage brothels), שירותי ליווי, שירותי טלפון, מועדוני חשפנות, רקדניות חזה חשוף, סקס בטלפון, פורנוגרפיה של מבוגרים וילדים, זנות של ילדים, פורנוגרפיה של וידאו או אינטרנט.

גיל הכניסה לזנות

קיימת חשיבות רבה לבדיקת גיל הכניסה של נשים לזנות, היכול להעיד על הסיבות לכניסת נשים לזנות. מחקרים שונים מצאו גילאים שונים לכניסת נשים לזנות: בישראל, דווח על ידי הוועדה לבחינת ניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל (תשנ"ז) כי קיימת ירידה בגיל הנערות המנוצלות כזנות על ידי בוגרים עד לגיל 11-12. סילברט ופינס (Silbert & Pines, 1982) מצאו כי הגיל הממוצע לכניסת נשים לזנות הוא שלוש עשרה. נדון ושותפיה (Nadon et al., 1998), מצאו במחקר על 82 מתבגרות, כי הגיל הממוצע של כניסה לזנות היה 14.1, ובערך 89% מהמדגם נכנסו לזנות לפני גיל 16. מחקר על 50 נשים שעוסקות בזנות בארה"ב והגיעו לכלא עקב כך (Norton-Hawk, 2001) מצא כי הגיל הממוצע של הכניסה לזנות היה 18. מחקר על 51 נשים שעסקו בזנות בלונדון במהלך שנות התשעים (Gossop et al., 1994) מצא כי הגיל הממוצע לכניסה לזנות היה 19.2. דלה (Dalla, 2000) מצאה כי הגיל הממוצע

לכניסת נשים לזנות הוא 19.4. מחקר של אוכלוסיית נשים שישבו בכלא ועסקו בזנות מצא כי הגיל הממוצע של כניסת הנשים לזנות היה 20.9 (McClanahan, 1999). למרות השוני במחקרים השונים עדיין הגיל הממוצע של כניסת נשים לזנות הוא בתוך גיל ההתבגרות.

הזנות כמוסד חברתי שנוי במחלוקת

הזנות הנה מוסד חברתי ששנוי במחלוקת כיום, כמו גם לפני 4000 שנים. לאורך כל ההיסטוריה לא נהנתה הזנות מעולם ממעמד של מוסד מקובל, אולם גם לא קבלה יחס של גינוי מוחלט (Jolin, 1994). החל משנות הששים והשבעים עם עליית הגל הנוכחי של הפמיניזם בעולם המערבי הזנות הפכה לסוגיה פוליטית שקשורה במגדר. בתוך הפמיניזם קיימת מחלוקת ביחס לזנות ולעבודת מין: חלק מהפמיניסטיות טענו כי הנשים העוסקות בחילופי מין תמורת כסף הן קורבנות של ניצול והתעללות, וכי יש לבטל את זנות, משום שהיא אחד המוסדות שמנציחים את שליטת הגברים על הנשים. אחרות טענו כי למרות חוסר השוויון בין גברים ונשים, עבודת מין היא מקצוע לגיטימי שקיבל סטיגמה בגלל החברה שמדחיקה את המיניות (Sloan & Wahab, 2000).

החל מאמצע שנות השבעים קמו קבוצות של נשים שעסקו בזנות וטענו בעד זכותן להגדרה עצמית. הן טענו כי הרבה מהנשים שעוסקות בזנות בחרו את המקצוע מתוך רצון חופשי, וכי עבודת מין צריכה להיתפס כמו כל עבודה אחרת (Sloan & Wahab, 2000). ארגונים אלה טענו כי אין כל הבדל בין עבודה שבה הנשים מוכרות את הידיים, כגון הדפסה, ובין עבודה שבה הן מוכרות את הווגינה (Jenness, Pheterson, 1989). טענה נוספת היא כי כל הנשים מקבלות כוח מכך שעובדות המין גובות מגברים כסף, עבור מה שגברים מצפים שנשים יספקו ללא תמורה (Jenness, 1990).

לדברי המצדדות בלגליזציה של הזנות, הקרימינליזציה של הזנות משאירה את הנשים במצב שבו הן חשופות לאלימות, אונס, רצח, חטיפה, מרמה וניצול. הדה-קרימינליזציה של הזנות תמנע, באמצעות חקיקה, את האלימות הקשה ממנה סובלות הנשים העוסקות בזנות מידי הסרסורים, הלקוחות והמשטרה (Pheterson, 1989).

תאורטיקניות פמיניסטיות שתומכות בביטול הזנות, דחו את הטענות כאילו נשים בוחרות בזנות באופן חופשי. הן טוענות כי כל זמן שקיימים שיעורים גבוהים של התעללות מינית בילדות, אלימות במשפחה, אונס, עוני של משפחות שבראשן עומדת אישה, ואי שוויון בשכר בין נשים וגברים, אין לנשים בחירה חופשית. במיוחד כאשר מדובר בעבודות שכרוכות בסכנת חיים כמו הזנות (Sloan & Wahab, 2000). פרלי וקלי (Farley & Kelly, 2000) טוענות כי האידיאולוגיה הליברלית, שמגדירה את הזנות כ"עבודת מין", מערפלת את הנזק של הזנות. וכי הטענה כי הזנות היא עוד סוג של עבודה רחוקה מן האמת. לדבריהן מוסדות כמו זנות ועבודות שקיימים אלפי שנים טבועים בתוך התרבות עד כדי כך שהם הפכו לבלתי נראים. הנטייה להשתמש במונח עבודת מין נותנת לגיטימציה ומאפשרת קבלה של מה שבכל הקשר אחר היה נתפס כהטרדה מינית, ניצול מיני או התעללות מינית. לדבריהן: "אם הזנות הפכו להיות "עבודות מין" הרי שהניצול הברוטאלי שלהן בידי הסרסורים הופך להיות יחסי מעסיק - עובד. והרכישה החמסנית והפדופילית של יצור אנוש על ידי הלקוחות הופכת לסתם עוד עסקת חליפין" (עמוד 52).

הכותבות הפמיניסטיות, המתנגדות למיסוד הזנות, טוענות כי החברה הפטריארכאלית היא שמייצרת את התנאים שמקיימים את הזנות ועבודת המין (לדוגמא: MacKinnon, 1983, 1987). לדבריהן, המיניות היא הבסיס לדיכוי נשים. הסטיגמה של הזונה מייצגת את המצב הבסיסי של הנשים בחברה (Dworkin, 1983; MacKinnon, 1983, 1987). עבודת המין היא במהותה מדכאת ואלימה, והיא משרתת את המטרה של שליטה וכוח של הגברים על הנשים. הזנות ממסדת את התלות של נשים בגברים ולכן היא במהותה מנצלת. תאורטיקניות אלה משתמשות במונח "עבודת מינית של נשים" ("Female sexual slavery") (Barry, 1979) ביחס לזנות. המחשבה היא כי כל זמן שקיימת הזנות לא יושג שוויון לנשים, עקב כך שהזנות היא המכשיר לשימור עליונות הגבר בחברה הפטריארכאלית. נשים שעוסקות בזנות הופכות לאובייקט אנונימי שמשמש גברים לצרכים של מין ואגרסיביות, תוך כדי ביזיון והרחקתן מהחברה ה"מהוגנת" (Dworkin, 1997).

הזנות הנה מכשיר שמשרת את רצון הגברים להשיג חופש מיני לעצמם, תוך שמירה על צניעות מינית של נשותיהן. לדברי ג'ולין (Jolin, 1994) הזנות בחברה הפטריארכאלית נובעת כתוצאה מההסדר הבא: 1. המיניות של הגברים מוגדרת כך שהיא מאפשרת הפקרות מינית. 2. המיניות של הנשים מוגדרת באמצעות צניעות. 3. לגברים יש את הכוח כדי לאכוף את שניהם. לדברי ג'ולין מדובר במודל שמורכב מהפקרות - צניעות - אי שוויון. המונח אי שוויון מתייחס לשליטה החברתית והכלכלית של גברים על נשים.

על מנת לשמר את כלל הנשים בחברה בשליטת הגברים קיים פיצול בראיית דמות האישה: מצד אחד נמצאות הנשים ה"טובות" ה"מדונות", שהן שייכות לגבר אחד והן אימהיות, מנהלות משק בית, ולא מיניות. בצד השני נמצאות הזונות שהן הנשים המופקות, המיניות, המספקות את הצרכים של הגברים, מבלי לסכן את הצניעות של הנשים הנשואות (Jolin, 1994). באמצעות אונס של ילדות, פמיניזציה של העוני, והומלסיות של נשים ונערות, יוצרת החברה הפטריארכאלית מאגר של נשים שתהיינה מנוצלות לזנות. לדברי דבורקין (Dworkin, 1987) הזנות אינה עניין פשוט של בחירה. אלא, כמו האונס, הזנות היא המוסד שמונע מנשים לחוות יחסי מין כחופש. הדבר מונע יכולת להגדרה עצמית ובחירות עבור כלל הנשים בחברה.

הסברים לכניסה לזנות

הידע המקצועי העדכני מתעד את העובדה כי בדרך כלל קדמה לזנות טראומה מתמשכת וחוזרת (Farley et al, 2003) ואנונסנביק (Vanwesenbeeck, 2001) מתארת כי המחקרים המוקדמים על "בעיית הזנות" מתמקדים בהסברים ביולוגיים ל"אופי הרע" ול"אישיות החולנית" של הנשים שעוסקות בזנות. התמקדות זו על הפתולוגיה של הזונות כפרטים מעוגנת במסורת הפסיכואנליטית של המאה העשרים. גם מחקרים פסיכולוגיים מוקדמים התמחו בחיפוש אחר הפתולוגיה אצל הזונות על מנת להסביר מי הן. משנות השבעים החל להצטבר ידע מחקרי רחב שחשף קשר בין טראומה מינית ובין הפרעות פסיכולוגיות ופסיכיאטריות. במקביל, הספרות המקצועית העדכנית יותר בנושא הזנות מתייחסת בעיקר לאנשים צעירים העוסקים בזנות בעולם המערבי, ומתעדת רקע של התעללות מינית בילדות, ובהיקף קטן יותר, בריחות מהבית (מתוך בחירה, ולא מתוך בחירה) וחוסר קורת גג (Shaw & Butler, 1998). שאו ובלטר

(Shaw & Butler, 1998) שערכו סקירת ספרות מחקרית בנושא טוענים, כי למרות חילוקי הדעות ותוצאות סותרות במחקרים השונים ביחס להשפעת גורמים שונים על הכניסה לזנות, קיים גוף ידע נרחב שמתעד את השכיחות הגבוהה של הבעייתיות וחוסר ההרמוניה בחייהם של אנשים צעירים שעוסקים בזנות. קיימת הסכמה רחבה, אם כי לא מוחלטת, כי התעללות מינית, הזנחה, בעיות בבית הספר, מעמד חברתי, חברות בקבוצות שוליים עברייניות, אבטלה, אי קיומו של מקלט בטוח וחיים ברחוב, קשורים קשר הדוק לשכיחות של זנות בקרב צעירים. מה שהרבה פחות ברור, לדבריהם, הוא האם בעיות אלה גורמת באופן ישיר לזנות, או שהן מהוות גורמים לא ישירים שמזרזים זנות.

התעללות מינית בילדות

במהלך המחצית השנייה של המאה העשרים הפכה ההתעללות המינית בילדות למרכזית בהסבר של כניסת נשים לזנות. כאמור, מסקירת ספרות על הידע המחקרי בתחום עולה כי המשתנה הבלתי תלוי המרכזי שנמצא כגורם לזנות הוא התעללות מינית בילדות (Shaw & Butler, 1998). המחקרים על התעללות מינית ופיסית מראים אחוז גבוה של היסטוריה של התעללות בקרב נשים שעוסקות בזנות. שיעורי ההתעללות המינית בתוך המשפחה בקרב זונות צעירות שנמצאו במחקרים שנערכו בארה"ב ובקנדה בשנות השבעים והשמונים נעים בין 31% ל 73% (Vanwesenbeeck, 2001). לדוגמא: מחקרים שבדקו את אחוזי התעללות מינית בילדות בקרב נשים שעוסקות בזנות מצאו שיעורים של: 60% (Silbert & Pines, 1983), 63% (Dalla, 2000), 68% (Nadon, Koverola, & Schludermann, 1998), 73% (Bagley & Young, 1987), ו- 85% (Hunter, 1994). גם היסטוריה של ריבוי תוקפים והתעללות חוזרת ומתמשכת שכיחה מאוד בקרב נשים שעוסקות בזנות. במחקר של סילברט ופינס (Silbert & Pines, 1983) נמצא כי 60% מהנשים שעסקו בזנות עברו התעללות מינית בילדותן על ידי שני מתעללים בממוצע, במשך תקופה ממוצעת של 20 חודשים. שני שלישי מהנשים נאנסו על ידי האב או תחליף אב: 33% על ידי אב ביולוגי, 30% על ידי אב חורג או אב במשפחה אומנת, ו 4% על ידי גבר שחי עם אימן. 28% עברו התעללות מינית על ידי אב, 17% על ידי דוד ו 15% על ידי קרוב משפחה אחר.

עיסוק בזנות הנו אחד מתוצאות הלוואי הישירות של גילוי עריות. חוקרים רבים מתעדים קשר זה, לדוגמא: (Dalla, 2000; Dalla et al., 2003; McClanahan, McClland, Abram, & Teplin, 1999; Sanders, 2001; Schissel, & Fedec, 1999; Silbert & Pines, 1981, 1983; Simons & Withbeck, 1991; Widom, & Kuhns, 1996). מקקלנהן ושותפיו (McClanahan, McClland, Abram, & Teplin, 1999) שחקרו נשים אסירות, טענו כי בריחות מהבית והתעללות מינית בילדות הנם שני שבילים שונים שמובילים לזנות. אולם לבריחות מהבית יש השפעה דרמטית על כניסה לזנות רק בגיל ההתבגרות, ואילו ההתעללות המינית בילדות מכפילה את הסיכוי להיכנס לזנות לאורך החיים של הנשים.

בספרות המקצועית קיימת אי בהירות ומחלוקת ביחס לסיבתיות שמקשרת התעללות מינית בילדות עם זנות. נדון ושותפיה (Nadon, Koverola, & Schuldermann, 1998) השוו את הרקע של 45 מתבגרות שעסקו בזנות, עם קבוצת השוואה מותאמת של 37 מתבגרות שלא עסקו בזנות, ומצאו כי הגורמים של התעללות מינית בילדות, חשיפה לאלימות במשפחה, דימוי עצמי נמוך והתמכרות לסמים ולאכזרה, אינם

מצליחים להבחין בין קבוצת המתבגרות שעסקו בזנות, ואלה שלא עסקו בזנות והיו עם רקע דומה. גם סקירת מחקרים שנעשו בשנות השמונים ומוקדם יותר (Brannigan, & Van Brunschot, 1997) מראה כי המחקרים לא מצליחים להוכיח כי גילוי עריות הנו גורם ייחודי בכניסה לזנות. הכותבים טוענים כי צרוף של גורמים רבים קשור לכניסה לזנות כולל התעללות מינית ופיסית, משפחות לא מתפקדות, התמכרויות של ההורים, והתפתחות מינית מוקדמת. וואנוסנביק (Vanwesenbeeck, 2001) טוענת כי לא ברור מדוע החוקרים מתמקדים בקורבנות בילדות, בבריחות מהבית ובהתמכרות לסמים כגורמים המובילים לזנות. היא מציעה לחוקרים לבדוק מדוע הרבה מהקורבנות של ההתעללות המינית בילדות אינן נכנסות לזנות. מחקרים מצאו שבין 10% ל 50% (לדוגמא: Russell, 1986) מהנשים עברו התעללות מינית לפני גיל שמונה עשרה, ולמרות זאת רק אחוז קטן מבין הנשים שעברו פגיעות מיניות בילדות מתדרדרות לזנות.

בספרות המקצועית ישנן שתי גישות מרכזיות להסבר הקשר שבין התעללות מינית בילדות לבין זנות (Simons & Whitbeck, 1991). על פי הגישה הראשונה ההתעללות המינית בילדות משפיעה על הסיכוי לעסוק בזנות באופן לא ישיר באמצעות העלאת הסיכון למעורבות בת - תרבות עבריינית. מחקרים מראים כי הזנות מרוכזת בקרב נשים מהמעמד הנמוך, שמעורבות בחיי רחוב (Miller, 1986; Weisberg, 1985). מחקרים הראו כי בקרב צעירות שעברו התעללות מינית קיימות פגיעות בכישורים חברתיים, והן בהרבה מקרים דחויית על ידי קבוצת השווים הנורמטיבית, ולכן יוצרות קשרים עם קבוצות שוליים עברייניות (לדוגמא: Simons & Robertson, 1989). לכן, ההתעללות המינית תורמת באופן לא ישיר למעורבות בזנות באמצעות חיזוק הקשר של נשים צעירות לתרבות הרחוב. על פי גישה זו המרכיב המיני של שתי התופעות אינו נתפס כמשמעותי.

על פי המודל השני התעללות מינית מוקדמת קשורה ישירות לזנות. סימונס וייטבק (Simons & Whitbeck, 1991), שמחקרם תוכנן כדי לבדוק האם הקשר בין התעללות מינית לזנות ישיר או עקיף, מצאו כי התעללות מינית בילדות מעלה את הסיכוי לעסוק בזנות ללא קשר להשפעה כלשהי שנובעת ממשנתה אחר. לדבריהם התעללות מינית מוקדמת מגבירה את הסיכון של בריחות מהבית, התמכרות לסמים וצורות אחרות של התנהגות עבריינית, אולם ההתעללות ממשיכה להיות קשורה לזנות גם אם עושים ביקורת על כל הגורמים האלה. לדבריהם, הממצאים תומכים בטענה כי התעללות מינית בילדות מעלה את הסיכויים שנשים שקשורות לתרבות רחוב יעסקו בזנות כאמצעי להישרדות. אולם הממצאים לא מספקים הסבר לקשר הזה.

מספר כותבים תארו מנקודת מבט פסיכולוגית את הקשר שבין התעללות מינית בילדות לזנות. גיימס ומיירדינג (James & Meyerdin, 1977) מדגישים את ההשפעה שיש להתעללות מינית מוקדמת על התפיסה העצמית של הצעירות. הם מציעים כי בנוסף להפרדה שעושים הקורבנות בין רגשות ובין פעילות מינית, משתנה הדימוי העצמי של הילדה כתוצאה מההתעללות המינית, והיא מתחילה לתפוס את עצמה כאובייקט להשפלה מינית. שינויים אלה בתפיסה העצמית, ביחד עם עוד נסיבות חיים, נתפסים כגורמי סיכון לזנות. באופן דומה מילר (Miller, 1986), שחקרה נשים שעוסקות בזנות רחוב במילוקי, טוענת כי ניצול מיני במשפחה מהווה אימון לשימוש במנגנון של ניתוק רגשי במהלך מין. הניתוק הרגשי מהווה מעין תכסיס פסיכולוגי, שחייב להיות מופעל על ידי האישה העוסקת בזנות, על מנת לאפשר לה את המגע עם

הלקוחות. לדבריה: "הניסיון של ניתוק רגשי במהלך מגע מיני, אותו מתארות לעיתים קרובות קורבנות גילוי עריות, דומה מאוד למצב הפסיכולוגי שמתואר על ידי הנשים שעוסקות בזנות. במקרים אלה ניצול מיני ברחוב נראה כמו שלוחה של הניצול המיני במשפחה " (עמ' 115). בדומה טוענים קלי ווינגפילד (Kelly & Wingfield, 1995) כי מנגנון הדיסוציאציה של הגוף מהנפש, שאופייני למצבים טראומטיים, חיוני להישרדות בתוך הזנות.

גם עבודה קלינית עם נשים שעוסקות בזנות מראה כי "הבחירה" לעסוק בזנות נובעת ממנגנונים של חזרה כפייתית, וכי הזנות היא גילום מחדש (reenacting) של ההתעללות המינית והנפשית מן העבר (Kenny, 1996). פינקלהור (Finkelhor, 1990) טוען כי התעללות מינית בילדות מייצרת טראומה באמצעות עיוות התפיסה העצמית של הילד, תפיסת עולמו ויכולותיו הרגשיות. הוא מציע כי העיוותים האלה מתחלקים לארבעה תחומים: מיניות טראומטית, סטיגמטיזציה, בגידה, וחוסר אונים. בנוסף לכך הציעו קלי ווינגפילד (Kelly & Wingfield, 1995) כי הגורמים הללו משנים את האוריינטציה הקוגניטיבית והרגשית כלפי העולם, ומעוותים את תפיסת הערך העצמי. גורמים נוספים כמו טולרנטיות כלפי יחסים מקרביים (Silbert & Pines, 1983) מהווים פרה-דיספוזיציה לעיסוק בזנות.

דבורקין (Dworkin, 1997) מתארת את גילוי העריות כטירונות של הזנות, לדבריה: "גילוי העריות הוא הטירונות. לשם אתה שולח את הילדה ללמוד איך לעשות את זה... היא שם ואין לה מקום אחר ללכת אליו. היא עוברת הכשרה, וההכשרה היא ספציפית וחשובה: שלא יהיו לה שום גבולות אמיתיים לגוף שלה, לדעת שהיא מוערכת רק על מין, ללמוד על גברים את מה שעברייני המין מלמד אותה. אולם גם זה אינו מספיק. היא בורחת מהבית, והיא ברחובות וחסרת בית. עבור רוב הנשים, וריאציות של כל הסוגים האלה של מחסור צריכים לקרות כדי שהן יעסקו בזנות" (עמ' 12).

בריחות מהבית והומלסיות

בריחות מהבית נמצאו, במחקרים רבים, כקשורות לכניסה לזנות. מחקרים מראים כי רוב המתבגרים שעוסקים בזנות הם בורחים מהבית (Silbert & Pines; 1981; Bagley & Young, 1987; McClanahan, 2001; Flowers, 1999). מתבגרים בורחים מהבית, לעיתים קרובות, כדי להימלט ממצבים משפחתיים בלתי נסבלים (Nadon, et al., 1998). מחקרים מראים כי בין 64% ל 100% מהנחקרים שעסקו בזנות דיווחו על בריחות מהבית שקדמו לעיסוק בזנות (Bagley & McDonald, 1984; Mathews, 1987;). במחקר שהשווה בין נערות שעסקו בזנות ובין נערות בעלות רקע דומה שלא עסקו בזנות (Nadon, et al., 1998) נמצא כי בקרב הנערות שעסקו בזנות 87% דיווחו על רקע של בריחות מהבית, לעומת 61% בקבוצת ההשוואה. בקבוצת הנערות שעסקו בזנות נמצא אחוז גבוה יותר של חסר בית (הומלסיות). במחקר של מקלנהן ושותפיה (McClanahan, 1999) נמצא כי בקרב נשים עצורות שעסקו בזנות, אלה שברחו מהבית היו בסיכון גבוה יותר לעסוק בזנות מאשר נשים שלא ברחו מהבית. הבורחות מהבית נטו גם להתחיל לעסוק בזנות בגילאים יותר צעירים. אולם החוקרים מציינים כי בריחות מהבית הוא גורם סיכון לעסוק בזנות רק בילדות או בהתבגרות.

מחקרים (PROMISE, 1997; Farley et al., 1998; Farley & Kelly, 2000) תעדו את האחוזה הגבוהה של חסר בית בקרב נשים שעוסקות בזנות. פרלי ושותפיה (Farley et al., 1998) מצאו כי מתוך 475 נשים שעוסקות בזנות בחמש ארצות דיווחו 72% מהן על הומלסיות עכשווית או קודמת. מחקר עדכני יותר (Farley et al., 2003) תעד שיעור של 75% הומלסיות בקרב אנשים שעסקו בזנות בתשע ארצות. סוכנות בקליפורניה שמטפלת בנשים שעוסקות בזנות (PROMIS, 1997; Farley & Kelly, 2000) דיווחה כי 67% מהנשים שפנו לעזרת השרות הנן חסרות בית בהווה או בעבר. דבורקין (Dworkin, 1997) טוענת כי חוסר הבית הוא התנאי המוקדם, יחד עם גילוי העריות והעוני, ליצירת אוכלוסייה של נשים שיכולות להיות זונות. דבורקין מדברת על המשמעות של בית עבור כלל הנשים בחברה שסובלות מאלימות בתוך הבית, ושחסר הבית הוא המטאפורה למה שקורה לכלל הנשים בחברה. שכן לנשים אין מקום שבו הן יהיו בטוחות, ויש להן שליטה על הגוף שלהן. בתוך הזנות האישה נשארת תמיד חסרת בית.

התמכרות לסמים

שימוש בסמים נחקר כאחת הסיבות המרכזיות לכניסה לזנות. למרות ששיעורים גבוהים של התמכרות לסמים נמצאו בקרב נשים שעוסקות בזנות (El-Bassel et al., 1997; Nadon et al., 1998; Potterat et al., 1998) הקשר שבין שימוש בסמים וזנות רחוק מלהיות ברור (McClanahan et al., 1999). סילברט ושותפיה (Silbert et al., 1982) מצאו במחקר על מאתיים זונות רחוב בסן פרנציסקו של- 95% מהנשים הייתה היסטוריה של שימוש בסמים. במחקר של דלה (Dalla, 2000) נמצא כי 41 מתוך 43 נחקרות דיווחו על התמכרות לסמים.

אחת השאלות המרכזיות בספרות המקצועית על הקשר שבין זנות וסמים היא מה קודם למה: השימוש בסמים או העיסוק בזנות. התשובה לשאלה זו יכולה להצביע על הקשר הסיבתי שבין ההתמכרות לסמים לזנות. מחקרים רבים מצאו כי שימוש בסמים קדם לכניסה לזנות (Kuhns, et al., 1994; Graham, & Wish, 1994; Gossop, et al., 1994). פוטרט ושותפיו (Potterat, et. Al., 1998) בדקו את התהליך של כניסה לזנות ושימוש בסמים בקרב נשים שעסקו בזנות, ובקרב קבוצת ביקורת. הם מצאו כי שימוש בסמים היה נפוץ יותר בקרב הנשים שעסקו בזנות לעומת קבוצת הביקורת. השימוש בסמים קדם לפעילות המינית בקרב שתי הקבוצות, והזרקת סמים קדמה לכניסה לזנות. בתוך קבוצת הזונות, 66% השתמשו בסמים לפני הכניסה לזנות, 18% החלו להשתמש בסמים בד בבד עם הכניסה לזנות, ורק 17% החלו להשתמש בסמים לאחר הכניסה לזנות. במחקר של סילברט ושותפיה (Silbert et al., 1998) 55% מהנשים השתמשו בסמים לפני הזנות, 15% עם הכניסה לזנות ו 30% לאחר הכניסה לזנות. גוסופ ושותפיו (Gossop et al., 1994) מצאו שיעורים של 44% לפני, 30% בד בבד, ו 26% אחרי. מחקר שבדק את הקשר שבין זנות, שימוש בסמים ו"קריירה עבריינית" (Maxwell, & Maxwell, 2000) מצא כי ככל שהאישה צעירה יותר כאשר היא מתחילה להשתמש בסמים קשים, גדלה הסכנה של עיסוק בזנות. ממצא זה תואם מחקרים נוספים שמצאו כי ההשפעות המיוחדות של הקראק הן מסוכנות במיוחד לנערות צעירות, שעלולות להתדרדר לזנות בקלות רבה יותר מאשר נשים מבוגרות (Goldstein et al., 1992).

המחקרים האלה מראים כי, ברוב המקרים, השימוש בסמים קדם או היה בד בבד עם הכניסה לזנות. מחקרים אלה שמראים כי שימוש בסמים קדם לעיסוק בזנות יכולים להצביע על כך כי להרבה מהנשים הזנות הנה האמצעי היחיד לממן את ההתמכרות לסמים (Gossop et al., 1994). ההתמכרות לסמים הנה אחד ההסברים הנפוצים בספרות המקצועית לכניסה של נשים לזנות (Young et al., 2000). להרבה מהנשים המכורות שחסרות אמצעים כלכליים או כישורי עבודה, הזנות הנה האמצעי הראשי כדי לממן סמים. דבר שמוביל פעמים רבות ללכידה של הנשים בתוך אורח החיים של מין תמורת סמים "sex for drugs lifestyle" (Gossop et al., 1994).

לעומת מחקרים אלה, מראים מחקרים אחרים (James, 1976; Silbert et al., 1982) כי חומרים ממכרים (בעיקר הירואין) משמשים לנשים העוסקות בזנות להקלה על היכולת שלהן להתמודד עם הלחצים של העיסוק בזנות. מוריסון ושותפיו (Morrison et al., 1995) מצאו כי אחוז משמעותי מבין הנשים שנכנסו לזנות עשו זאת ללא עבר של שימוש בסמים. חלק מהנשים התחילו את השימוש בסמים או הגדילו אותו כאמצעי לאלחוש הכאב שקשור בפגיעות הפיסיות ובהתעללות המילולית מהן הן סובלות במהלך העיסוק בזנות. גם גרהם ווויש (Graham & Wish, 1994) שחקרו 164 נשים עצורות במטרה לבחון שימוש בסמים מצאו כי 60% מהנחקרות צרכו קוקאין, ול - 50% הייתה היסטוריה של עיסוק בזנות. מסקנת החוקרים היא כי לשימוש בסמים יש תפקיד מרכזי בהמשך העיסוק בזנות, אולם לא בכל המקרים קדם השימוש בסמים לעיסוק בזנות. לדבריהם, שימוש בסמים הנו מנגנון התמודדות בקרב זונות רחוב. גם חוקרים נוספים (Graaf et al., 1995; Planet et al., 1989) מצאו כי שימוש בסמים ובאלכוהול במהלך העיסוק בזנות קשור לטראומה הפסיכולוגית של העיסוק בזנות. השימוש בסמים מאפשר "דיסוציאציה כימית", כמו גם אמצעי להקהות את הסלידה הפיסית כלפי הלוקחות. הם מצאו כי הנשים היו יכולות לעסוק בזנות רק תחת השפעת סמים או אלכוהול. יונג ושותפותיה (Young et al., 2000) טוענות כי גם במקרה של הנשים שנכנסו לזנות על מנת לממן את השימוש בסמים, הלחצים הפסיכולוגיים שכרוכים בפעילות של הזנות הובילה אותן להעלאת המינון של הסמים כאמצעי התמודדות. הן מצאו במחקרן על נשים אפרו-אמריקאיות שהשתמשו בקראק קוקאין כי הנשים שעסקו בזנות, בהשוואה לנשים שלא עסקו בזנות, היו מכורות באופן חמור יותר ונטו להשתמש בסמים כדרך התמודדות עם הבעיות שקשורות לעיסוק בזנות. הנשים שעסקו בזנות דיווחו על שימוש בסמים כדרך להגדיל את הביטחון העצמי, ולהשיג תחושת שליטה ותחושות של קירבה לאחרים על מנת להפחית רגשי אשמה ולחץ מיני. לדבריהן, קשה לקבוע סיבתיות בין תלות בסמים וזנות, אולם ברור כי מדובר במעגל שמנציח את עצמו, שבו מעורבות באחת הפעילויות מגדילה את הצורך בפעילות השנייה.

תשומת לב מיוחדת ניתנה בשנים האחרונות להתמכרות של נשים לקראק - קוקאין (Young et al., 2000). נשים שעוסקות בזנות ומשתמשות בקראק - קוקאין מכורות באופן חמור יותר מאשר נשים שמכורות לסמים אחרים. קראק - קוקאין נמצא כחומר ממכר ביותר (Smart, 1991). הקראק הנו חומר בעל השפעה חזקה, אולם משך ההשפעה קצר. הדבר יוצר תלות חריפה והזדקקות לסם ברגע שההשפעה עוברת. כיוון זה של התמכרות מסוכן במיוחד לנשים בזנות, משום שמשמשות בקראק מוציאות את כל כספן על הסם, והן מוכנות לעשות הכול תמורת הסם. צורה נואשת זו של זנות בקרב מכורות לקראק-קוקאין מורידה את

המחירים של הזנות. זאת משום שיש מספר הולך וגדל של נשים שמוכנות לחילופי מין תמורת סמים, או מעט כסף, רק כדי לקנות כמות קטנה של קראק (Inciardi, 1993).

מערכת היחסים עם הסרסור

לסרסור יש תפקיד מכריע בדינאמיקה של הכניסה לזנות והעיסוק בה, בעיקר בקרב נערות (Flowers, 2001). קיימות הערכות כי בין 80% ל 90% מהנערות העוסקות בזנות נשלטות על ידי סרסורים (Hunter, 1994). הערכות נוספות מדברות על כך שלפחות 90% מהנשים בזנות נשלטות על ידי סרסורים (Barry, 1995; Giobbe et al., 1990).

הספרות המקצועית דנה בתפקיד הסרסור בכניסת נשים, ובעיקר נערות, לזנות. הנערות, שרובן בורחות מבתים מתעללים מינית, נופלות היישר לזרועותיהם של הסרסורים המניפולטיביים והערמומיים, שמזהים בנערה הפגיעה והנזקקת קורבן נוח לניצול מיני (Flowers, 2001). הסרסורים, סוחרי הנשים, מחכים להן במקומות אליהם הן נמלטות כמו תחנות מרכזיות בערים הגדולות, ומקומות מפגש לנוער שוליים. הנערות נראות רעבות, מוזנחות, מבולבלות, מפוחדות וזקוקות לחברה. הסרסורים משתמשים בכל אלה כדי למלא את תפקיד התומך, המבוגר שמעוניין לתת לנערה כל מה שמעולם לא קבלה בבית. הוא זוכה במהירות באמונה, באהבתה ובנאמנותה. הסרסור מפעיל מנגנון גיוס שכולל קסם, תשומת לב, נדיבות, סמים וכישורים לפתות את הנערה הפגיעה, התמימה והנוחה ליפול לפח. לעיתים קרובות היא במצב של בריחה מהבית המתעלל, ומעולם לא חוותה סוג של אהבה, נדיבות, תשומת לב, שנראה שהסרסור נותן לה בשפע (Flowers, 1998; Flowers, 2001). לדברי ג'ונסון (Johnson, 1992) הסרסור מפעיל את שני הרגשות האנושיים בעלי העוצמה הרבה ביותר: אהבה ופחד, על מנת לעשות מניפולציה על הנערה להיכנס לזנות. מחקרים מראים כי תשע מתוך עשר נערות נכנסות לזנות באמצעות הקסם והכפייה של סרסור (Johnson, 1992). התסריט השכיח הוא שהסרסור יוצר קשר רומנטי עם הנערה, הנערות מוצאות עצמן מנותקות מהמשפחה, ואז הן הופכות לקורבנות נוחים.

דלה (Dalla, 2000) שחקרה 43 נשים שעסקו בזנות ושהו בתוכנית שיקום, מצאה כי פחות ממחצית מהנשים דיווחו על מעורבות עם סרסור. ממחקר זה עולה קושי בהגדרת הסרסור, שכן חלק מהנשים דיווחו כי הן חיות עם בן זוג שגרם להן להיכנס לזנות על מנת לממן את צריכת הסמים המשותפת, אולם הן לא קראו לו סרסור. קיים דמיון בין בני זוג ובין סרסורים בכך שבשני המקרים הייתה שכיחות גבוהה של אלימות וניצול כלפי הנשים, הגברים היו אבות לילדים שנולדו לנשים, והיו מודעים לעיסוק בזנות וברוב המקרים אף אילצו את האישה לעסוק בזנות. ההבחנה שהנשים עשו בין בני זוג לבין סרסורים הייתה שהסרסורים דרשו מהנשים לספק כמות מסוימת של כסף, הם לקחו את כל הכסף שהאישה הרוויחה לעצמם, ובתמורה סיפקו מקלט, ביגוד, מזון, הלבשה והגנה מלקוחות מסוכנים. מאפיין נוסף של הסרסורים היה כי הם עבדו עם מספר נשים שעסקו בזנות. גם ברנרדוס (Barnardos, 1998) טוען כי הצעירות תופסות את הסרסור לעיתים קרובות כחבר ובן זוג.

הסבר נוסף לפגיעות לניצול על ידי הסרסורים של נערות שעברו התעללות מינית בילדותן, הינו הטענה של סילברט ופינס (Silbert & Pines, 1983) כי ההסכמה להיות בתוך מערכת יחסים של ניצול והתעללות, עם הסרסור, כמו גם עם הקליינטים, קשורה ל"שיתוק פסיכולוגי" אליו הורגלה האישה מילדותה במהלך ההתעללות המינית. כאשר ההתעללות מתמשכת בבגרותה נסוגה האישה לתוך תפקיד פסיבי לחלוטין שבו היא חשה חסרת אונים, חסרת שליטה על חייה, מותשת ומשותקת פסיכולוגית.

השיטה בה משתמשים הסרסורים ללכידת הנערות מערבת שלבים של הבטחה ודאגה, יצירת תלות, ולבסוף שליטה מוחלטת על הצעירה. מחקרים הראו כי התעללות מינית ופיסית ועינויים משמשים לסרסורים אמצעי למנוע מהנשים לצאת מהזנות (Barry, 1995; Dworkin, 1997; Hunter, 1994; MacKinnon, 1993). הרמן (Herman, 2003) טוענת כי אחת השיטות הממוסדות של כפייה היא שליטה על פונקציות גופניות. שיטות אלה מיושמות באופן שיטתי על ידי הסרסורים וסוחרי הנשים בתעשיית המין, לא רק כדי להרגיל את הקורבנות או לשבור את התנגדותן, אלא גם כדי לאמן אותן לביצועים המיניים. המטרה המרכזית הינה להרוס את האוטונומיה של הקורבן, וליצור מצב של כניעה מרצון.

מצוקה כלכלית

גורם נוסף שמוזכר בספרות המקצועית כקשור לכניסה לזנות הוא מצוקה כלכלית (Maxwell & Fagan, 1994; Maxwell, 2000; Lancet, 1996). הפגיעות הכלכלית והאפשרויות המוגבלות לקריירה בקרב נשים עניות מתוארים בספרות כגורמים משמעותיים בגיוס נשים לזנות (Farley & Kelly, 2000). לדברי החוקרים, המחסומים הכלכליים שמונעים מנשים להרוויח מספיק כסף, הן באופן חוקי, והן בעולם הפשע, גורמים לנשים להיות מעורבות בזנות (Fagan, 1994). בתוך הכלכלה החוקית, הצורך בעובדים לא מקצועיים, שאפיין את התעסוקה העירונית, פחת החל משנות הששים. הדבר גרם לחלק מהאוכלוסייה העירונית, במיוחד נשים מקבוצות מיעוט, להתמודד עם מחסור בתעסוקה. לדברי פגן (Fagan, 1994) הדבר הוביל נשים רבות לבחור בפעילויות לא חוקיות כדי להרוויח כסף. מבין הפעילויות הלא-חוקיות, מכירת הסמים הפכה להיות הערוץ המרכזי להרוויח כסף, אולם גם כאן הנשים נדחקות הצידה והן כמעט ולא קיימות כסוחרות סמים מרוויחות (Sommers et al., 1996). ולכן העיסוק היחיד שנשאר לנשים בתוך הספירה הלא חוקית הוא הזנות (Maxwell & Maxwell, 2000).

לדברי הרדמן (Hardman, 1997), הגבלה בגישה למקורות כספיים וחומריים יכולה גרום לנשים לבחור בזנות כהתנגדות או כתגובה לעוני. זנות יכולה להיתפס כאסטרטגיית התמודדות אקטיבית עם עוני ומחסור. גם דלקוסט ואלכסנדר (Delacoste, & Alexander, 1998) טוענים כי, בהעדר אלטרנטיבות, הזנות היא האפשרות היחידה שנותרת לנשים. במחקר של דלה (Dalla, 2000) דיווחו 41% מהנשים כי נכנסו לזנות כתוצאה מצורך כלכלי. תשע מבין ארבעים ושלוש הנחקרות ספרו כי נתנו שרותי מין תמורת הסעות, מקלט או אוכל. שתים עשרה אחרות דיווחו כי ההכנסה מזנות סיפקה אמצעי לתשלום שכר דירה

ואוכל לילדים. לדברי אחת הנשים במחקרה של דלה (Dalla, 2000) "הזדקקתי לכסף כדי לשרוד, זה כסף קל ומהיר, נקי ממיסים, אולם זה יכול לעלות לך בחייד, וזה עולה לך בערך העצמי" (עמוד 349).

ואנונסנביק (Vanwesenbeek, 2001) בסקירת ספרות מחקרית על הזנות בעשור האחרון טוענת כי כאשר מדובר בנשים שעוסקות בזנות בעולם הלא - מערבי, המוטיבציה הכלכלית נחשבת מרכזית. לגבי עובדי מין בעולם המערבי, מוטיבציה כלכלית בתוך הקשר של אפשרויות מוגבלות, אינה מוזכרת מספיק במחקרים, למרות שלדבריה לא ניתן להכחיש את היותה גורם מרכזי בבחירה בזנות. פרלי וקלי (Farley & Kelly, 2000) מתייחסות בביקורתיות לכך שחוקרים רבים מניחים כי נשים נכנסות לזנות על מנת להתעשר. הן מצטטות מחקר שמתאר נשים בטייוואן כיוזמות וקבלניות של זנות (McCaghy & Hou, 1994). זאת למרות, שלדבריהן, הרבה מהנשים נמכרות לבתי בושת ונאלצות לעסוק בזנות, או שהן נמלטות מבתים אלימים. לדבריהן: "להתייחס להפרת זכויות האזרח הזו כאל סיכון הכרחי של קבלנות של זנות, זו הכחשה צינית של הנזק" (עמוד 39). גם דבורקין (Dworkin, 1997) מתנגדת להנחה כי העוני יכול להיות סיבה לעיסוק של נשים בזנות. לדבריה עוני כסיבה יחידה אינו מספיק כדי לייצר מאגר של נשים לזנות. בעולם המערבי, אוכלוסיית הנשים שעוסקות בזנות הן עניות, באות ממשפחות עניות, והן גם קורבנות של התעללות מינית בילדות, וגם חסרות בית. ורק כאשר מתקיימים כל הסוגים האלה של מחסור, נשים יעסקו בזנות.

הסברים פסיכולוגיים

רק מעט חוקרים בעשור האחרון ניסו להסביר את הכניסה לזנות באמצעות הסברים פסיכואנליטיים. הוטו ופאולק (Hutto & Faulk, 2000), לדוגמא, מתארים מנקודת מבט פסיכואנליטית את הסיפוקים הלא מודעים שעיסוק בזנות מספק לנשים. בולו ובולו (Bullough & Bullough, 1996) טוענים כי המקור לזנות הוא חסך אימהי או תשוקות אנאליות של הילדה. תיאוריות מוקדמות מתייחסות להיבטים הניורוטיים של הזנות כמו החצנה (acting out) של הקונפליקט האדיפלי, והצורך להתמרד כנגד סטנדרטים של ההורים והחברה (לדוגמא: Kasanin, 1944; Golver, 1960). תיאוריות אחרות (Choisy, 1961; Greenwald, 1970) עוסקות בתפקיד המזוכים בפסיכולוגיה של הזנות, ובצורך הלא מודע בכפרה על פנטזיות אינססטואליות. גרינוולד (Greenwald, 1970) רואה את הזנות כניסיון להכחיש פנטזיות הומוסקסואליות, וכצורך להוכיח אטרקטיביות פיסית דרך מגע מיני עם הרבה גברים.

במחקר על עשר נערות, ניומן וקפלן (Newman & Kaplan, 1981) מציגות תמונה פסיכודינמית של בעיה בהתפתחות בשלב מוקדם כתוצאה מחסכים רגשיים המביאה ליצירת זעם אומניפוטנטי, בשילוב עם תחושת חוסר אונים וחרדת נטישה. למתבגרות אלו יש מעט מנגנוני התמודדות, והמנגנונים הקיימים הם ילדותיים. מתחת לכעס ולשעמום ישנם רגשות של ריקנות ודיכאון. הצורך להימנע מההתמודדות עם התהומות הרגשיים בתוך עצמן, מתבטא בבריחות מהבית. החיים המוקדמים, הכאוטיים והדלים מבחינה רגשית, משאירים אותן עם צורך שאינו יודע שבעה לדברים שימלאו את הריקנות. לכן הן טרף קל לסרסורים שהשבחים שלהם מחזקים את התחושה שכל ערכן הוא כאובייקט מיני. כתגובה למחמאות של

הסרסורים הן מפתחות דרכים סטריאוטיפיות נשיות פאסיביות שאינן מסייעות להן למצוא אלטרנטיבות לזנות, ואשר מחזקות את הניכור שלהן מנשים אחרות שיכולות לספק להן תמיכה לשנות את חייהן.

מסקירת הספרות המקצועית של שנות השמונים והתשעים בנושא הזנות עולה כי קיימת הנחה שלנשים העוסקות בזנות יש מאפיינים אישיותיים שמובילים אותן לקורבנות (Farley & Kelly, 2000). רוזיאלו (Rosiello, 1993) לדוגמה, מתאר את המזוכים הטבוע (אינהרנטי) של הנשים העוסקות בזנות כ"מרכיב הכרחי" של התפיסה העצמית שלהן. מקויקר ודילון (MacVicar & Dillon, 1980) טוענים כי המזוכים משחק תפקיד מרכזי בקבלה של הניצול והתעללות מצד הסרסור.

הביקורת על התיאוריות הפסיכולוגיות ביחס לכניסה לזנות טוענת כי ברוב העבודות הפסיכואנליטיות תצפיות מוגבלות מוכללות על כל אוכלוסיית הזנות, והתנאים החברתיים שלהן כלל לא מוזכרים (Vanwesenbeeck, 2001).

חווית העיסוק בזנות

מעט מאוד נכתב על חוויתן של נשים בתוך העיסוק בזנות. רק בשנים האחרונות החל להיאסף ידע על חייהם של הנשים במהלך העיסוק בזנות (Farley et al, 2003). ידע זה מתעד בעיקר את האלימות כלפי נשים בזנות, ואת השיעורים הגבוהים של הפרעת לחץ פוסט טראומטית (PTSD) שנמצאה בקרב נשים העוסקות בזנות.

אלימות כלפי נשים בזנות

תיאור טיפוסי של אישה מארה"ב שעסקה בזנות במועדון חשפנות, במסאג', בשירותי ליווי ובזנות רחוב משמש דוגמה הממחישה את הסוגים השונים של האלימות כלפי נשים בזנות (Farley et al, 2003): "במועדון החשפנות היא עברה הטרדות מיניות ותקיפות מיניות. בעבודה נדרש ממנה לספוג אלימות מילולית (עם חיוך מאולץ), לקבל משיכות וצביטות ברגליים, בישבן, בחזה ובמפשעה. לעיתים נגרמו לה חבורות או שריטות על הרגליים, הזרועות או החזה. החזה שלה נמחץ עד שנגרם לה כאב רציני. היא הושפלה על ידי לקוחות ששפכו זרע על פניה. משכו לה בשיער כאמצעי לשליטה ולעינוי. היא הייתה חבולה קשה עקב מכות, ולעיתים היו לה שטפי דם סביב העיניים. היא הוכתה שוב ושוב על ראשה באמצעות אגרופים, לעיתים עד כדי אובדן הכרה. כתוצאה מהמכות הלסת שלה זזה ממקומה, ועור התוף באוזן נפגע. היא נחתכה בסכינים. קיבלה כוויות מסגריות של לקוחות שעישנו תוך כדי שהם אונסים אותה. היא נאנסה על ידי לפחות עשרים גברים בהזדמנויות שונות. היא עברה אונס קבוצתי. האונס על ידי לקוחות או סרסורים גרם לעיתים לדימומים פנימיים". (עמ' 34-35) (Farley et al, 2003).

פרלי ואחרים (Farley et al., 2003) שחקרו 854 אנשים שעוסקים בזנות בתשע ארצות (קנדה, קולומביה, גרמניה, מקסיקו, דרום אפריקה, תאילנד, טורקיה, ארה"ב וזמביה) מצאו כי הזנות היא מולטי טראומטית: 71% מהעוסקים בזנות עברו הטרדה מינית שבארה"ב מוגדרת כעבירה על החוק בכל מסגרת עבודה אחרת, 95% עברו אלימות פיזית במהלך העיסוק בזנות, 60%-90% עברו אונס במהלך העיסוק

בזנות, ו- 88% סבלו מאלימות מילולית וביזוי חברתי. בנוסף נמצא כי 68% התאימו לקריטריונים של הפרעת לחץ פוסט טראומטית (PTSD). לדברי החוקרים חומרת הסימפטומים של ה PTSD קשורה קשר הדוק עם ריבוי הסוגים השונים של אלימות מינית ופיסית לאורך חייהם של העוסקים בזנות. ממצאי המחקר הזה סתרו את המיתוסים המקובלים כי זנות רחוב היא החמורה ביותר מבחינת האלימות, וכי מיסוד הזנות יפחית את רמת האלימות והסיכון כלפי העוסקות בזנות. גם מחקר קודם של פרלי ושותפיה (Farley et al., 1998) שבדק 475 אנשים שעסקו בזנות בחמש ארצות (דרום אפריקה, תאילנד, טורקיה, ארה"ב וזמביה), מצא כי בכל הארצות הזנות היא אקט של אלימות כלפי העוסקים בזנות. בכל הארצות 73% דיווחו על אלימות פיסית במהלך העיסוק בזנות, 62% דיווחו על אונס, ו- 67% התאימו לקריטריונים של PTSD.

מחקרים נוספים על נשים שעוסקות בזנות, בעיקר זנות רחוב, תעדו את התנסותן לאורך החיים בהתעללות, ניצול והשפלה על ידי גברים - כולל אבות, אחים, בני זוג קליינטיים וסרסורים (Dalla et al., 1998; Nadon, Koverola, & Schludermann., 2003). סילברט ופינס (Silbert & Pines, 1981) (1982b) דיווחו כי 70% מהנשים שחקרו בסך פרנסיסקו סבלו מאונס במהלך העבודה בזנות, 65% עברו התעללות פיסית על ידי הלקוחות, ו 66% עברו התעללות פיסית על ידי הסרסורים. וואנוונסביק (Vanwensenbeek, 1994) דיווחה ש 60% מהנשים הזונות שחקרה בהולנד סבלו תקיפות פיסיות, 40% דיווחו על תקיפות מיניות, ו- 40% דיווחו כי אולצו בכוח לעסוק בזנות, ו/או עברו תקיפה מינית על ידי מכרים. וייסברג (Wiesberg, 1985) מסיקה מסקירת מספר רב של מחקרים, כי רוב הנשים הצעירות בזנות סובלות מהתעללות ואלימות הן בידי הקליינטיים והן בידי הסרסורים. המועצה למציאת חלופות לזנות באורגון בארה"ב, דיווחה כי נשים שעוסקות בזנות עוברות אונס בממוצע אחת לשבוע (Hunter, 1994).

ספרות עדכנית מצביעה על מכנה משותף בין האלימות כלפי נשים בזנות ובתוך המשפחה. לדברי החוקרים ניתן לראות בזנות את אחת הצורות של אלימות במשפחה (Farley & Kelly, 2000). גיאוב (Giobbe, 1993) השווה סרסורים לגברים מכים ומצא דמיון בשימוש בכפיית בידוד חברתי, מינימליזציה והכחשה, איומים, הפחדה, התעללות מילולית ומינית, יחס של בעלות, ואלימות פיסית קיצונית על מנת לשלוט בנשים. מחקרים עדכניים (Stark & Hodgson, 2003) מראים כי הנשים העוסקות בזנות הן קורבנות שלא זוכים להכרה, של אלימות זוגית שמתבצעת על ידי הסרסורים או על ידי הלקוחות. כיום קיימת הבנה כי האלימות השיטתית של הסרסורים כלפי הנשים העוסקות בזנות נועדה לא רק לצורך שליטה בהן, אלא גם להדגשת חוסר האונים וחוסר הנראות (invisibility) או העדר הקיום של הקורבן, מלבד דרך תפקידה כזונה.

מקינאן (MacKinnon, 1993) טוענת כי האלימות הקיצונית בחייהן, בהווה ובעבר, של הנשים שעוסקות בזנות מראה כי איננו יכולים להתייחס לזנות כאל פעילות טבעית או בחירה מרצון. זנות חייבת להיות מובנת כאלימות מינית כלפי נשים. גם פרלי ושותפיה (Farley et al, 2003) טוענים כי הזנות עצמה היא צורה של אלימות מינית שמטרתה רווח כספי לאלה שמוכרים נשים, ילדים וגברים.

השפעות פסיכולוגיות של העיסוק בזנות

הידע המחקרי על החוויה הנפשית של הנשים העוסקות בזנות הינו מועט. רק בשנים האחרונות החלו לחקור את ההשפעה הנפשית של העיסוק בזנות על הנשים (Farley, 2003). במחקרים שבדקו את הלחץ הפסיכולוגי שקשור לזנות נמצא כי 68% מהזונות התאימו לדיאגנוזה של הפרעת לחץ פוסט טראומטית (PTSD), (Farley & Barkan, 1998, Farley et al, 2003). לדברי החוקרים השיעור הגבוה של PTSD קשור, בנוסף לעצם העיסוק בזנות, גם להתעללות המינית והפיסית בילדות, וגם לשיעורים הגבוהים של אלימות בבגרות שכידוע שכיחים בקרב נשים שעוסקות בזנות. במחקר נוסף (Ross, Farley, & Schwartz, 2003) נמצאו גם סימפטומים נוספים של לחץ נפשי בקרב נשים שעסקו בזנות שכוללים הפרעות חרדה, הפרעות דיסוציאטיביות, התמכרויות, הפרעת אישיות ודיכאון. מחקר אחר מצא קשר חזק בין זנות ומצוקה נפשית (El-Bassel & Schilling, 1997). החוקרים השוו קבוצה של נשים שעסקו בזנות לנשים שלא עסקו בזנות. נשים בזנות דורגו גבוה יותר מקבוצת הביקורת במדדים שונים של לחץ נפשי כמו דיכאון, חרדה ומחשבות פאראנואידיות. מסקנת החוקרים הייתה שהלחץ הנפשי שנמצא קשור לנסיבות של הסכנה וההשפלה סביב העיסוק בזנות.

תוצאה נוספת של עיסוק מתמשך בזנות היא הפרעת לחץ פוסט טראומטית מורכבת (complex PTSD, CPTSD), שהיא תוצאה של טראומה כרונית, שבי ושליטה טוטאליטארית (Farley et al, 2003). הסימפטומים של CPTSD בזנות הם קשיים בויסות רגשית, עוררות יתר, שינויים בתפיסה עצמית ביחס לאחרים, תפיסת עצמי כאובייקט מיני נשלט, ושינוי באמונות ביחס לטבע ולעולם. האובייקטיביות (הפיכת האישה לאובייקט) (objectification), והבוז שמופנים כלפי הזונה, שמופנים והופכים לשנאה עצמית ותיעוב עצמי, עמידים בפני שינוי. האנשים שעוסקים בזנות, כמו בעבדות או במחנות ריכוז, יכולים לאבד את הזהות שלהם כאינדיבידואלים, ולהפוך להיות מה שהאדון או הלקוח רוצה שהם יהיו. הרמן (Herman, 2003) טוענת, מנקודת מבט קלינית, כי הסינדרומים הטרואומטיים המורכבים מהם סובלים העוסקים בזנות הנם בין הסינדרומים הקשים ביותר להבנה, והמאתגרים ביותר לטיפול. וכי הם מגדירים את הקצה הרחוק של הרצף של ההפרעות הטרואומטיות, ואת חזית הידע הקיים. לדברי הרמן, הקורבנות סובלים מהפרעות נזיר-ביולוגיות חמורות, והפרעות אישיות קשות. זה כולל מצבי אגו מורכבים ומבלבלים, וצורות חמורות של דיסרגולציות (dysregulation) גופניות ורגשיות. לדבריה הפרעות סומאטיות ורגשיות הנן שכיחות במצבים של PTSD, אולם התנאים של העיסוק בזנות מחמירים את ההפרעות הללו. לדבריה, הסרסורים משתמשים בשיטות עינויים ידועות על מנת להרגיל את האישה לביצועים המיניים, וליתור מוחלט של זהות ושליטה. ההתמכרות לסמים משמשת גם היא לשליטה על התפקודים הנפשיים והגופניים, דבר שמחמיר את התמונה הקלינית.

הדיסוציאציה היא אחד הסימפטומים שנמצאו בשנים האחרונות בקרב נשים שעוסקות בזנות (Farley, 2004). הדיסוציאציה היא תוצאה הן של ההתעללות המינית בילדות, ושל האלימות המינית במהלך העיסוק בזנות. הפרעות דיסוציאטיביות שכיחות בקרב נשים בכל סוגי הזנות: מכונים, נערות ליווי, מועדוני חשפנות ובתי זונות (Ross, Farley, & Schwartz, 2003). והן משמשות להתמודדות עם הכאב, ההשפלה, והפחד שמציפים בזמן העיסוק בזנות. יחד עם זאת השיעורים הגבוהים של דיכאון בקרב נשים שעוסקות בזנות מלמדים כי הדיסוציאציה והסמים אינם משמשים שריון מלא כנגד ייאוש, דמורליזציה וחסר תקווה (Ross, Farley, & Schwartz, 2003).

לסיכום: סקירת הספרות מראה כי רק בשנים האחרונות החל ניסיון לתעד את העיסוק בזנות מנקודת מבטן של הנשים העוסקות בזנות. עדיין, רוב הנכתב על הזנות עוסק בזנות מנקודת מבטם של הלקוחות, והרוב המכריע של המחקר על הזנות מתייחס להעברת מחלות על ידי הזנות, ונוהגי שימוש באמצעי מניעה על ידי הנשים והלקוחות, על מנת להגן על בריאותם של צרכני הזנות.

רק בשנים האחרונות החל להצטבר ידע על חייהם של העוסקים בזנות בזמן העיסוק בזנות. ועל נסיבות החיים שהובילו אותם לעיסוק בזנות. כיום קיימת ההבנה כי העיסוק בזנות מתרחש על רקע התעללות וקורבנות מינית, פיסית ונפשית בילדות ובגרות המוקדמת. המחקרים מתעדים כיצד הילדה, שעברה התעללות בילדות, הופכת להיות מועדת לניצול בזנות, וכיצד הזנות מהווה המשך של ההתעללות המוקדמת בילדות.

מחקרים רחבי היקף שנעשו בארצות שונות בעולם מתעדים את הרמה הגבוהה של הפרעות לחץ פוסט טראומטיות בקרב העוסקים בזנות (Farley et al., 1998; Farley et Al., 2003). יחד עם זאת, לאור ההיסטוריה הטראומטית של רוב העוסקות בזנות עדיין חסר ידע לגבי מהות הטראומה של עיסוק בזנות. הנזק הנפשי והגופני שהוא תוצאת העיסוק בזנות כמעט ולא תועד או נדון. אפילו בשטח של חקר הטראומה קיים מחסור בספרות שמתעדת את הניסיון של העיסוק בזנות עבור אלה שעוסקים בזנות (Farley, 2003, Herman, 2003). עקב הקושי בגישה לאוכלוסיית הנשים שעוסקות בזנות, שמתועד בספרות (לדוג' Freed, 2003), כמעט ולא נעשו מחקרים איכותניים על אוכלוסייה זו.

אחת הטענות בספרות המקצועית העכשווית הנה כי הנזק שנגרם לנשים הופך להיות בלתי נראה משום שהזנות היא אחד המוסדות המרכזיים שמנציחים את עליונות הגברים בחברה הפטריארכאלית (Farley & Kelly, 2000; Dworkin, 1997; MacKinnon, 1993), ועקב המוטיבציה הכלכלית שכרוכה בניצול של נשים בתעשיית הזנות והסחר בנשים (Farley, 2003). לאור זאת קיימת חשיבות להמשיך ולתעד היבטים שונים של חווית הזנות ומשמעותה מנקודת מבטן של הנשים העוסקות בזנות.

שיטת המחקר

מטרת מחקר זה הייתה לתעד ולהבין את חוויית העיסוק בזנות של נשים שעסקו בזנות רחוב בישראל, מנקודת מבטן של הנשים עצמן. שאלת המחקר הייתה "מהי התנסותן של הנשים במהלך העיסוק בזנות?" ההגדרה של חוויית הזנות כללה גם את הדרך שבה הגיעו לעסוק בזנות. החלטה זו נעשתה לאחר מספר ראיונות פיילוט בהם התברר כי מנקודת מבטן של הנשים, כאשר הן מתבקשות לתאר את חוויית העיסוק בזנות, הן מתחילות בילדותן.

השפעות מעצבות תיאורטיות ואישיות

המחקר האיכותני-נטורליסטי

חווית העיסוק בזנות מתאפיינת בבושה, סטיגמה, הדחקה ודיסוציאציה. זו חוויה טראומתית ודיס אינטגרטיבית (Farley, 2003; Vanwensenbeek, 1994). לאור זאת קיים קושי גדול במחקר על חווית הזנות. קיים גם פער בין דרכי החשיבה האקדמית, ובין המציאות היומיומית של הזנות. לאור הקושי הזה נבחרה שיטת המחקר האיכותנית מאחר והיא מאפשרת פיתוח הבנה מעמיקה של תופעות מנקודת מבטם של המתנסים בהן (Patton, 1990). במחקר איכותני מקשיבים לאנשים במטרה לשמוע כיצד הם מבנים את העולם שבתוכו הם חיים (Patton, 1990). שיטות המחקר האיכותניות מתאימות במיוחד לראיון נשים לאור ההבנות שקיימות כיום כי לנשים יש "קול שונה" שאינו מיוצג כראוי במחקר שמתבסס על שיטות המחקר המסורתיות (Edwards, 1993, גילגן, 1995). קיימת חשיבות רבה בשימוש בראיון איכותני במחקר עם אוכלוסייה במצוקה קשה כמו אוכלוסיית נשים שעסקו בזנות. אוכלוסייה זו חסרה קול חברתי הן בתקשורת הרחבה, והן בספרות המקצועית, שמתעדת את הזנות בעיקר מנקודת מבטם של הלקוחות (Farley & Kelly, 2000).

אחת הדרכים לאסוף את הנתונים במחקר הנטורליסטי היא באמצעות ראיונות עומק. ראיון איכותני דורש הקשבה אינטנסיבית, כבוד וסקרנות ביחס למה שאנשים אומרים, ומאמץ שיטתי לשמוע ולהבין. שיטה זו מתאימה במיוחד למחקר על חווית הזנות. המחקר חייב להיות רגיש, ולסייע לנשים לעבור את מחסומי ההכחשה והבושה שמקשים מאוד את הדיבור על העיסוק בזנות. במחקר האיכותני, הראיון מתבצע תוך כבוד גדול למה שנאמר, ותוך זהירות והקשבה מרביים. סוג כזה של ראיון מתאים במיוחד למחקר בסוגיה קשה וכאובה כמו חווית העיסוק בזנות.

במחקר הנטורליסטי החוקרת הנה כלי המחקר העיקרי ויש חשיבות רבה לקשר בין החוקרת לנחקרות (צבר בן יהושע, 1995). כפי שתואר בסקירת הספרות, אוכלוסיית הנשים שעוסקות בזנות הנה אוכלוסייה המתאפיינת במצוקה חריפה, ובניכור וניתוק פסיכולוגיים וחברתיים. לאור זאת גישה של אנשי מחקר לאוכלוסייה זו קשה, וכמעט בלתי אפשרית. מחקר זה התבסס על מאפייני הקשר המיוחד (שיפורט במאפייני החוקרת) שיש בין החוקרת לנשים שעסקו בזנות.

מחקר פמיניסטי

מחויבותו הראשונית של המחקר הפמיניסטי הנה אידיאולוגית: ללחום לקידום אינטרסים של נשים ולהרחיב את הידע הקיים עליהן במטרה לשפר את חייהן ולהעצימן. מחקר פמיניסטי מכוון בעיקר לשינוי חברתי במצבן של נשים (Kelly, Burton & Regan, 1994). מחקר זה נעשה על מנת להשפיע על מצבן של הנשים שעוסקות בזנות בדרכים שונות שיפורטו בהמשך. המחקר הפמיניסטי נותן תשומת לב מיוחדת לבעיות של שליטה וכניעה כפי שהן משפיעות על נשים (Rubin & Rubin, 1995). שיטות אלה מתמקדות באוכלוסיות שאין להן קול חברתי, ומאפשרות דרך הראיון לתת קול לאלה שהשתקו. אחד העקרונות החשובים בשיטת המחקר הפמיניסטית, כמו גם בטיפול הפמיניסטי, היא ההעצמה של המרואיינות.

חוקרות פמיניסטיות מדגישות את העדר קולן של נשים מהשיח החברתי. לדבריהן, אין לנשים דרך לדבר אודות חייהן, כמו גם אוצר מילים (vocabulary) שאינו שם אותן בעמדת התגוננות, או עושה אותן חסרות ערך (Rubin & Rubin, 1995). מחקר זה על הזנות נתקל בקושי של העדר מילים פעמיים: הן משום

שמדובר בנשים וקיים, כאמור, קושי אוניברסאלי ביחס לקול הפסיכולוגי השונה של הנשים (גילגן, 1995), והן משום שמדובר בחווית הזנות שהיא חוויה טראומטית, ואין מילים לתארה. שערנו כי הטראומה של הזנות היא, לעיתים, מעבר ליכולתן של מילים לבטאה (unspeakable), ולכן חשובה מאוד ההקשבה הרגישה והמקבלת, וההזדמנות למתן קול לאלה שהשתקו או השתקו.

אחת הטענות במחקר הפמיניסטי היא שנשים צריכות לחקור נשים, והחוקרת והנחקרת צריכות לנסות לבנות מערכת יחסים שבתוכה הן חולקות באחריות על הממצאים, ועל המילים והמושגים שבאמצעותם ניתן לבטא רעיונות ודעות (Rubin & Rubin, 1995). טענה זו הופכת להיות רלוונטית במיוחד כאשר עוסקים בחווית הזנות, שכן הזנות היא ספירה נשית בעיקרה, בעוד שהגברים נתפסים כסרסורים וכלקוחות. מחקר זה נתן מקום מרכזי למערכת היחסים עם המרואיינות, ולשיתוף של המרואיינות. הדבר נעשה באמצעות הקפדה על הסברה מקיפה ביחס למטרות המחקר. הנשים שבחרו להשתתף במחקר, עשו זאת למרות הכאב ותחושת "פתיחת הפצעים", מתוך רצון להיות שותפות לעבודה שעניינה מתן קול חברתי לחוויה הקשה שהן עברו. בנוסף כמעט כולן בטאו רצון ותקווה שהדבר יסייע להקמת שירותי טיפול לנשים שעוסקות בזנות, ויעזור לנשים ולילדות שנמצאות בתחילת הדרך להיחלץ מבעוד מועד מן הגורל הקשה שהיה מנת חלקן בתוך הזנות. על מנת לעמוד בעיקרון של אחריות משותפת על הממצאים, חזרתי אל הנשים לאחר כתיבת פרק הממצאים, ושיתפתי אותן בממצאים. בתהליך הזה הנשים התייחסו לממצאים והעירו הערות. תגובות הנשים השפיעו על כתיבת הממצאים והדיון

השפעות מעצבות של החוקרת

במחקר איכותני החוקר הנו כלי המחקר העיקרי. מאפייניו השונים כולל כישוריו, עמדותיו וערכיו משפיעים על מהלך המחקר (Denzin & Lincoln, 1994; Lincoln & Guba, 1985). אני עובדת עם נשים שעסקו בזנות למעלה מעשרים שנים כמטפלת, כמנהלת הוסטל לאסירות משוחררות, וכאחראית על טיפול באסירות משוחררות ברשות לשיקום האסיר. במהלך שנים אלה של עבודה טיפולית דינאמית עם הנשים התפתחה בי בהדרגה הבנה של עולמן הפנימי של הנשים, ושל נסיבות חייהן שהובילו אותן לעיסוק בזנות, ולמלכוד של זנות, סמים ופשע. למדתי להבין את המציאות המורכבת והאכזרית בה הן חיות מגילאים צעירים, ולהיות אמפטית למצוקות הייחודיות שלהן. עקב הניכור והעוינות שיש לנשים שעסקו בזנות כלפי החברה הנורמטיבית, קיימים ריחוק ואי הבנה בינן ובין מי שהן תופסות כמייצג את החברה כמו עובדים סוציאליים ואנשי אקדמיה. ההכרות המיוחדת של הנשים איתי לאורך השנים, והאמון שיש להן בי אפשרו להתגבר על פערי הניכור והחשדנות שיכולים להגביל מחקרים באוכלוסייה זו. קשר זה אפשר לנשים להשמיע את קולן האותנטי, ולספק הזדמנות לחברה הרחבה להביט בעולם זה מזווית ראייה לא שגרתית. יתרונות אלה מוזכרים על ידי החוקרים האיכותניים גובה ולינקולן (Guba & Lincoln, 1985), הטוענים שיש חשיבות רבה למעורבות ארוכת טווח של החוקר בשדה המחקר, שמאפשרת לו הכרות טובה יותר עם השדה.

יחד עם זאת, ההכרות המוקדמת שלי את עולמן של הנשים חייבה גם זהירות רבה. הסכנה הייתה שהידע המוקדם לא יאפשר לי לשמוע את קולות הנשים שאינם עולים בקנה אחד עם הידע המוקדם שלי. האפשרות להטיה מסוג זה זוהתה החל מתחילת המחקר. בעקבות כך נערכו דיונים ביקורתיים בנושא הן עם המנחה, הן עם קולגות נוספות שעובדות בטיפול בנשים, והן עם הנשים עצמן. כיום אני מרגישה

שלמרות שנות הניסיון הרבות, המחקר היה עבורי חוויה חסרת תקדים, קשה, מכאיבה ומלמדת. הידע שצברתי במהלך שלוש השנים בהן שמעתי את סיפורי הנשים וניתחתי אותם, הוא ידע שלא נחשפתי אליו טרם המחקר הנוכחי.

השפעה נוספת על מחקר זה הייתה עצם היותי אישה, פמיניסטית, ומומחית לטיפול בנפגעות תקיפה מינית. הזנות הנה "מקצוע נשי" שמשפיע ישירות על דימוי האישה בחברה. הזנות נתפסת כמוסד שמעצב את אי השוויון בין נשים וגברים, מונע חופש מיני של נשים, ומהווה בסיס רעיוני לאונס, גילוי עריות והטרדות מיניות. העובדה שגברים לומדים החל מגיל צעיר כי גוף של אישה הוא מצרך שניתן לקנותו בכסף, מעצבת את השקפת עולמם של הגברים והנשים בתרבותנו ביחס לנשים, למין, לכוח ולשליטה (בראונמילר, 1980). הבנות אלה שעולות מתוך הספרות הפמיניסטית ומתוך ניסיוני הקליני השפיעו על המחקר, וגרמו לרגישות גבוהה שלי לממצאים שקשורים לא רק בחוויה האישית של כל משתתפת, אלא גם לראייה החברתית הרחבה יותר של משמעות הזנות.

שיטת המחקר

אוכלוסיית המחקר והמדגם

במחקר רואיינו שמונה נשים שעסקו בזנות רחוב בעבר. הנשים עברו טיפול ושיקום במסגרות לטיפול בנשים עברייניות או במכורות לסמים. ביסוס הדגימה על מסגרות אלו נבעה מכך שאלו הם השירותים היחידים בארץ כיום שבמסגרתם ניתנים שירותי טיפול לנשים שעוסקות בזנות. דרך מסגרות אלה ניתן היה לאתר נשים שעסקו בעבר בזנות ונמצאות במסגרת תומכת שתאפשר את ההתמודדות עם הקושי הצפוי של הראיונות.

ההחלטה לבחור נשים שעסקו בזנות בעבר, ואינן עוסקות כיום בזנות, נבעה ממספר שיקולים. ראשית, רוב הנשים שעוסקות בזנות רחוב מכורות לסמים קשים. כאשר הן נתונות תחת השפעת סמים קשים, קשה מאוד לקבל תמונה מפוכחת על מצבן שכן הסמים מטשטשים את ראיית המציאות. שנית, נראה לנו כי מצבן הנפשי הקשה של הנשים תוך כדי העיסוק בזנות ימנע מהן להעיד על מצבן, שכן הדבר מכאיב מנשוא. ידוע כי אנשים שחווים טראומה נוטים לצמצם או להכחיש את הניסיון שלהם, במיוחד כאשר הם נמצאים במהלך הטראומה (Farley et al, 2003). לכן נבחרו נשים שכבר אינן נמצאות בעיצומה של הטראומה. שלישית, ראיונות עם נשים שעדיין לכודות במעגל הזנות עלולים היו לפתוח פצע שבשלב זה של חייהן, מאחר והן עדיין לכודות בתוך הזנות והסמים, יוותר ללא טיפול. לבסוף, קיים קושי ממשי להגיע אל הנשים העוסקות בזנות בשל תנאי עבודתן וחייהן, והסכנה שנסקפת להן ולחוקרת מהסרסורים (Freed, 2003).

הערכתנו הייתה כי נשים שאינן עוסקות כיום בזנות, והן נקיות מסמים, ועברו טיפול שגרם להעלאת המודעות והתובנה שלהן לגבי מצבן, יכולות לתת תמונה טובה יותר לגבי ההתנסות של העיסוק בזנות. בנוסף ההשתתפות במחקר אינה מסוכנת או מפחידה עבורן כפי שהיא יכולה להיות עבור נשים שעדיין נמצאות תחת שליטת הסרסורים (Freed, 2003). התהליך הטיפולי לימד את הנשים להתגבר על מחסומי השתיקה, ההכחשה והסודיות שאפיינו את חייהן החל מילדותן, והגדיל את המודעות שלהן למצבן ולסיבות שהביאו אותן לעסוק בזנות. העובדה שכל הנשים בנחקר עברו תהליך טיפולי שסייע להן בתהליך ההתבוננות פנימה (insight) השפיעה על המחקר בדרכים שונות שיפורטו בפרק הדין.

למחקר נבחרו עשר הנשים הראשונות מאוכלוסיית המחקר שהסכימו להתראיין. הנשים שנבחרו לראיונות לא היו מטופלות שלי בהווה או בעבר. המחקר הופסק לאחר שמונה ראיונות עקב הקושי הרגשי הגדול שנגרם במהלכו למראיינות ולמראיינת. לאור ההערכה שנעשתה יחד עם המנחה החלטנו להסתפק

בראיונות שכבר נעשו עקב הקושי הרגשי הגדול שלי מהצטברות הסיפורים הקשים בשמונת הראיונות הראשונים, ועקב החשש שליוה אותנו לאורך כל המחקר לגבי שלומן הנפשי של הנשים בעקבות התכנים שעלו בראיונות.

הנשים במחקר בגילאים 35-55. הן עבדו בזנות בין 13 ל - 36 שנים. כולן אמהות לילדים שנולדו במהלך העיסוק בזנות. לארבע מתוך הנשים נלקח ילד אחד לאימוץ, ושאר הילדים נשארו עם האם. כיום שלוש מתוך הנשים נשואות והשאר אמהות חד הוריות. במהלך המחקר הנשים היו בטיפול בין שנה וחצי לשש שנים (ראה נספח א').

הליך גיוס המרואיינות

גיוס ראשוני של המועמדות לראיון נעשה בעזרת אנשי הטיפול בשלושה שירותים: הוסטל לאסירות משוחררות, מרכז תל"מ – מרכז יום לשיקום אסירות משוחררות בתעסוקה, ובית טיפולי לנשים מכורות בחיפה. שתי המסגרות הראשונות שייכות לרשות לשיקום האסיר ואני ממונת – על עליהן. מסגרת ההוסטל כוללת גם הוסטל לאמהות עם ילדיהן. הנשים מגיעות להוסטל לאחר מאסר וההוסטל מספק קורת גג ומסגרת טיפולית שכוללת טיפול נפשי פרטני וקבוצתי, גמילה מסמים, חינוך להרגלי חיים ועבודה, טיפול בקשר אם – ילד, ושיקום מקצועי. מסגרת תל"מ הנה מסגרת יום אליה מגיעות נשים מהקהילה והיא מספקת מסגרת לימודים, השלמת השכלה, חינוך להרגלי עבודה וטיפול נפשי פרטני וקבוצתי תוך דגש על שיקום מקצועי. הבית הטיפולי לנשים בחיפה הוא מסגרת לטיפול וגמילה לנשים מכורות לסמים, והוא שייך לרשות למלחמה בסמים.

במהלך המחקר התברר כי למרות פנייתי לבית הטיפולי לנשים בחיפה לא ניתן היה לקבל מהם שמות של נשים שעסקו בזנות והיו מוכנות להשתתף במחקר. ניתן להבין זאת על רקע הקושי הגדול, הן של הנשים, והן של המטפלים בהן לדבר על העיסוק בזנות (Herman, 2003). לאור זאת, כל הנשים שהשתתפו במחקר היו מטופלות, או שמטופלות לשעבר, בהוסטל לאסירות משוחררות, או במרכז יום לשיקום אסירות. מקומות בהם נעשתה עבודת הסברה והכנה משמעותית על ידי, כולל הרצאות והדרכה פרטנית וקבוצתית למטופלות, על העיסוק בזנות ומשמעותו עבור הנשים המטופלות.

הפנייה הראשונה אל רוב הנשים נעשתה באמצעות המטפלת האישית שספרה לאישה שאני עושה מחקר על חווית העיסוק בזנות. אל כשלוש נשים נוספות שלא נמצאות כיום בטיפול פניתי באמצעות הטלפון ובקשתי מהן להשתתף במחקר. פנייה ראשונית נעשתה לחמש עשרה נשים, מתוכן שלוש לא הסכימו להשתתף במחקר עקב כך שהדבר קשה להן, וסירובן כובד. שתי נשים נוספות ביטאו הסכמה מילולית אולם לא הופיעו לפגישות שנקבעו. גם במקרה זה כובד חוסר הרצון של האישה להשתתף, ולא הופעל עליה לחץ נוסף לקבוע פגישות נוספות.

לאחר קבלת ההסכמה הראשונית להשתתף במחקר, פניתי טלפונית אל הנשים, שעם כולן הייתה לי הכרות מוקדמת עקב תפקידי, הצגתי את נושא המחקר ומטרתו, וקבענו פגישה. בפגישה אישית הוצגו שוב מטרות והליכי המחקר, ונעשה תהליך קבלת הסכמה מדעת להשתתפות במחקר (ראה נספח ב'). בפגישה הובהר לנשים כי הן רשאיות לסרב להשתתף במחקר מבלי שתהיה לכך כל השפעה על היחסים איתי או עם השרות.

המעמד המיוחד שיש לי בעיני הנשים השפיע בדרכים שונות על המחקר, ועל שיתוף הפעולה שלהן. יתכן שחלקן הסכימו להשתתף מתוך רצון לרצות אותי, להיות בקשר איתי, או לקבל הטבות עתידיות ממני, כמו גם מתוך רצון להכיר תודה על חלקי בשיקומן. לדרכים השונות בהן השפיע מעמדי על המחקר יש התייחסות בפרק הדיון. חשוב לציין שאף אחת מהנשים לא הייתה מטופלת שלי. את חלקן הכרתי

מהיותי בעבר מנהלת ההוסטל בו עברו שיקום, ואחרות הכרתי כמשתתפת בוועדות הקבלה שנערכו להן טרם שחרורן מהכלא בתפקידי כממונה על שיקום אסירות.

איסוף הנתונים

המחקר נעשה באמצעות ראיון עומק חצי מובנה שהונחה על ידי מדריך ראיון (Patton, 1990). לצורך כך נבנה מדריך ראיון שכולל את הנושאים המרכזיים לגבי העיסוק בזנות: תהליך הכניסה לזנות, פרטי העיסוק בזנות, קשר עם הסרסור, אלימות מצד הלקוחות או הסרסורים, התמכרות לסמים ולאכזרה, רצון לצאת מהזנות, והיציאה מהזנות (נספח ג'). מדריך הראיון נבנה על סמך הספרות המקצועית וניסיוני המקצועי רב השנים בטיפול באוכלוסייה זו.

הראיונות עם הנשים נערכו במקום המתאים לנשים ועל פי בחירתן: בביתן, במסגרת בה הן שוהות, או במשרדי. הראיונות הוקלטו ותומללו. במקביל, נערך רישום שוטף לאחר כל ראיון של התרחשויות לא וורבליות, ושל התנסותי כמראיינת. הראיונות התקיימו בחודשים אוקטובר – דצמבר 2002. משך הראיונות היה כשעתיים – שלוש. הנשים התבקשו לספר על חוויות הזנות מבלי שהייתה הכוונה נוספת מצדי. בהמשך הראיון נשאלו שאלות בהתאם לנושאים המרכזיים של מדריך הראיון. הראיונות לוו בקושי רגשי רב הן למראיינות והן למראיינת. בחלק מהראיונות הגיבו הנשים בפרצי בכי, צמרמורת, כאבי בטן והתכווצויות. מה שאפיין את כל הראיונות היה הקושי לתת מילים לחוויות הזנות. מתמלול הראיונות עולה כי הרבה משפטים היו מקוטעים, ומגומגמים, וכי הנשים התקשו למצוא מילים לתיאור החוויות.

הראיונות היו קשים במיוחד גם לי כמראיינת. למרות ניסיוני בטיפול בנשים במצוקה כולל התמחות בטיפול בנפגעות גילוי עריות, אונס ואלימות כלפי נשים, התנסיתי במחקר זה בקושי רגשי חסר תקדים. במהלך הראיונות "נדבקתי" בחלק מהתחושות הסומאטיות כמו בחילות, כאבי בטן, ובתחושות הרגשיות כמו בכי וכאב נפשי רב.

בחלק מהראיונות הקשים התקשרתי למראיינת בערב הראיון או למחרת כדי לשאול כיצד היא מרגישה, והאם היא זקוקה לעזרה. קשר זה נמשך, בחלק מהמקרים, מספר שבועות או חודשים. עד היום אני ערנית במיוחד לשלומן של הנשים שהשתתפו במחקר. לדוגמה, מישל, שנשרה מהתוכנית בהוסטל כחודשיים לאחר הראיון, ואני עושה מאמץ לישוג (out reach) על מנת לשכנע אותה לחזור לתוכנית, ולמנוע, ככל שניתן, התדרדרות מחודשת לסמים ולזנות. לצערי כיום אין כל דרך להגיע אליה, מאחר והיא לא עונה לטלפונים ואין לה כתובת.

אופן ניתוח הנתונים

הראיונות נותחו בניתוח תוכן בסיסי (Patton, 1990). תהליך ניתוח התוכן מוגדר על ידי צבר בן יהושע "טכניקה מחקרית להפקה שיטתית של היסקים תקיפים, שניתן לחזור עליהם, מתוך מסרים המוצגים בתוכן כלשהו בהקשר מסוים." (1990, עמוד 89). ניתוח התוכן כולל חמישה שלבים עיקריים: (א) קריאה רציפה חוזרת ונשנית של הטקסט על מנת לקבל תמונה של השלם. (ב) קריאה נוספת וחלוקת הטקסט ליחידות משמעות/תוכן. (ג) צמצום יחידות המשמעות לקטגוריות רחובות יותר. (ד) בחינה וניתוח הקטגוריות שהתקבלו, כך שהתאפשרה הבנה טובה יותר של כל קטגוריה ומרכיביה. (ה) זיהוי הקשרים בין הקטגוריות על ידי בניית מסגרת מארגנת לממצאים.

בשלב הראשון קראתי את כל הראיונות וסימנתי תמות מרכזיות שעלו מהם (נספחים ד' ה'). עשרות תמות שעלו צומצמו ל- 32 קטגוריות מרכזיות אליהן מוינו תכני הראיונות (ראה נספח ו'). לאחר קריאת כל הקטגוריות ערכתי ניתוח נפרד של כל קטגוריה. שלב זה התאפיין בקושי רגשי שלי בעיסוק

בחומרים שעלו בעיקר מן הקטגוריה של "אלימות, השפלה והתעללות בזנות". קטגוריה זו כללה ריכוז קשה לקליטה של טראומות אנושיות קשות מנשוא. בשלב זה הייתי צריכה להיעזר במנחה לצורך תמיכה רגשית והמשך העבודה של המחקר. מוקד מרכזי בדיאלוג ביני ובין המנחה היה המאמץ להתמקד בתיאור ההתנסות של המשתתפות על פני פרוש התנסויותיהן בהתבסס על הידע המוקדם שלי.

לבסוף נבנתה מסגרת מארגנת לממצאים שעלתה מתוך התהליך של פרוק והרכבת הקטגוריות. תהליך זה לא היה פשוט עקב כך שהחומרים שמרכיבים את חווית העיסוק בזנות הם חומרים טראומטיים ומפרקים (דיס - אינטגרטיביים). חוויה זו עברה עלי, כתהליך מקביל, במהלך העיסוק של ניתוח התוכן. לאור זאת הייתי זקוקה לסיוע צמוד של המנחה. תהליך זה אפשר לי להגיע להבנות חדשות, למרות ההכרות רבת השנים שלי עם הנושא.

עקרונות אתיים

פלד וליכטנטריט (Peled & Leichtentritt, 2002) מתייחסות לארבע סוגיות אתיות מרכזיות במחקר בעבודה סוציאלית: מניעת נזק, העצמה, תגמולים למשתתפים במחקר, ואיכותו המתודולוגית של המחקר. לאור הרגישות המיוחדת של נושא המחקר נעשתה עבודה מכוונת על מנת לעמוד בארבעת הקריטריונים האתיים האלה.

- **מניעת נזק** - עקרון זה היה מרכזי בתכנון וביצוע המחקר. תשומת לב רבה הוקדשה לשאלה האם "פתיחת הפצע" של הזנות עלולה לגרום נזק למשתתפות. לנוכח החוויות הקשות שעלו בראיונות היה צורך לדאוג להבטחת שלומן של הנשים. אחת הדרכים הייתה שימוש בשיטת "המחקר הלא כפוי" (Gilgan, 1989) שמטרתו להגן על שלומם הרגשי של המשתתפים. בשיטת המחקר הלא כפוי וידיאתי, לאורך כל שלבי המחקר, שהשתתפות המרואיינת היא מתוך בחירה, ועודדתי אותה להפסיק את הראיון במידה והראיון קשה או עלול לפגוע בה. במהלך המחקר הנוכחי היה צורך לדאוג באופן אקטיבי לרווחת המרואיינות באמצעות מעקב אחריהן (כפי שפורט לעיל). בנוסף, איסוף הנתונים הופסק בהתייעצות עם המנחה, לאחר שמונה ראיונות (ולא עשרה כפי שתוכנן מראש) עקב ראיון קשה במיוחד שבו חוו המרואיינת, והמראיינת תגובה קשה וכואבת במיוחד. הפסקת הראיונות נעשתה מתוך ראייה רחבה יותר ביחס לעלות הרגשית של המחקר עבורי ועבור המרואיינות.

החשש שמא המחקר פגע במרואיינות ליווה אותנו לאורך כל המחקר. במהלך המחקר עברנו תהליך החל מהמחשבה איתה התחלנו שהראיונות תורמים, ועד לחשש שהם קשים מנשוא ואולי מזיקים. כשנתיים לאחר הראיונות כאשר הייתי צריכה לחזור למשתתפות לשמיעת המשוב על הממצאים, חששתי לעשות זאת. בעידודה של המנחה הוחלט להתקשר ולהציע להן לקבל את הממצאים, תוך הדגשה על כך שהן רשאיות לסרב במקרה והדבר קשה עבורן כיום. להפתעתי, רוב הנשים הגיבו בשמחה בולטת וברצון להיפגש איתי ולשמוע את הממצאים. לאחר מפגש המשוב עם חמש מתוך שמונה הנשים נראה שהמסקנה שלנו כרגע היא מעורבת, עם נטייה לחשוב שעבור רובן זו הייתה חוויה חיובית בסופו של דבר.

לאור הדאגה לשלומן וביטחונן של המרואיינות נבחרו למחקר רק נשים שנמצאות בעיצומו של תהליך שיקומי, וההערכה הייתה כי הן חזקות דיין כדי לעמוד בסיפור הטראומה של הזנות, ושהדבר יסייע בהעצמתן. במהלך המחקר פנו אלי מספר נשים שהיו בתחילת הטיפול ובקשו להשתתף במחקר ולספר את סיפורן. לאור ההערכה כי הן עדיין לא חזקות דיין בתהליך הטיפול הן לא נכללו במחקר.

- **העצמה ותגמולים למשתתפות** - העיקרון שהנחה אותנו היה שיש ערך טיפולי להתייצבות מול אימי העבר. שחזור הטראומה מאפשר תמורה בזיכרון הטראומטי ומיזוג שלו בחיים של הנפגעת (הרמן, 1992). המקום ממנו אני באה, כמטפלת, מאפשר הבנה עמוקה ורגישות רבה לצורכיהן של הנשים. הדיבור על חווית הזנות היה קשה, מכאיב, ומשפיל, אולם, המיומנויות הטיפוליות שהבאתי איתי סייעו, לפחות חלקית, בעיצוב המפגש ביני לבין המרואיינות כחוויה מתקנת. חלק מהנשים הרגישו כי העובדה שאפשרתי להן לדבר על הזנות, לעיתים לראשונה בחייהן, הייתה חוויה מעצימה ומשחררת מהנטל הכבד של שמירת העיסוק בזנות כסוד אפל. גם כשנתיים לאחר הראיונות כאשר חזרתי אל הנשים על מנת לשתף אותן בממצאים, כפי שיפורט בהמשך, הן ביטאו את תחושת ההעצמה, המשמעות והכוח שהמחקר נתן להן. לאחר שהוקרא להן פרק הממצאים, רוב הנשים אמרו שהן מאוד מתרגשות מעצם העובדה כי מדובר בחייהן, והממצאים משקפים להן עד כמה חייהן כיום טובים יותר, ואיזו דרך משמעותית עשו. שיקוף זה נתן להן הרבה כוח. בנוסף, הנשים ביטאו תחושת סיפוק שנבעה מנתינת משמעות והכרה לזוועות שהן עברו.

נראה גם כי אחד התגמולים העתידיים של המחקר עבור נשים שעסקו בזנות תהיה תרומת המחקר להעלאת מודעות בקרב אנשי מקצוע, ולפיתוח שירותים בנושא הזנות.
- **איכותו המתודולוגית של המחקר** – המחקר תוכנן בקפידה והוקצו לו המשאבים של זמן, ומחויבות, כמו גם היכולת המקצועית שלי שסייעה בקשר עם הנשים והיכולת לאתר אותן ולראיין באופן מותאם, מבלי לבזבז לשווא את זמןן והשקעתן. במשוב ציינו המשתתפות את הסיפוק שהיה להן מהשתתפות במחקר לאור ההשפעה שתהיה לו.
- **הסכמה מדעת** - במחקר הייתה הקפדה על הסכמה מדעת הן בכתב והן בע"פ (עקב הקושי של הנשים בקריאת מסמכים פורמאליים), וניתן להן מלוא המידע על מהות המחקר ומטרותיו. הועבר מסר ברור למרואיינות לגבי חופש הבחירה שלהן בהחלטה אם להשתתף במחקר והובטח להן במפורש כי לא יגרם להן כל נזק אם יחליטו לא להשתתף במחקר. כאמור, מספר נשים סרבו להשתתף לאחר הפנייה הראשונית אליהן, ורצונן כובד.
- **סודיות** - למרואיינות הובטחה סודיות מוחלטת. הן מוצגות בשמות בדויים וללא פרטים מזהים. כמו כן המשתתפות קבלו את פרק הממצאים לפני פרסומו וניתנה להן אפשרות להשמיט פרטים שהן חששו שעלולים לפגוע בהן.
- **שמירה על שלום החוקרת** – מחקר זה שלווה בקושי רב עבור המרואיינות, היה חוויה קשה גם עבורי כאדם וכאישה. התיאורים של הנשים במהלך הראיונות היו, לעיתים, קשים מנשוא. ולו בתגובות רגשיות קשות. המפגש עם הספורים הקשים חייב התמודדות עם אכזריות ורוע אנושיים, ועם דיכוי והשפלה קיצוניים של נשים וילדות. מספר חוקרים מתייחסים להגנה על שלום החוקרת לדוג' בראנן (Brannen, 1993) שמציע לדאוג לרשת תמיכה. את התמיכה קבלתי מד"ר עינת פלד, מנחת המחקר שליוותה אותי, והייתה שותפה מלאה לתהליך בכך שקראה את הראיונות הקשים, ותמכה בי רגשית לאורך התהליך.

סטנדרטים להערכת איכות המחקר

להבטחת איכותו של המחקר ושמירה על אמינות הממצאים, יכולת ההעברה שלהם והימנעות מהטיית החוקרת (צבר בן יהושע, 1990; Patton, 1990; Lincoln, 1996), ננקטו הצעדים הבאים:

1. **העברת פרק הממצאים לנשים** - הממצאים תוקפו באמצעות העברת פרק הממצאים לנשים שרואיינו על מנת לקבל את המשוב שלהן עליו. הנשים נשאלו האם הממצאים משקפים את חוויותיהן המיוחדות, מנקודת מבטן. הצלחתי לאתר שבע מתוך שמונה הנשים שהשתתפו במחקר. מתוכן, אחת נמצאת במצב נפשי קשה עקב מחלה קשה איתה היא מתמודדת, ואינה מסוגלת להתמודד עם הממצאים. אישה אחת לא הצלחתי לאתר. מתוך שש הנשים שהוצע להן לקבל את פרק הממצאים, אישה אחת בחרה שלא להיפגש איתי. חמש הנשים איתן נפגשתי ביטאו מעורבות רבה בממצאים. הן התרגשו מאוד במהלך הקראת הממצאים ואמרו שהממצאים משקפים במדויק את חייהן. לדוגמא:

"הסיפור הזה נכתב עלי. ממש עלי. רגשת אותי מאוד, כל זה אני הייתי" (אפי, 19.9.04).

"האמת שזה מאוד אמיתי. כשהקראת את הקטעים ראיתי את זה בראש שלי. מאוד

מרגש, נורא כואב. זו עבודה טובה, אני מאוד רוצה העתק שלה. היו קטעים שהיו לי דמעות

בעיניים. אולי זה יעזור. זאת המטרה" (פזית, 26.9.04).

2. **מעורבות ארוכה של החוקרת בשדה המחקר** - לדברי לינקולן וגובה (Lincoln & Guba, 1985)

מעורבות ארוכה טווח של החוקרים בשדה המחקר מגדילה את אמינות המחקר. אני עובדת עם נשים שעוסקות בזנות כבר כעשרים שנים, ולפיכך המעורבות שלי בנושא היא רבה. דבר שתרם לבניית יחסי אימון וקבלת ממצאים אמינים, במיוחד עקב העולם הסגור והחשדני של שדה המחקר, שאינו מאפשר בקלות לזרים לפלוש לתוכו. נשים שהיו קורבנות התעללות בילדות ובבגרות, ועוסקות בזנות לעצמן מעין "פעמון זכוכית" שבתוכו הן מנותקות מהעולם. על מנת להתגבר על המחסומים של הניכור והניתוק שלהן יש צורך במיומנות רבה שנרכשת רק לאחר שנים של ניסיון בתחום, ויכולת להבין את השפה המיוחדת שבה הן מדברות. מאידך ההכרות רבת השנים עם התחום עשויה גם להטות מאחר והיא מקבעת תפיסות/ציפיות וכדומה. כאמור, התמודדות עם ההטיות הנובעות מההכרות נעשתה באמצעות מודעות עצמית והיזון חוזר מן המנחה.

3. **הימנעות מהטיית החוקרת** - על פי צבר בן יהושע (1995) דעות, תפיסות, ערכים ואמונות של החוקרת עלולים להשפיע על המחקר ותוצאותיו. ההטייה יכולה לנבוע מעמדות והנחות קודמות שאינן מודעות, מעורבות רבה מידי של החוקר במושאי מחקרו, או לחילופין רמה נמוכה מידי של זיקה אליהם. בשל המעורבות הרבה שלי ננקטו צעדים למניעת השפעה מעוותת או חוסמת של נקודת המבט האישית שלי בזמן איסוף הנתונים, ניתוחם והצגתם. הצעדים כללו: א. תהליך ברור לגבי ההנחות המוקדמות שהיו לי בעזרת המנחה. ב. ניתוח הראיונות נעשה תוך ביקורת נוספת, ונקודת מבט שונה של מנחת המחקר. תהליך זה כלל בדיקה מחדש של כל ההנחות שהיו לי לגבי, לדוג', הקשר שבין ההתעללות המינית בילדות לזנות, או חוסר הבחירה החופשית בעיסוק בזנות. תהליך זה שלווה, לעיתים, בחילוקי דעות עם המנחה, סייע לי לשים בצד את ההנחות המוקדמות ולתת מקום לקולות של הנשים עצמן, ולזוויות הראייה שלהן ולתפיסותיהן ביחס לזנות.

4. **הצלחת המחקר בהקשר של העצמת המשתתפות** – לצורך בחינת תרומתו של המחקר לתחושה של הגברת הכוח והשליטה על חייהן של הנשים נאסף מידע על התנסותן בתהליך המחקר. מידע זה מראה על תהליך העצמה משמעותי שהנשים עברו. כמו לדוגמא, תגובתה של סוזי לאחר שהקראתי לה את הממצאים: לדוגמא:

"את יודעת, כשדברתי איתך אז, דיברתי. אבל עכשיו זה חיזק אותי. וזה שלקחת ממני דברים, את

החיים שלי, את המסר שלי, כדי לעזור לבנות אחרות נותן לי עוד כוח. זה עשה לי צמרמורות, אבל זה מאוד ריגש אותי. אני חושבת שאני בת מזל. אני ממש שמחתי שאני יכולה לתרום ממה שעברתי" (סוזי, 23.9.04).

כמו כן נבדקה ההשפעה של הממצאים על זירת ההתערבות. בעבר לא עלה נושא העיסוק בזנות כנושא טיפול מרכזי במסגרות המטפלות בנשים שעסקו בזנות. בישראל לא קיימת כיום מסגרת המטפלת בנשים שעוסקות או עסקו בזנות. נשים שעוסקות בזנות מגיעות למסגרות של טיפול בהתמכרויות, כלא, או שיקום לאחר מאסר. עקב הבושה והסטיגמה סביב העיסוק בזנות הנושא כמעט ולא עלה במהלך הטיפול. המחקר על הזנות, שנערך במסגרות של שיקום אסירות, שם את הנושא על סדר היום הטיפולי. הנשים התחילו לדבר על הזנות בשיחות הפרטניות ובקבוצות הטיפוליות. נוצרה נורמה חדשה של לגיטימציה לדיבור על טראומת הזנות.

מאחר ואני אחראית על תחום טיפול בנשים אסירות ברשות לשיקום האסיר, ומדריכה את הצוות הטיפולי, התקיימו הדרכות בנושא הזנות והועבר חומר תיאורטי וקליני על מנת להעצים את המטפלות ולהכשירן להתמודד עם החומרים הטראומטיים הקשורים לעיסוק בזנות.

במהלך המחקר גם הוזמנתי להרצות על הנושא במסגרות שונות. נוצר קשר ושיתוף פעולה עם גופים נוספים שעוסקים בטיפול או בעשייה חברתית בנושא כמו: המרפאה לטיפול במחלות המועברות במין, מכון תודעה, ומקלט לנשים נפגעות סחר. בנוסף התחלתי להעלות את הצורך בהקמת שירותי טיפול לנשים ונערות שעוסקות בזנות, והעליתי את הנושא בכתב ובעל פה בפני גורמים שונים כולל מנכ"ל משרד הרווחה, על מנת לנסות וליצור רצף של שירותים שיתנו קורת גג, מקלט, טיפול רפואי, טיפול גמילה מסמים, הכשרה מקצועית, טיפול באמהות וילדיהן ועוד.

5. **יכולת ההעברה של הממצאים** - על פי לינקולן וגובה (Lincoln & Guba. 1985) הנתונים במחקר איכותני אינם מתיימרים לשקף מציאות אובייקטיבית אחת, או להכליל על כלל האוכלוסייה. המחשבה היא כי יש ריבוי של מציאויות ואינטראקציות מורכבות. המטרה היא להימנע מהכללות, ובמקום זאת לנסות לתת תיאור מגוון ומפורט, על מנת לאפשר לחוקרים אחרים בסיס ידע לבדיקת הכללות נוספות. לאור זאת המחקר הנוכחי זיהה תמות מרכזיות בחיי הנשים העוסקות בזנות, ומציגן מבלי להתיימר להכליל תמות אלו על כל אוכלוסיית הנשים העוסקות בזנות, אלא האיר צדדים מסוימים הקשורים עיסוק בזנות, ולפתוח פתח למחקרים נוספים בתחום.

השאלה איתה התמודד מחקר זה הייתה מהי חווית העיסוק בזנות עבור הנשים שעסקו בזנות. פרק הממצאים מתאר את תהליך הפקרה של הנשים שהתחילה בילדותן ונמשכה לאורך כל העיסוק בזנות. העיסוק בזנות מתואר על ידי הנשים כחוויה טראומטית, קשה, ומשפילה. לדברי הנשים חווית העיסוק בזנות התחילה בילדות, ולכן פרק הממצאים יפתח בתיאור הילדות: הבית והמשפחה, התעללות מינית בילדות, והקשר עם האמהות. הפרק השני עוסק בתחילת העיסוק בזנות שתוארה על ידי הנשים כחוויה משמעותית ומרכזית. בפרק זה תואר הקשר עם הסרסור, ההתמכרות לסמים הקושי של ההתחלה. הפרק השלישי מתאר את חווית העיסוק בזנות במימדים השונים: סמים, קשר עם הסרסור, כסף, אלימות, התעללות והשפלה ואמהות, הריון ולידה במהלך העיסוק בזנות. הפרק האחרון מביא את הממצאים ביחס להתייחסות הנשים לעיסוק בזנות, מה הן חושבות על הזנות, כיצד הן תופסות את העיסוק בזנות, ואת הגבר צרכן המין הקנוי.

ילדות

כאשר הנשים נשאלו על חווית העיסוק בזנות, ללא הכוונה נוספת מצד המראיינת, רובן בחרו להתחיל מתקופת הילדות. חלקן אף התייחסו לזה במפורש: "את צריכה להתחיל לשאול מהילדות, שם זה בעצם התחיל" (עפרה, עמוד 1). הילדות מתאפיינת בהזנחה, דיכוי, מחסור בדמויות מטפלים חיוביות, משפחות הרוסות ולא מתפקדות, והתעללות ישירה בילדה על ידי בני משפחה או קרובים אחרים. במהלך הילדות מתחיל תהליך ההפקרה של הילדה: אף אחד לא דואג לה, אין מי שיגן עליה, והיא הופכת להיות חשופה להתעללות והזנחה קשים.

הבית והמשפחה: הזנחה התעללות ודיכוי

כל המשפחות המתוארות בראיונות הן משפחות שלא תפקדו באופן סביר. המאפיינים שתוארו כבעייתיים על ידי המראיינות היו: אם נעדרת או חלשה (לדוגמא, אם חולת נפש, אם ניצולת שואה, או אם שעזבה את הבית עקב גירושין), אב אלים, נעדר, או אלכוהוליסט, משפחות מרובות ילדים, אלימות במשפחה, עוני ואבטלה. המשפחות תוארו גם ככאוטיות, מבולבלות, וחסרות גבולות. לדוגמא: משפחתה של אפי שבה האב היה אלכוהוליסט, ופתח בבית בן שני החדרים בו התגוררה המשפחה מקום למכירת אלכוהול. אפי הייתה מסתובבת מגיל צעיר, ללא השגחה, בין גברים אלכוהוליסטים שישבו בתוך הבית. היא נאנסה בגיל 12 על ידי אחד הגברים האלה. דוגמא נוספת היא משפחתה של מירי שסיפרה ששתיים מאחיותיה הבכורות מתו בנסיבות לא ברורות טרם לידתה. אביה היה אלכוהוליסט, אימה מתעללת ומזניחה, ושניהם הפקירו אותה להתעללות פיזית ונפשית קשה על ידי אחיה הבכור. מאפיין נוסף של המשפחות שעלה מן הראיונות הוא שלטון מוחלט של הגברים על הנשים כאשר האם והבנות נתפסות כשפחות ומשרתות של צרכי האב והאחים.

"זה גם מה שראיתי בבית, זה מה שאימא שלי הייתה עושה, היא השפחה בבית, הבעל והבנים הם המלכים, בעיקר צריך לשרת אותם, מה שהם מבקשים צריך להביא להם... וככה זה. וככה גם אני גדלתי. מה שלמדתי ככה עשיתי" (מירי, עמ' 5).

כל הנשים תארו חוויות של התעללויות קשות בבית כילדות שכללו התעללות נפשית, פיזית ומינית: מכות, השפלות מילוליות, התעללות מינית, הרעבה, גזיזת שיער, כליאה וקשירה.¹ ברוב הבתים הילדות סבלו מריבוי של סוגי אלימות, הזנחה והתעללות שונים. לדוגמא: מירי סיפרה על אב אלכוהוליסט ואלים, אם שהפקירה אותה להתעללות האב והאח, וחינכה אותה לכניעות ומתן שירותים לגברים,

¹ להתעללות המינית יוקדש תת פרק נפרד בגלל חשיבותה להבנת העיסוק בזנות.

ולעיתים אף השתתפה באלימות כלפיה. אלימות זו כללה: כליאה, גזיזת שיער ואונס על ידי חבר של האח. הילדות של מירי התאפיינה במתן שירותים לאחים ולאבא תוך השפלות קשות. מירי תיארה את השירותים שהייתה צריכה לספק לאחיה הבכור:

"אם הוא יושב לשולחן אז אני יודעת שהוא רוצה לאכול, אני צריכה להביא לו את האוכל. ואוי ואבוי אם אני אביא לו, את יודעת זרקתי את זה ככה, אז הבית נהרס עלי באותו יום. ואני צריכה להחליף לו כל יום את הסדינים, ולמתוח. אבל אוי ואבוי אם הוא לבש בגד ואני אחזיר לו את זה לארון שלו... ואם משהו לא מגוהץ כמו שצריך הוא יוציא לי את כל הארון, שאני אכבס לו את כל זה חזרה". (מירי, עמ' 10).

חלק מהנשים תארו טקסי השפלה ואלימות כמו קשירה לכסא, גזיזת שיער, איסור על יציאה מהבית וכדומה. לדוגמה, כך תיארה מירי את חווית קבלת המחזור בפעם הראשונה:

"למחרת בבוקר אני קמה ורואה דם בתחתון. חשבתי ואוו זהו אני בהריון... פתאום אני רואה את אבא שלי, רק ראיתי את העיניים שלו ואמרתי זהו, מירי, את מתה היום, רוצחים אותך.. לקח אותי, באנו הביתה אני זוכרת הוא קשר אותי בחדר. הוא נכנס אימא שלי יוצאת, אני קשורה בחדר שלו ככה על כסא... הוא גזר לי את השיער אפילו.. ואז הוא הרג אותי במכות" (מירי, עמ' 10).

מסכת של התעללות בבית תוארה גם על ידי גילה:

"ומכות על ימין ועל שמאל, וגזרו לי תשיער ועשו לי קרחת... הם התעללו בי. מלא השפלות, משאירים אותי במקלחת בלי אוכל, קושרים אותי ידיים ורגליים, וכל מיני כאלה." (גילה, עמ' 2). "הנקודה ששברה אותי זה שהם עשו לי קרחת. הם עשו לי כמו לינץ': הם הכניסו אותי לחדר, קשרו לי את הידיים והרגליים, נתנו לי מכות. אחי נתן לי מכות, והיא גוזרת לי את השיער, עשתה לי קרחת על כל הראש. והיה לי תלתלים ארוכים ארוכים שמאוד אהבתי" (גילה, עמ' 5).

חלק מהנשים תארו את הפיקוח המיני בבית כגורם מרכזי לבריחות מהבית. המשפחה פיקחה על הלבוש, היציאות, וההתנהגות המינית שלהן, לעיתים בו בזמן שבתוך הבית עצמו התרחשה התעללות מינית:

"בגיל 11 עברתי התעללות מינית על ידי גיסי, הבעל של אחותי... לא הייתי באה הביתה, הייתי מסתובבת... ואימא שלי לא ידעה את כל הסיפור, ולא הבינה והיא חשבה שפשוט צריך לשים לי ברקסים, והייתי חוזרת מאוחר והיא לא נתנה לי לצאת מהבית, ואח שלי נכנס לתמונה והתחיל לנהל לי את החיים... ואם הייתי מסתובבת הוא היה מעניש אותי." (עפרה, עמ' 2).

התעללות מינית בילדות

כל הנשים שרואינו למחקר זה עברו התעללות מינית בילדותן. כל המתעללים היו בני משפחה, או אנשים קרובים למשפחה אב, אח, גיס, דודים, חבר של ההורים, וחבר של האח. ההתעללות המינית התאפיינה, ברוב המקרים, באכזריות רבה ובהשפלות:

"כי אבא שלי היה שתיין. אבא שלי היה מסריח מאלכוהול ואבא שלי היה מכריח אותי למצוץ לו את איבר המין. וזה היה לי נורא קשה... "את זונה", "את אפס", "את לא שווה כלום", הוא מרביץ ליי" (פזית, עמ' 7).

סוזי עברה התעללות מינית על ידי דודה, ולאחר מכן על ידי האב במשפחה האומנת אליה נשלחה כאשר אימה עזבה את הבית עם חבר:

"בגיל חמש היה לנו דודים... הם היו באים הרבה להתארח אצלנו, ואנחנו היינו באים הרבה להתארח אצלם, עוד לפני שההורים שלי התגרשו. ו..הייתי ילדה קטנה והם היו לוקחים אותי לישון אצלם...ואז הוא היה, הוא היה נוגע בי בכל מיני מקומות, והיה מאונן עלי והיה גומר תוך כדי שהוא משחק איתי. ואחר כך במשפחה האומנת, האבא של המשפחה האומנת, וזה נמשך תקופה די ארוכה, אני חושבת שהייתי אצלם שלוש שנים... כל פעם שהייתי איתו לבד, או שהוא היה לוקח אותי לסידורים איתו, בן אדם מכובד, אף אחד לא, וממש אומנם אף פעם הוא לא עשה לי חדירה, אבל הוא היה מבקש שאמצוץ לו, שאני אעשה לו ביד, והרבה פעמים הוא היה דוחף לי אצבעות, ו..הייתי ילדה קטנה וזה מאוד מאוד כואב לי ו..קטע שממש, הכאב הזה, אני זוכרת אותו ממש עד היום..." (סוזי, עמ' אפי עברה התעללות מינית על ידי חבר של ההורים :

"אה, אני אתחיל ככה מגיל 12, אני נאנסתי בגיל 12, היה לאבא שלי חבר והחבר של אבא שלי היה אלכוהוליסט, היה לנו קיוסק...כל הזמן היה מוציא כסף ומראה לי והייתי הולכת אחריו, אבל לא הייתי מבינה בתור ילדה. וקרה כמה פעמים שנאנסתי שם לקח אותי לאיזה דירה של סבתא שלו ואנס אותי שמה...הייתי ילדה בת 12 מבוהלת וחסרת אוניס, חסרת כל...וככה הגעתי לגיל 14 אחרי שנאנסתי כמה פעמים" (אפי, עמוד 2) פזית עברה התעללות מינית על ידי אביה, שהיה ניצול שואה ואלכוהוליסט :

"כאילו, בילדות שלי אני הייתי ילדה שמטורפת על אבא, הייתי הנסיכה הקטנה של אבא ואבא הוא הכול ואני אתחתן עם אבא, ואבא ואבא ואבא... ואז בגיל 11 ש.. אה.. התחיל לגדול לי החזה ו.. וכאלה אז אבא שלי כל הזמן היה אומר לי שהכפתורים שלי גודלים, והיה צובט אותי בטוסיק והוא היה מציץ לי במקלחת כאילו אני הייתי מתעכבת במקלחת כאילו גיל 11 שמים קרם גוף ומגלים כל מיני דברים... הוא היה נכנס לי למקלחת כאילו- מה אני עושה כל כך הרבה זמן במקלחת? כאילו.. כאילו... אבא שלי גם היה בן אדם מאוד אלים. כאילו אבא שלי מגיל 8 אני זוכרת את המכות הראשונות שהוא נתן לי ו... כמו שאהבתי אותו ככה גם פחדתי ממנו ו... כשהייתי בת 11 אז הוא התחיל ככה, את יודעת, להציץ לי במקלחת, לגעת בי פה לגעת בי שמה, לזרוק מילים ו... ואז אימא שלי הייתה חולה, במיטה, לא עשתה כלום זה היה מין אירוע מוחי קל כזה אה... היא לא בישלה היא לא ניקתה היא.. כלום, שכבה במיטה. ו... ואז אני זוכרת כאילו את הפעם הראשונה שאבא שלי בלילה בא אליי למיטה והתחיל לגעת בי ו.. ואמר לי שאני הנסיכה הקטנה שלו ושאי הבת שלו ושהוא אוהב ושהוא לא יפגע בי ו.. והוא אנס אותי באותו ערב. ו... ו.. ובמשך כל התשעה חודשים זה נמשך על בסיס קבוע, אחרי התשעה חודשים האלה שאימא שלי התעוררה, זה המשיך עד שהייתי בת 15. " (פזית, עמ' 4).

מירי נאנסה באכזריות על ידי חבר עבריין של אחיה :

"ענת : זאת אומרת שבגיל 16 הכרת אותו ובערב הראשון שיצאתם הוא בעצם אנס אותך?

מירי : כן

ענת : את יכולה לספר?

מירי : על האונס? אהה... עד היום אני מתעוררת כל בוקר יש לי חתך כאן, ביד, כי התנגדתי. לא, פחדתי מזה, בחיים לא עשיתי את זה, פחדתי והתנגדתי, אז הוא רצה לחתוך לי את הפנים ואז הוא לא הצליח אז הוא חתך אותי, יש לי כאן כל זה.

ענת : עם סכין?

מירי: כן, עם סכין יפני. ואז הוא חתך אותי, מה אני אעשה? קשה לי מאוד. אח"כ הגעתי למצב שאמרתי: "טוב, מירי, די! תני לו שיעשה", ואני זוכרת אפילו שכאב לי, די, לא צרחתי אפילו. כי קודם כל כבר התעייפתי, כמה שהתנגדתי ככה קיבלתי יותר מכות, ושתקתי, כי גם עלה לי שהוא חבר של אחי. ואז אמרתי שהוא חבר של אחי וזה, הוא... אין מה לעשות. אין, כמה שתתנגדי ככה את מקבלת יותר מכות ככה את מקבלת יותר זה... תני לו יאללה שזה ייגמר, כאילו שירד ממך וזהו זה.

אבל הייתי צריכה לחשוב עוד פעם שאני צריכה לחזור הביתה מה יהיה, הוא צריך להחזיר אותי, את מבינה, אז האמת שהוא אמר לי: "תלכיי", אז אמרתי לו: "לא בוא תיקח אותי", כי אמרתי אם אני אהיה איתו אז לא ירביצו לי. אין.... והכול היה עם דם הכול פתוח, אפילו הוא חבש לי את היד הוא חבש לי.. והרבה הרבה זמן הלכתי רק עם ארוך כי פחדתי שיראו את זה." (מירי, עמוד 12).

בעקבות האונס ההורים חתנו את מירי עם האנס, והוא בהיותו נשוי לה דרדר אותה לזנות.

עפרה עברה אונס על ידי גיסה, בעלה של אחותה:

"הייתי בת 11 ואחותי בדיוק ילדה ואני שמרתי על התינוק שלה. ושמרתי עליו מהבוקר והייתי שם לבד בבית, ובדיוק גיסי בא לבית ואני זוכרת שהוא אמר לי להיכנס לחדר שינה והוא הוריד לי את המכנסיים והוא קיים איתי יחסי מין." (עפרה, עמוד 13).

גילה עברה התעללות מינית על ידי אחיה הגדול:

"ענת: מה שאת אומרת שזה אולי בגלל שאח שלך נגע בך, אח שלך ממש אנס אותך הוא שכב איתך? או ש..."

גילה: לא הייתה חדירה, אבל הוא היה משכיב אותי על הברכיים היה מאונן לידי היה לוקח לי ת"ד מכניס למכנסיים שלו. עד שהיה נרטב לו המכנס היה נוגע לי בחזה כאילו רק חדירה לא הייתה. אבל היה הכול." (גילה, עמוד 7).

מאפיין נוסף שקשור להתעללות המינית הוא ההתעלמות וחוסר האימון של הסביבה הקרובה, דבר

שמשאיר את הילדה בודדה וחסרת אונים:

יפה, שעברה אונס על ידי בן זוגה, מספרת על תגובת אימה לאחר האונס:

"ובאתי הביתה וכולי מלאה דם, היא לא הסתכלה על הדם, היא שאלה אותי איפה הייתי, למה עד עכשיו. וזה דבר בולט, ויש לי דם על החולצה, תראי, תשאלי למה... שום דבר". (יפה, עמ' 6).

גם פזית מספרת על ההתעלמות של האם מההתעללות המינית של האב, ועל הניסיון לגייס את

אימה לתמוך בה ולהפסיק את ההתעללות המינית של האב:

"מה היא לא ראתה שהוא היה נכנס לי למקלחת, מה היא לא ראתה שהוא זורק לי מילים, שהוא צובט אותי... בגיל 15 באתי לאימא שלי, ואמרתי לאימא שלי, כאילו, הוא היה מרביץ גם לה.. אימא בואי תתגרשי מאבא, בואי אני באה איתך, בואי נברח מפה, תראי מה הוא עושה לנו, אימא בואי... והיא אמרה לי: "לא, אני אוהבת אותו", הכניסה לי סכין בלב באותו רגע." (פזית, עמ' 7).

מתוך סיפורי הנשים עולים חמישה אופנים באמצעותם הובילה אותן ההתעללות בילדות לעיסוק

בזנות:

1. הפיכת הילדה לאובייקט לסיפוק צרכים מיניים של גברים – פזית, לדוגמא, מתארת את ההתעללות המינית של אביה בילדות כהכשרה לעיסוק בזנות:
 "הרי אבא שלי היה אונס אותי, ולמחרת מביא לי מתנות. כאילו ו... ו... כל מסכת החיים שלי למדתי שעל ידי סקס, ועל ידי הגוף שלי אני יכולה להשיג מה שאני רוצה." (פזית, עמוד 1).
 "ובשבילי זה שהוא ביקש את זה, so what? הגוף שלי זה בסך הכול בשר, כמו בובה שצריך לשמש לאיזושהי מטרה, זה מה שיגרום לו הנאה, את יודעת, כאילו כבר התרגלתי מאבא שלי אז מה זה משנה?" (פזית, עמוד 10).
 "כי בכל קליינט הייתי רואה את אבא שלי. ואבא שלי היה הבן אדם שהכי קרוב אלי והיה אמור לתת הכי בטחון בעולם. משהו שהכי יציב... ואם אבא שלי עשה מה שהוא עשה, אז מה זה משנה. מי עוד יעשה? ואז זה פחות מכאיב." (פזית, עמוד 13).
2. הפקרת הגוף, ורכישת היכולת לניתוק מהגוף ומהנפש במהלך ההתעללות – גילה מתארת את חווית ההפקרה של הגוף כתוצאה מההתעללות המינית בילדות:
 "אולי בגלל שאחי נגע בי. כאילו היום אני חושבת אולי בגלל שאחי נגע בי אז זה היה נראה לי שהגוף שלי הפקר. כאילו שאני מבקשת את זה, אני דורשת את זה, שזה לא הם, שאני דורשת את זה. לא יודעת...אני חושבת שמשם בעצם, כאילו היום שאני חושבת אחורה זה משהו שעזר לי לעבוד בזנות כאילו לא היה לי כבר הערכה לגוף חשבתי שהוא ציבורי היום שאני מנתחת את זה." (גילה, עמוד 6).
 הנשים גם מתארות את היכולת לעבוד בזנות מבלי להרגיש את הכאב הבושה וההשפלה כקשורה ליכולת להתנתק שנרכשה בילדות במהלך ההתעללות:
 "לא הרגשתי כלום שם. לא יודעת כאילו לא עצרתי לחשוב שזה משפיע כאילו אולי בגלל החוויה של הבית" (עפרה, עמוד 7).
 "אה...כשהייתי ילדה ואבא שלי היה אונס אותי הייתי משחקת עם עצמי משחק כאילו, אני זה לא אני, אני זאת מישהי אחרת שעכשיו יושבת בשמיים וצופה באיזושהו סרט שזה החיים שלי...וזה דבר שתרגלתי אותו, זה מנגנון הגנה מאוד חזק אצלי. כשהייתי עובדת בזנות הייתי מורידה מסך" (פזית, עמוד 4).
3. פגיעה קשה בדימוי עצמי ובתחושת ערך עצמי כאדם שלם – סוזי מתארת את הקשר בין הזנות וההתעללות בילדות כתוצאה מאיבוד ההערכה העצמית ומתחושת האשמה שחשה במהלך ההתעללות:
 "אני חושבת ש... ברור, ברור. כי אם מגיל קטן היו שומרים עלי ומסבירים לי בעצם ומגנים עלי אז הייתי מבינה שאני חשובה. לא הייתי מבינה שאני כלום, ולא משנה מה עושים לי, או מה... עובדה, שעשו בי מה שרצו ואף פעם לא קמתי מול אותו בן אדם ואף פעם, במשך כל החיים שלי ולא משנה מה זה. אפילו ש...לא יודעת מה, תמיד ישבתי ושתקתי... אז... זה לאט לאט התפתח אצלי ל"לא שווה", ואם עשו לי משהו אז כנראה שאני אשמה ואני הלא בסדר. ובאיזושהו שלב גם לא הייתי מסוגלת לבוא לבן אדם, להעמיד אותו במקומו להגיד לו שזה לא מוצא חן בעיני ו... עד שעברתי טיפול והבנתי והוצאתי את כל המשקעים האלו והתחלתי באמת להעריך את עצמי ובאמת לדעת שאני שווה ואני לא אשמה." (סוזי, עמוד 4).
4. החייאה מחדש (reenactment) של אקטים של התעללות מתוך רצון להשיג תיקון ושליטה – חווית ההתעללות בילדות מלווה בתחושות חוסר אונים קיצוניות. הנשים מתארות את העבודה בזנות

כניסיון להשיג שליטה. עפרה, לדוגמא, מקשרת בין ההתעללות בילדות ובין העיסוק בזנות, ומתארת את הצורך שלה בשליטה על גברים שאותה קיוותה להשיג בזנות כדרך להשיג חוויה מתקנת לחוסר האונים הקשה שחוותה במהלך ההתעללות המינית בילדות:

"אני יכולה להגיד לך דבר אחד: ההתעללות המינית שקרתה לי דפקה לי את החיים בצורה לא נורמאלית... אני לא הייתי מבינה את זה אם לא הייתי מגיעה לטיפול... ואהבתי את זה, אהבתי להיות שם בשליטה, כאילו יש לי כסף ואני אישה, ואני יכולה להשתמש בזה לדברים שלי. והיום אני מבינה את זה מתוך המקום של החוסר אונים שהייתי בו מגיל מאוד צעיר, מתוך החוסר אונים של ההתעללות שלא יכולתי בעצם לעשות שמה שום דבר כי הייתי קטנה ולא הבנתי. לא יכולתי להתנגד... מתוך המקומות של החוסר אונים, שאני לא אהיה יותר בחוסר אונים, במיוחד עם גברים. אני תמיד תהיה לי שליטה וכסף." (עפרה, עמוד 14).

5. הכשרה ליכולת להיות במערכות יחסים מתעללות – ילדה שגדלה לתוך מערכות יחסים מתעללות עם האנשים שקרובים לה ביותר, עוברת הכשרה להיות בקשר עם אנשים שמתעללים בה מבלי שיש לה יכולת להגן על עצמה. לעיתים היא חווה מערכות כאלה כמשהו נורמאלי. מישל מתארת את כניעותה המוחלטת לסרסור שהעסיק אותה בזנות כהמשך ישיר של השליטה עליה בילדותה שהייתה לדודה המתעלל:

"הצליח... הצליח, הצליח לשכנע אותי. לא יודעת, לא יודעת. את יודעת מה, בדיוק כמו שהדוד שלי, הוא היה... כל מה שהיה אומר לי היה קדוש. אני לא מכירה את המושג, או המילה – לא. אין אצלי, אני לא מכירה את המילה לא. עד היום. עד היום קשה לי להגיד לא. ו... זה דבר ש... אני מהבית גדלתי עם זה. אין להגיד לא. אין... אין." (מישל, עמוד 9).

קשר עם האימא

הקשר עם האמהות, ומרכזיותו בהתדרדרות של הנשים לזנות עלה באופן בולט מתוך הסיפורים. זאת למרות שמנקודת מבט פמיניסטית הייתה כוונה להימנע מ"האשמת האמהות" הרווחת בחברה ובתרבות. אף אחת מהנשים לא תפסה את אימה כ"אם טובה דייה". האמהות תוארו על רצף החל מאמהות פאסיביות, מנותקות, חולות או חולות נפש, אמהות שנטשו את הבית, ואמהות ששיתפו פעולה באופן פסיבי או אקטיבי עם המתעלל, ועד לאמהות שהיו מתעללות פיסית ונפשית בעצמן.

חלק מן האמהות היו פאסיביות וחלשות, אמהות שלא היו שם עבור הילדה, לא הגנו עליה, לא טיפלו בה, ולא יכלו לספק מודל חיובי של אימא קומפטיבית. בכל המקרים העדר האם נוצל על ידי גברים במשפחה לניצול מיני של הילדה. אימא של מישל הייתה חולת נפש ששהתה תקופות ארוכות באשפוזים פסיכיאטריים. אביה עבד שעות ארוכות, ואת זמנו הפנוי בילה ליד מיטת אשתו. את שבעת הילדים שנולדו להם, למרות מחלת האם, גידלה אחותו, שהייתה חרשת אילמת, ואחיו הנשוי, שהתעלל מינית במישל ובאחותה. גם פזית מתארת את אימה כחולה ולא מתפקדת עקב המחלה. האם הינה ניצולת שואה ולדברי פזית עברה אירוע מוחי ולא תפקדה. אבא של פזית התעלל בה מינית מגיל צעיר תוך כדי התעלמות האם. אימא של סוזי עזבה את הבית ואת הילדים ועברה לחיות עם גבר אחר. אביה פיזר את הילדים במשפחות אומנות. סוזי תארה את חווית הנטישה של האם:

"אבל אימא שלי, אני לא זוכרת שבחיים היא לא ניסתה ואמרה. תמיד ידעתי, גם כשהיא עזבה את הבית היא באה אלינו ומראה שאנחנו בעדיפות אחרונה, שקודם היה אכפת לה מהחבר שלה. אז... זה לאט לאט התפתח אצלי שאני לא שווה, ואם עשו לי משהו כנראה שאני אשמה." (סוזי עמ' 4).

חלק מהאמהות תוארו ככאלה שהתעללו בעצמן בילדה, הן כשותפות להתעללות מצד הגברים והן כמתעללות נפשית או פיסית בעצמן. אימא של מירי, שגדלה בבית חרדי, חינכה אותה מגיל צעיר לכניעות ומתן שירותים לגברים במשפחה כפי שתואר קודם לכן. בגיל 12 כאשר מירי קיבלה מחזור מבלי שקיבלה הכנה לכך, היא נבהלה ממראה הדם והסתירה את התחתונים בניאגרה. כאשר האם גילתה זאת, היא חשדה כי מירי קיימה יחסי מין. האם, יחד עם האב, קשרו את מירי לכסא והתעללו בה, הכו אותה וגזזו לה את השיער.

גם אפי תארה אם מזניחה ומתעללת. אפי, שהתחילה לעבוד בזנות מגיל 14 לאחר שנאנסה מגיל צעיר על ידי חבר של הוריה, תארה את היחסים עם אימה:

”ענת: היא ידעה שאת עובדת בזנות?”

אפי: בטח שהיא ידעה, היא ידעה שאני עובדת בזנות היא לקחה ממני כסף של זנות, היא ידעה ולא היה לה אכפת בכלל...תמיד היה חסר לי את האהבה שלא קבלתי בבית, את המילה הטובה, תמיד היה חסר. כל הזמן רק זונה שרמוטה, את מזדיינת הרבה, כל הזמן הייתה רק פוגעת בי, רק מקללת אותי, כל הזמן ספגתי ים פגיעות מאימא שלי... אימא שלי אף פעם לא רצתה לשמוע אותי. תמיד אמרה היא זונה והיא תישאר תמיד זונה ותישאר ברחוב. אני ספגתי מאימא שלי ים השפלות, ים של קללות, וההרגשה הייתה כל הזמן אולי זו לא אימא שלי, אולי אני בכלל טועה שזאת אימא שלי. לא אימא שלי כי אני יודעת שאימא לא מדברת אל הילדים שלה ככה. כל הזמן הייתי אומרת אולי זאת לא אימא שלי אולי היא רק גידלה אותי אולי היא מאמצת אותי, לא ידעתי מה לחשוב... כל צעד שהייתי עושה בבית והיא נמצאת זה קללה, השפלה, ים של השפלות השפילה אותי” (אפי, עמוד 6,7).

לסיכום, הילדות שתוארה על ידי הנשים הינה ילדות טראומטית שהכשירה את הקרקע לעיסוקן בזנות.

תחילת העיסוק בזנות: מלכודת הסרסור והסמים

כל הנשים במחקר, להוציא אחת, התחילו לעסוק בזנות כתוצאה מכפייה של גבר עימו היו בקשר קרוב ואינטימי, ועל רקע של התמכרות לסמים שנגרמה, ברוב המקרים, באופן מכוון על ידי גבר זה. תחילת העיסוק בזנות הייתה בין הגילאים 13-23. ארבע נשים התחילו לעסוק בזנות בגיל ההתבגרות לאחר שנלכדו בקשר אינטימי עם גבר שנתן להן סמים עד שהפכו למכורות, ואז אילץ אותן לעסוק בזנות. בשלושה מקרים מדובר בבעל של האישה ואב ילדיה, שגרם לה להתמכר לסמים ואילץ אותה לעבוד בזנות. במקרה אחד האישה עצמה בחרה לעסוק בזנות על מנת לממן סמים לה ולבן זוגה. הגברים אילצו את הנשים לעבוד בזנות תוך כדי שילוב של איומים ואלימות עם יחסי זוגיות ואינטימיות. ברוב המקרים כל הכסף שהאישה הרוויחה מהזנות עבר מיידית לידי הסרסור, והיא קיבלה בתמורה סמים בלבד.

הסרסור: האילוץ לעסוק בזנות

על רקע הבעייתיות הקשה בבית שתוארה בפרק הקודם, הנשים הצעירות נפלטו מהבית והפכו ל”טרף קל” לגברים שזיהו את פגיעותן ואת העובדה שהן נטושות וחסרות הגנה- מופקרות. בכל המקרים לא היו להן משפחות תומכות או כל קרוב אחר שידאג להן. הן היו תלויות בגברים באופן מוחלט, דבר שנוצל על ידם לצורך העסקתן בזנות. יחד עם זאת, הקשר התלתי של הנשים עם הסרסורים לא הספיק כשלעצמו על מנת לאלצן לעסוק בזנות, והגברים גרמו להן להתמכרות לסמים קשים טרם הניסיון להעסיקן בזנות.

סוזי תארה את תחילת הקשר שלה עם רמי, שהיה בן זוגה במשך שנים ודרדר אותה לזנות:

"הייתי בת 13, הכרתי את רמי כשהייתי בפנימייה בירושלים, והוא היה גבר כל כך יפה, וקסם לי כזה. הוא היה מבוגר ממני בשבע שנים... בערב הראשון שהייתי איתו הוא אילץ אותי לשכב איתו. וגם אז לא הבנתי שזה לא בסדר.

ענת: מה זה נקרא אילץ אותך?

סוזי: אה, בצורה... לא, לא בבקשה ודברים כאלה, ממש במכות... בואי נגיד שבמירכאות הוא הגן עלי, אבל זה בעצם לא היה נכון. פחדתי לאן ללכת, מי ידאג לי, מה יהיה, והעדפתי עם כל מה שאני עוברת להישאר פה". (סוזי, עמ' 2).

גם גילה תארה את תחילת הקשר עם הסרסור על רקע יציאתה מהבית בו עברה התעללות מינית, פיסית ונפשית לפנימייה לנוער במצוקה. גילה תארה כיצד כפר הנוער לנערות במצוקה משך אליו גברים שנצלו את מצוקת הנערות ששהו בו על מנת לגייסן לעבוד בזנות:

"זה היה כפר נוער לנערים ונערות במצוקה... החברה מהעיירה הסמוכה היו מגיעים אלינו, ואת יודעת, באופן אוטומטי שיודעים שזה כפר נוער למופרעים מגיעים לשמה כל המי ומי בעולם התחתון... ואולי זה גם היה החיבור שלי, חיפשתי גב ומשענת. הוא התאהב בי, ובמירכאות גם אני התאהבתי בו. עזבתי שם והתחלתי לחיות איתו... ולא ידעתי בכלל שהוא נשוי כי אשתו הייתה בבית סוהר בגרמניה... זהו. כאילו נפלטתי מהבית וזהו. כאילו שם מצאתי את החמימות שלי ובית שלי... שמה בעצם התחלתי להשתמש, ומהר מאוד מצאתי את עצמי עוסקת בזנות". (גילה, עמוד 2).

גילה ספרה גם על משפחה של חברה מהפנימייה שהעסיקה אותה בזנות לאחר שאשתו של הסרסור הקודם שלה השתחררה מהכלא, חזרה הביתה, וזרקה את גילה לרחוב:

"בכפר הנוער הייתה לי חברה טובה, והלכתי לחיות אצלה בבית. אימא שלה קבלה אותי בזרועות פתוחות, ואחר כך הבנתי למה. אימא שלה את כל הבנות מעבידה בזנות ולוקחת מהן את הכסף. כאילו לא ממש שולחת אותן לכביש, אבל מביאה להן קליינטורה. אז היא אימצה גם אותי. האבא היה אז קצין בטחון. והוא עלה לבית משפט וביקש אותי כמשפחה מאמצת. והוא קיבל, אז חייתי אצלם, שם". (גילה, עמ' 5).

גם אפי תיארה את יחסיה עם הסרסור, ואת תחילת עבודתה בזנות על רקע העזובה והמצוקה שליוותה אותה מהבית:

"היה לי סרסור, היה לי גבר, והייתי בתור ילדה בת 14. הוא אמר לי אם את רוצה נתחתן ונחיה יחד. תעזבי את הבית, גם ככה את נעלמת מהבית. תעבדי בזנות, ונחסוך כסף ונתחתן. ילדה בת 14. רציתי שיהיה לי טוב. לא רציתי להיות בבית. חיפשתי דמות אבהית. בתקופה ההיא לא הבנתי שחסר לי אבא, שחסרה לי אימא, וככה התחלתי" (אפי, עמ' 3).

ההתמכרות לסמים

על רקע טראומות הילדות, הנשים הפכו לפגיעות להתמכרות לסמים. הסמים היוו "ריפוי עצמי" כנגד הסבל והכאב בעבר ובהווה. רוב הנשים במחקר התחילו להשתמש בסמים על רקע מאמץ מכוון ומתוכנן של הסרסור לגרום להן התמכרות, על מנת לנצל את ההתמכרות כדי לאלץ את האישה לעסוק בזנות. מירי, שהייתה נשואה לגבר שאילץ אותה לעסוק בזנות, מתארת את מהלך ההתמכרות:

"לפני כן הוא היה נותן לי אדולן, ולא ידעתי בכלל שזה אדולן. אז יצא שכבר התמכרתי. ובאותו יום בבוקר אמרתי לו: "ואוו אתה יודע שכל הגוף כואב לי, אני לא יכולה להרים את הראש. מה זה שתייה?" ואני חשבתי שזה שתייה, והוא אמר לי שזה שתייה, לגונה. ואז אדולן ולגונה זה אותו צבע. הוא עשה איזה תקופה שאני אתמכר. אז אמרתי: "ואוו אתה יודע שכל

הגוף כואב לי ?" הוא אמר "תשמעי את רוצה להרגיש טוב ? זה לא עובד ככה. את צריכה להביא את הכסף הזה". (מירי, עמ' 7).

"ואז הוא תפקד בסמים, ולאט לאט לקחתי פה פס ושם פס. והוא הכיר לי את החשיש. שמה בעצם התחלתי להשתמש, ומהר מאוד מצאתי את עצמי עוסקת בזנות... אני לא זוכרת את היום הראשון, אבל אני זוכרת שבהדרגה הוא רמז לי שאפשר להביא כסף". (גילה, עמ' 2).

הקושי להתחיל: אילוץ, התנגדות ובריחה

כל הנשים תיארו את הפעמים הראשונות בהן ניסו לעסוק בזנות כחוויה בלתי נסבלת. בראיונות בלט קושי רב לתאר את מה שקרה ואת מה שהרגישו - הראיונות מקוטעים, יש הרבה משפטים שלא נגמרים, מילים שלא נאמרות, המשפטים קטועים ולא ברורים. חלק ממה שקרה סביב תחילת העיסוק בזנות נשאר ללא מילים:

"כי האמת שאין לי מהפעם הראשונה, מההתנסות הראשונה אין לי זיכרונות... כנראה הדחקתי את זה יותר מידי עמוק, כאילו גם הייתי נורא משומשת, ו...אני עשיתי את זה אבל נפשית לא הייתי שמה, כאילו הגוף שלי היה, הגוף שלי עשה את מה שהוא צריך לעשות, אבל נפשית לא הייתי שמה, כי... אין לי זיכרונות מזה". (פזית, עמוד 1).

"וכל זה היה תחת איומים, הלכתי איתו לשם, זה היה בתל ברוך בפעם הראשונה, ו... את יודעת אני עמדתי שם באמצע הכביש עם כל מיני בחורות שאני לא מכירה, ו... איומים... והוא כאילו מאחורה שומר עלי ו... לא יודעת אני אפילו לא יודעת איך לדבר על זה" (יפה, עמוד 3).

האופן שבו הסרסור אילץ את האישה הצעירה להתחיל לעסוק בזנות נע על רצף החל מניסיונות שכנוע ללכת לעבוד על מנת להביא כסף ולממן את הסמים, ועד למקרים של איומים ואלימות פיסית קשה כאשר היא סירבה. חלק מהנשים תיארו את הבריחה שלהן בפעמים הראשונות, ואת חוסר היכולת לעשות את זה. פזית שהתמכרה לסמים בגיל 18 תיארה את הניסיונות לאלצה לעסוק בזנות:

"הייתי כבר משתמשת בערך שנה, ואז בגיל 19 הכירו לי סוחר סמים מפתח תקווה. בהתחלה היינו כאילו זוג כזה, ו...אחרי תקופה מסוימת פתאום הוא אמר לי שאני חייבת לו את כל הכסף על החומר שהשתמשתי איתו, ושאני חייבת להחזיר לו, ו...הוא גם היה בן אדם אלים והוא גם אמר שהדרך שאני יכולה להחזיר לו זה שאני אלך לעבוד בזנות... ו...יש אזור תעשייה בפתח תקווה במקום שנקרא קריית אריה, ויש שמה זונות. אז הוא לקח אותי לשמה, ו... הוא החנה באיזשהו מקום, ואני הייתי צריכה למצוא את הקליינט, ו...אה... האמת שאני, אני לא כל כך זוכרת בדיוק מה קרה שם. אני זוכרת שעליתי לאיזשהו קליינט ולא יכולתי לעשות את זה, וירדתי מהאוטו וניסיתי לברוח. והבחור תפס אותי, ו... הוא הרביץ לי, הוא כיבה עלי סיגריות ו...הייתה לי טראומה מאוד קשה ממנו." (פזית, עמוד 1).

גם מירי תיארה את הבריחה בפעם הראשונה:

"יצאנו, נסענו לתל אביב לחבר הזה שלו, הגענו לשם, ישבנו, פתאום הוא אמר לי "טוב תכנסי לחדר". נכנסתי לחדר, אני מסתכלת... פתאום נכנס בן אדם. הסתכלתי עליו ואמרתי לו כאילו מה, מה קורה? והוא אמר לי "מה זה מה קורה, אני שילמתי כסף. יצאתי וברחתי" (מירי, עמוד 3).

יפה תיארה את תחילת ההתדרדרות לזנות לאחר שנים ארוכות של קשר עם חיליק, שלו אף נישאה. הקשר לוהה בהתעללויות קשות מצידו לאורך השנים :

"ות'אמת שגם אני מאוד פחדתי ממנו. מאוד. אני זוכרת השפלות שאני עברתי איתו. לזרוק כדור על הרצפה, ולזחול כמו כלב להביא את הכדור. ומכות שקיבלתי... ו... עצם העובדה שבחורה בתוך הבית והוא שוכב איתה, כשאני בחדר. ו...ו... אי אפשר לספר איזו הרגשה זו להיות במטבח... הייתי מקבלת מכות רצח. מכות, מה זה מכות. אני לא מאחלת לאף בחורה" (יפה, עמ' 4).

חיליק גורם ליפה להתמכר לסמים ואז הוא מציע לה לעבוד בזנות :

"ויום אחד, אני לא אשכח אותו, היינו אצל אימא שלו והשארנו את הילדים שם. ו"בואי תלכי תעבדי, ותעשי כסף, ונביא כסף ואחר כך תפסיקי", ולא עשה כלום. ואני זוכרת הלכנו בתקווה, וחזרנו. ואני כן ולא. מצד אחד אני אומרת לו לא. והוא אומר בסדר. אבל הוא אומר לי את הבסדר מתוך איום כזה ש"חכי תראי מה יהיה לך". מהפחד שלא יהיה לי... תמיד פחדתי מחיליק" (יפה, עמ' 4).

גם יפה תיארה את ההתנגדות בפעם הראשונה :

"אני זוכרת את היום הראשון שהתחלתי שלא רציתי, אפילו קשה לי...אני יודעת שאני לא שם אבל קשה לי לדבר על זה. אה, אני זוכרת את היום הראשון שהתחלתי ולא רציתי, ו... ניסיתי להתחמק, והיה משהו כזה מאיים אלי מאחורה שאני כן אעשה את זה". (יפה, עמוד 2).

מישל סיפרה על הסירוב ועל מחיר הסירוב :

"ואמרתי לו אני לא רוצה, והוא אמר לי אין לך ברירה, אמרתי לו לא אני לא רוצה, זה קשה לי ואני לא רוצה. זהו... אני זוכרת את ה"לא רוצה" הזה. הוא הביא לי בוקס, שבר לי שלוש שיניים קדמיות." (מישל, עמוד 2).

רוב הנשים לא היו מסוגלות לתאר את הפעם הראשונה שעסקו בזנות. רק שתי נשים תיארו קטעי זיכרונות מהפעם הראשונה. מירי, שבפעם הראשונה ברחו ממכון הליווי אליו הגיעה עם בעלה, הגיעה לשם בשנית לאחר איומים והפסקת אספקת הסמים :

"שנכנסתי לחדר והבן אדם כבר שילם והוא נכנס, והייתי במבוכה והתביישתי להתפשט, התביישתי לזה. אבל כל רגע אני אומרת מירי, אם לא תעשי את זה לא יהיה לך סם, את לא תרגישי טוב, אין מה לעשות. זה עבד לי בראש, אני צריכה כי אם לא, לא יהיה לי סם. הוא לא ייתן לי. אני חייבת לעשות את זה. אני זוכרת שהבן אדם כאילו עלה עליי, וואו, הרגשתי שבא לי להקיא, כל הזמן נכנס לי לראש שאין, זה בשביל הסם. אני חייבת לעשות את זה. אז הייתי חושבת על דברים אחרים כשהבן אדם עלי. הייתי חושבת על איך להגיע הביתה ולשתות את הסם, על הילדים שלי. הייתי חושבת על כל מיני שטויות, רק לא להרגיש שהוא עלי בכלל. וככה המשכתי שם חודש ימים." (מירי, עמ' 3).

עפרה, היחידה בין הנשים שהתחילה לעבוד בזנות ללא סרסור, תיארה גם היא את הקושי של הפעם הראשונה :

"ואז ככה היא סידרה לי מישוהו שהייתי צריכה ללכת אליו. ו... את האמת היה לי מאוד קשה שם. אפילו שהוא לא קיים איתי יחסי מין. היה לי מאוד קשה עם הקטע הזה של בן אדם

שהוא היה הרבה יותר מבוגר ממני, ואומר לך לעשות לו דברים כאלה מגעילים. לא אהבתי את עצמי בכלל שמה." (עפרה, עמ' 3).

מהלך העיסוק בזנות

כל הנשים תארו את העיסוק בזנות כחוויה קשה, מכאיבה, משפילה וטראומטית. הן התייחסו למספר מאפיינים מרכזיים שכרוכים בעיסוק בזנות: ניתוק מהגוף ומהנפש שמתאפשר בעזרת התמכרות קשה לסמים, ותהליכי ניתוק נפשיים שנלמדו כתוצאה מטראומות בילדות, הכסף שהרוויחו בזנות, הקשר עם הגבר ששמש כסרסור, האלימות הקשה ממנה סבלו בעת העיסוק בזנות, והריונות, הפלות, לידות ואמהות במהלך העיסוק בזנות.

סמים

ההתמכרות לסמים כרוכה בעיסוק בזנות. הסמים מהווים מעגל סגור: האישה חייבת לעסוק בזנות על מנת לממן את צריכת הסמים, והיא חייבת להשתמש בסמים על מנת להקהות את החוויה הקשה של העיסוק בזנות. הנשים תארו את הסמים כמרכיב מרכזי שאפשר את הזנות משום שהסמים יצרו תחושת קהות רגשית ופיסית:

"ענת: איך באמת אפשר לעשות את זה? לעמוד שם, ללכת עם עוד גבר, עם עוד גבר, עם עוד גבר..."

פזית: לוקחים הרבה סם, אני לקחתי המון אני הגעתי למצב ש.. התחלתי מקטן, מה זה קטן, זה לא היה קטן, זה היה קוק, הרואין, לבן, פרסי, ואני הגעתי למצבים שהתחלתי לקחת היפודרומים, שבהתחלה הייתי סולדת מזה, היפודרומים, כדורי מרץ, ספידים, ולקחתי כל מה שיש כדי לא להרגיש את זה. אני הייתי הולכת שם ממש.. ועם כל זה הרגשתי. אבל היה לי יותר ביטחון, היה לי יותר ביטחון כשהייתי לוקחת את זה." (פזית, עמ' 9).

"התרגלתי קודם כל לא להרגיש. תראי בהתחלה הסם היה מאוד מינימאלי אבל אחר כך זה היה לי תרופה. הייתי לוקחת רק בשביל להרגיש טוב. אבל זה, משהו נסגר, קורה משהו. שאת לא מרגישה כמו כלום. יכול לבוא בן אדם לעשות מה הוא רוצה, הוא לא מעניין אותי, אני ממש מנותקת. כאילו מנותקת, לא מרגישה שום דבר. העיקר רק שייתן, אני רואה רק את הכסף. הוא לא, לא מעניין אותי ראיתי ת'50 שקל, זהו. אני מחכה רק שיגמור מהר, שיבוא מישו אחריו. זהו, זה מה שהיה מעניין אותי." (מירי, עמ' 26).

"ענת: את השתמשת הרבה בסמים בתקופה הזאת?"

כל החיים שהשתמשתי, השתמשתי הרבה. תמיד חיפשתי להשתמש בסמים עד אובדן הכרה. אף פעם אה... אם אנשים היו משתמשים במנה או שתיים או שלוש מנות אני הייתי צריכה להשתמש בעשר. וזה אני חושבת היה אצלי יותר נפשי כדי לא להרגיש את הגברים ולא.... ואני שמחה לפחות שאני לא זוכרת פרצופים של אנשים. כי אולי זה היה עוד איזשהו קושי. אותם אני לא אזכור אף אחד. זה לא כאילו לא נחשב, זה לא ימחק. אבל זה מנחם קצת שאני לא אזכור את הפרצופים של אנשים. ו...תמיד אני ממש חושבת שאם לא היית כמעט באובדן הכרה וגמורה לגמרי אז זה לא היה... זאת אומרת שזה לא מספיק. אולי גם באיזושהי צורה חיפשתי למות, אני לא יודעת... " (סוזי, עמ' 6).

חלק מהנשים תארו את המלכוד של המעגל הסגור של סמים וזנות: ככל שעובדים יותר בזנות יש צורך ביותר ויותר סמים על מנת לשרוד את הזנות, וככל שצריכת הסמים עולה כך גובר הצורך בהשגת כסף באמצעות הזנות. עפרה תארה את מהלך התדרדרות הקשה המקבילה של ההתמכרות והזנות:

"נשתמש בסמים, אז מה זה להשתמש בסמים? שמה לא הרגשתי שיש לי בעיה. הרגשתי שיש לי שליטה. שמה גם בסמים וגם בזנות אני יכולה להפסיק מתי שאני רוצה והכי חשוב אני יכולה לעשות את זה עם מי שאני רוצה כאילו אני אבחר. וזה לא היה פשוט כי כשהתחלתי להשתמש בסמים הייתי צריכה כל הזמן כסף, כאילו פעם זה היה מספיק יכולתי להסתדר עם מה שהרווחתי, כאילו שם קליינט פה קליינט. אבל אז כבר נהייתי מכורה, והשתמשתי בסמים באופן עקבי, אז עזבתי את הדירה שלי בת"א ועזבתי את ת"א בכלל ועברתי לגור בבית שמש יחד עם החבר שלי, ועבדתי עבדתי במקצוע. בהתחלה לא עבדתי בכביש אבל עבדתי במכון ליווי והרווחתי המון כסף, ובמכון ליווי יש לך שם קצת שליטה את עדיין יכולה לבחור... הייתי בחורה צעירה בת 24 ויכולתי לבחור את מי אני רוצה ואת מי אני לא רוצה. ואז עוד לא הייתי נרקומנית ממש מחוקה. אבל לאט לאט זה הסמים התחילו לנגוס בי והתחלתי הצטרכתי המון המון כסף ולא עבדתי רק בשבילי עבדתי גם בשבילו והצטרכתי המון המון כסף, ולא יכולתי לשבת שמה כבר, כאילו כל שעתיים שלוש הייתי בקריז אני חייבת ללכת לעשן סמים אני לא יכולה להיות שם משעה 8 בבוקר עד שעה 7-8 בערב". (עפרה, עמ' 2).

"אחר כך כבר הייתי מכורה לסמים חזק שגם לא היה לי סבלנות. כאילו לא היה לי סבלנות רציתי סמים, כבר לא רציתי שמישהו יגיד לי שאני על הכיפאק ושאני בסדר וכמה הוא נהנה להיות איתי לא היה לי סבלנות לשמוע את זה בכלל. כאילו אני רוצה כסף אני רוצה מזומן אני רוצה ללכת להרגיש טוב, כאילו והתחלתי לעבוד והתחלתי לעבוד עם כולם עם כל מה שיש והיו לי שמה קטעים של השפלות ושל אנשים ששואלים אותך כל מיני שאלות שכאלה משפילות כאילו בא לי להגיד לו כוסאמק לא רוצה את הכסף שלך אבל אני צריכה את הכסף הזה בשביל סמים, ואני עוד פעם אומרת מה אני אשאר בקריז? מה אני עוד פעם אלך הביתה? מה כאילו אני לא מרגישה טוב. הסמים ניהלו אותי כבר בשלט רחוק, ממש אמרו לי איך להתנהג ואיך לדבר ואיך להתלבש ואיך להתאפר והכול ממש ניהלו את החיים הסמים בצורה לא נורמאלית. וכאילו גם הרגשתי נורא שלא יכולתי לעשות סלקציה כאילו להגיד לא הייתה לי שם שליטה יותר אני לא יכולה להגיד עם זה אני עולה ועם זה אני לא עולה כי היום אני לא מרגישה טוב ואני צריכה סמים ואין לי סבלנות ללכת ולחכות לקליינט שיבוא ואין לי סבלנות ללכת לבית מלון לשעתיים שאני יכולה לעשות בשעתיים כפול ממה שהוא נותן לי סתם בשביל להרגיש טוב...אי אפשר להשתמש בסמים ולהפסיק לעבוד אז אני הייתי יושבת כל החיים בבית סוהר לגנוב ולסחור בסמים. כאילו ניסיתי פעם סחרתי בסמים כאילו ניסיתי לא לעבוד שם כי כשלא הייתה לי שם שליטה לא אהבתי את העבודה הזאת לא אהבתי להיות שם כשעשיתי את רק בשביל הסמים הכול רק בשביל הסמים" (עפרה, עמ' 6).

ניתוק ודיסוציאציה

אחד הממצאים שעלו מהראיונות הוא הניתוק מהגוף ומהנפש המתרחש במהלך העיסוק בזנות. נראה כי ניתוק זה תרם לקושי של הנשים לתעד את חווית העיסוק בזנות משום שבמהלכה היו מנותקות מעצמן. הניתוק הושג הן באמצעות השימוש בסמים והן באמצעות מנגנונים נפשיים של דיסוציאציה שהנשים רכשו במהלך ילדותן הטראומטית.

פזית תארה את המנגנון שהיא קוראת לו "הורדת מסך" אותו רכשה במהלך ההתעללות המינית

שעברה בילדותה על ידי אביה:

"אה... כשהייתי ילדה קטנה ואבא שלי היה אונס אותי, הייתי משחקת עם עצמי משחק כאילו, אני זה לא אני, אני זאת מישהי אחרת שעכשיו יושבת בשמיים למעלה וצופה באיזשהו סרט שזה החיים שלי כאילו. זה תמיד היה משחק שלי, גם ברגעים מאוד קשים וגם שהייתי מאוד בודדה, הייתי כאילו אני מישהי אחרת ואני עושה עכשיו הצגה ונדמה לי. משהו כזה.. וזה דבר שתרגלתי אותו כל כך טוב שתמיד שקורה לי משהו שמשפיע עלי אני מצליחה להוריד מסך. אני זה לא אני, אני זה מישהי אחרת, כאילו אני מסתכלת על איזשהו סרט. זה, זה מנגנון הגנה מאוד חזק אצלי." (פזית, עמ' 4).

היא מתארת כיצד מנגנון זה משמש אותה במהלך העיסוק בזנות:

"...אני עשיתי את זה, אבל נפשית לא הייתי שמה, כאילו הגוף שלי היה, הגוף שלי עשה את מה שהוא צריך לעשות, אבל נפשית לא הייתי שמה. כי...אין לי זיכרונות מזה... כן כאילו, היה לי מאוד קשה להתקרב כדי לעשות משהו. וכשראיתי שאין לי ברירה שאני חייבת לעשות משהו, הרי בשביל זה הבן אדם בא וכרגע אני צריכה אותו, פשוט הייתי מורידה מסך." (פזית, עמ' 1).

גם גילה מתארת את האפשרות לעבוד בזנות כתוצאה מכך שהיא לא הייתה שם אלא רק הגוף

שתפקד כמו מכונה:

"סיוט סיוט. אבל כאילו אז, נכון לשמה, זה היה כמו מכונה. לא הייתי מרגישה... היו קטעים שנגעלתי מעצמי, אבל בסך הכול את כמו מכונה מתוכנתת... כאילו ראיתי את עצמי מנהלת עסק, ראיתי את הגוף שלי כמו עסק... לא התייחסתי אליהם (אל הלקוחות), כאילו כמו מכונה. תבוא תכניס תוציא שלום. כאילו לא קרה כלום. הרגש שמה כבר לא נמצא. אין שם רגש, אין שם גוף באמת, זה סתם משהו חיצוני. אין תחושות בכלל במהלך רוב הזמן..." (גילה, עמ' 8).

מירי מתארת את העדר הרגשות ואת המחשבות על הכסף כמאפשרות לעמוד בזנות:

"לא, את לא מרגישה כלום. לא איכפת לך כמה שיהיה. את רוצה שיהיו יותר אפילו מעשרים, כי את רוצה רק את הכסף, את רואה רק את הכסף את רואה. את מנטרלת את הכול, את הרגשות, אין לך כבר רגשות אפילו בכלל. כאילו הכול, מה איכפת לי שיהיה עלי שיעשה מה שהוא רוצה, אני אעשה לו מה שהוא רוצה, לא מעניין אותי, העיקר שייתן לי את הכסף. שיגמור כבר וזהו. אני יכולה לא יודעת מה לעשות לו ואני חושבת בכלל על דברים אחרים. ממש מנטרלת את הכול, קוראת לזה עבודה." (מירי, עמ' 16).

גם מישל מתארת את הכסף כמאפשר את ההתנתקות מהרגש:

"איך עומדים במצב כזה, כאילו? אה... קודם כל עצם העובדה שאני עושה את זה בשביל כסף. זו כבר מין התנתקות כזאת בשבילי. אני עושה את זה בשביל כסף, והכסף הזה יגן עלי ממכות לגוף הזה. כי אם הכסף הזה לא יבוא הגוף הזה יסבול, הנשמה הזו תסבול..." (מישל, עמ' 16).

הקשר עם הסרסור

הקשר עם הסרסור נשאר מרכזי לאורך מהלך העיסוק בזנות. מערכת היחסים עם הסרסור הייתה אמביוולנטית. מצד אחד הסרסור תואר כמי שהעסיק את האישה בזנות בכוח, לקח ממנה את כל הכסף של הזנות, ומערכת היחסים איתו התאפיינה באלימות והתעללות קשים. מצד שני ברוב המקרים הקשר עימו היה קשר משמעותי. הסרסור נתפס כבן הזוג של האישה, וכאבי ילדיה שנולדו במהלך העיסוק בזנות.

לסרסור היה תפקיד של הגנה על האישה במהלך העיסוק בזנות, אם כי רוב הנשים סיפרו כי הסרסור היה מגיע לשטח רק בתחילת העיסוק הזנות, ולאחר מכן חכה בבית.

אלימות, התעללות וכפייה מצד הסרסור

כאמור רוב הנשים תארו מערכת יחסים עם הסרסור שכללה אלימות קשה פיסית ונפשית. האלימות הפיסית שתוארה על ידי הנשים כללה מכות קשות, בעיקר כאשר האישה סירבה לעבוד בזנות, או שלא הביאה מספיק כסף:

"אני הולכת לבית, ו... שאלה ראשונה: "איך היה? וכמה עשית?" אז אני אומרת לו שהיום לא עשיתי כלום כי המשטרה... כשהגעתי התלבשה עלי ולקחו אותי למשטרה. שוב פעם חוטפת מכות, והוא הולך לברר אם הייתי בתחנה, ואם שיקרתי, לא שיקרתי... יצאו לי... יצאו מצבים כאלו ששיקרתי אותו שהמשטרה לקחה אותי ולא לקחה אותי והתברר שזה לא נכון. עד היום הזה אני לא אשכח אותו, העיניים שלי היו צבע קשת, היו סגורות. אני לא יכולתי לפתוח אותן, אני לא יכולתי לפתוח את העיניים. זה תמונה, שאני לא אשכח אותה בחיים, בחיים... למחרת אחותי באה לבקר אותי, ו... אני במיטה שוכבת, פתאום היא ראתה, את לא יודעת איך היא נבהלה. היא נבהלה, לא הבינה מה קורה. היא אמרה לי: "עכשיו, עכשיו ברגע זה לבית חולים". הוא לא רצה לתת לה לקחת אותי לבית חולים. הוא פחד שיחקרו אותי, שיזמינו משטרה" (מישל, עמ' 2).

מישל תארה את הבחירה הקשה בין האילוץ לעבוד בזנות גם כאשר היא כבר שבורה ואינה מסוגלת להמשיך עם הזנות, ובין הפחד מן המכות המצפות לה:

"אה... פעם שנייה כבר אחרי שהשתחררתי והחזירו אותי לכביש אני הייתי הולכת ו...לא כאילו, עומדת בשביל שיראו אותי אנשים ולעבוד, הייתי מתחבאה מאחורי העצים, הייתי שם שעות, שעות, לא עובדת. ו... הגיעה השעה 2,3 אני חוזרת לבית. שוב פעם אותו סיפור: "המשטרה, לא משטרה". לא יכולתי לעבוד... ואני יודעת שאני הולכת לאכול מכות, אני יודעת. אבל כבר העדפתי מכות ולא... הייתי מתביישת... הייתי מסתרת, כבר העדפתי את המכות ולא...". (מישל, עמ' 8).

גם אפי תארה את האלימות הפיסית וההשפלות שעברה מידי הסרסור כאשר חשד בה כי אינה מביאה את כל הכסף, או כאשר לא הרוויחה מספיק כסף:

"כל פעם הייתי צריכה לתת לו את הכסף שלי ואם לא הייתי נותנת לו את הכסף שלי הייתי מקבלת מכות, ארס, ארס, החלפתי את אימא שלי בארס. אימא שלי הייתה יודעת שאני עובדת בזנות אז היא הייתה לוקחת ממני את הכסף. החלפתי את אימא שלי בגבר. הוא היה שולח אותי לעבוד, ואז לוקח ממני ת'כסף. ואם הכסף לא מספיק הייתי חוטפת מכות. את רואה יש לי צלקות כאן זה מזה. או שהייתי חוטפת מכות, או שהייתי מפחדת לבוא הביתה, או שהייתי הולכת ועוצרת את עצמי בשביל שייקחו אותי לאבו כביר מעצר 48 שעות. זה... השפלה, זה המכות שהייתי מקבלת, זה הקללות שהוא היה מקלל אותי, זה שלא הייתי מביאה כסף והוא לא היה מכניס אותי הביתה לישון. הייתי יוצאת לעבוד ולא הייתי מביאה כסף לא הייתי יכולה להיכנס הביתה, הייתי, כאילו, אם הייתי יוצאת לעבוד ולא הייתי מביאה קופה מלאה לא הייתי נכנסת הביתה. זה גם השפלה, בטח שזה השפלה" (אפי, עמ' 4).

חלק מהנשים תארו גם מסכת של התעללות נפשית קשה. לדוגמא יפה ומירי, ששתיהן היו נשואות לגבר שהעסיק אותן בזנות תארו מצבים בהם הביא אישה אחרת הביתה וקיים איתה יחסי מין במיטתם

המשותפת, כאשר הן היו נוכחות בבית. בעלה של מירי בילה עם בחורות והוציא עליהן את כל הכסף שהיא הרוויחה מהזנות:

"כלום! מה פתאום! הכול בשבילי! הוא ייצא, אולי להוריד לחוף. כולם כל הזמן היו אומרים לי: "יאו, בעלך! איזה שולחנות הוא עושה בחוף! ו..... ובחורות" ואת לא יכולה לדבר בכלל. ענת: והכול היה מהכסף של הזנות? מהכסף של הזנות. הייתה לו חברה שהוא היה מביא אותה הביתה כל ערב מביא לה דברים, תכשיטים, מהכסף שלך, ואת לא יכולה בכלל לדבר. כאילו מי את שתדברי?" (מירי, עמ' 16). סוזי תארה כיצד הסרסור שלה שלח אותה לעבוד בזנות בהריון מתקדם ולאחר הלידה, כאשר עדיין לא נפסק הדימום שלאחר הלידה:

"אולי כשהייתי בחודש שני או שלישי, לא הייתה ברירה והוא כבר שלח אותי לעבוד בכביש. הייתי הולכת לעבוד בכביש עד... אני חושבת יומיים שלושה לפני שילדתי. הייתי עומדת עם בטן ממש, בכביש, ו...זהו, גם אחרי שאורי נולד, תיכף אחרי. ממש... הוא רק... אפילו לא ... אני לא חושבת אם זה היה בסוף הדימום, רק כבר בימים האחרונים ולא כמו שאישה אחרי לידה צריכה ... כבר הייתי חזרה על הכביש" (סוזי, עמ' 5).

חסות והגנה של הסרסור

הנשים תארו את הצורך בחסות ובשמירה של הסרסור כצורך קיומי להגנה עליהן מפני לקוחות אלימים ולקוחות שאינם מוכנים לשלם. בדרך כלל, בהתחלה, הסרסור הגיע עם האישה למקום העבודה ושמר עליה. בחלק מהמקרים הנשים תארו כי לאחר שלמדו להסתדר בעצמן הסרסור נשאר בבית וחכה לכסף. חלק מהנשים התייחסו לצורך שלהן בקשר עם הסרסור, למרות שלא שמר עליהן בשטח, כי הרגישו מוגנות יותר כאשר היה להן קשר עם גבר שנתפס אצלן כקשר של אהבה. אפי תארה את מערכות היחסים שלה עם הסרסורים הרבים שהיו לה במהלך העיסוק בזנות:

"וכל פעם מיד ליד עברתי, גברים כל החיים שלי, רק מגברים כל החיים. עברתי מיד ליד וכל גבר שהלכתי איתו נתתי לו את הכסף שלי. כל גבר שהלכתי איתו ניצל אותי, והשפיל אותי, ולקח ממני כסף רק בשביל שאני אעבוד בשבילו זונה. הוא לא רצה אותי בשביל שום דבר אחר.

ענת: למה בעצם היית צריכה את הגברים? לא יכולת לעזוב?
אפי: הייתי מפחדת, הייתי פוחדת לעבוד לבד שלא יבוא מישהו וירצח אותי, או ירביץ לי, ייקח ממני את הכסף, או שהוא יחתוך אותי. לא יודעת, ים של השפלות שם.

ענת: הם היו שומרים עלייך?

אפי: כן, בטח, כל גבר שהייתי הולכת איתו היה שומר עלי. בטח ששומר.

ענת: מה הם עומדים שם?

אפי: הוא עומד בצד ובאותו רגע שאני הולכת עם לקוח וצועקת הוא בא ישר ומוציא אותי ממנו. הוא יודע בדיוק איפה אני. זה על הכביש אבל אני לא רחוקה. צעקה הכי קטנה אני קוראת לו והוא בא בריצה והוא מוציא אותי ממנו.

ענת: זה קרה?

אפי: זה קרה המון" (אפי, עמ' 5).

חלק מהנשים ספרו כי אחרי השלב הראשון, לאחר ש"התרגלו" לעסוק בזנות, הסרסור לא המשיך לבוא עימן לשטח:

"היה הרבה תחרויות של הבנות, והיה גם ערסים שהיו באים ולוקחים את הכסף. והוא כבר לא היה בא איתי, הוא לא רצה ללכת. אז הייתי צריכה להתמודד עם כולם לבד, זה היה לי מאוד קשה." (מירי, עמ' 3).

"סרסור יכול לבוא איתך למקום העבודה ולשמור עליך. סרסור גם יכול לשבת בבית ולא לזוז משם. הוא יש לו כבוד, והוא לא מגיע לשם. הוא לא יעמוד ברחוב ולהיכנס לכל מיני סיטואציות עם הזונות. אז הוא יושב בבית" (עפרה, עמ' 6).

שתיים מהנשים התייחסו לאפשרות של יחסי אהבה עם הסרסור. עפרה הייתה היחידה שתארה יחסי חברות עם הגבר איתו חייתה ושלא כפה עליה את העסוק בזנות:

"ענת: ואהבת אותו? היו ביניכם יחסים של אהבה?

עפרה: היום אני לא יודעת אם אהבתי אותו. הכרתי אותו נורא צעירה כשהייתי בת 13 ומאוד רציתי אותו. והייתי אובססיבית, זה היה משהו נורא. ושכבר השגתי אותו והייתי איתו זה לא היה זה. אני יודעת היום שלא היה שם כלום. כאילו מה יש לי איתו בכלל, חוצמזה שהשתמשנו ביחד בסמים, ויש לנו בן ביחד, כאילו אין לי משהו אחר מעבר לזה איתו. כאילו אני חשבת פעם שיש לי איתו המון אהבה, יש לי אהבה ויש לי יחסים ויש לי חבר, ויש לי המון דברים ויש לי בית, ויש לי חיים... אני חושבת שזה התפתח ככה כי שנינו היינו מכורים. אני יודעת אם הוא לא היה מכור, אני לא הייתי צריכה לעבוד בשבילו...ואני לא יודעת אם הייתי נכנסת איתו לכל המערכת הזאת (עפרה, עמ' 5).

גם היא מתארת את הצורך שלה בנוכחות של גבר בחייה לאורך כל תקופת העיסוק בזנות: "אני אף פעם לא עבדתי לבד. כשהסתיימה מערכת היחסים הזאת נכנסתי למערכת יחסים אחרת. הכרתי מישהו. תמיד צריך להיות גבר. הוא לא צריך לבוא איתי לכביש. שמה כבר למדתי להסתדר, ולמדתי לשרוד, כאילו. אבל רציתי אותו שהוא יהיה בבית" (עפרה, עמ' 6).

כסף

היחס של הנשים לכסף שהרוויחו בזנות מורכב מכמה מאפיינים מרכזיים. בניגוד לדעה הרווחת כי נשים עוסקות בזנות כאמצעי להרוויח כסף בקלות, הנשים לא תפסו את הכסף ככסף קל. כמעט כולן ציינו את הקושי העצום, הבושה וההשפלה שחוו על מנת להרוויח את הכסף. כמעט כל הכסף שהאישה הרוויחה בזנות עבר מיידית לידי הסרסור. האישה קיבלה בתמורה לכסף סמים בלבד. יחד עם זאת, הכסף נתן לנשים תחושה של שליטה וכוח והיווה חוויה מתקנת לחוסר האונים של ההתעללות בילדות. המיני בילדות קרה כשהילדה הייתה בחוסר אונים מוחלט, מישהו עשה בה כרצונו. במהלך העיסוק בזנות היא קיבלה כסף עבור האקט המיני דבר ש"תקן" את תחושת חוסר האונים. הכסף התקשר גם לתחושת הערכה עצמית: "אני שווה. יש גברים שמוכנים לשלם כסף עבור מגע מיני איתי". כמו כן, במקרים המעטים שבהם הייתה לאישה גישה כלשהי לכסף, הדבר נתן לה תחושת כוח ועוצמה.

הכסף כאמצעי למימון ההתמכרות לסמים

הנשים תארו את הכסף שהרוויחו בזנות כאמצעי מרכזי למימון ההתמכרות לסמים, ואת ההתמכרות לסמים כמוטיבציה מרכזית להשגת הכסף. יחד עם זאת, העיסוק בזנות כאמצעי להשגת הכסף עבור השימוש בסמים מתואר כפתרון אחרון, רק כאשר לא הייתה להן ברירה:

"כי הייתי זקוקה לזה. הייתי זקוקה. אם לא, לא הייתי הולכת... עוד כשהייתי במצב טוב, כאילו לא הייתה שום דרך אחרת. עשיתי כל מה שהיה צריך לעשות, גנבתי, ו... עשיתי הרבה דברים. אבל הפתרון הכי קל זה ללכת לשם.

ענת: מה, מה את מתכוונת? הלכת לשם כדי להשיג כסף?

פזית: רק כדי להשיג כסף. אם לא הייתי משיגה ת'כסף אז לא היה לי כסף להשתמש, ואז הייתי קמה בקריזים, וללכת בקריז להשיג, אה... אז בהתחלה נותנים לך, ו... עשרים פעם נותנים לך אבל בסוף זה נגמר ואת צריכה להחזיר את החובות. כאילו זה מערבולת שאת לא יכולה לצאת ממנה" (פזית, עמ' 3).

סוזי ספרה כיצד כל הכסף שהרוויחה בזנות שמש אך ורק לצריכת סמים, ולא הייתה לה כל הנאה אחרת ממנו:

"ענת: בשלב הזה עם כל הכסף שהרווחת קנית סמים, או שהיה לך גם קצת לעצמך? סוזי: אני לא זוכרת שפעם בזבזתי על חוץ מזה כסף. על דברים אחרים חוץ מסמים. כל הכסף שהייתי מרוויחה היה מגיע לסוחר, מהכיס שלי לסוחר. הייתי מתקמצנת על סנדויץ', לא אוכלת כל היום, או עושה חשבון שיספיק לי למונית, או נוסעת מפה לפה בטרמפים שלא יבזבז לי כדי שיהיה לי מספיק לסמים. הסם היה בעדיפות ראשונה, לפני אוכל, לפני הכול". (סוזי, עמ' 9).

מירי מתארת תקופה בחייה בה עבדה בזנות ללא סרסור, כל הכסף נשאר בידיה, והיא הוציאה אותו על סמים בלבד:

"מירי: כבר רציתי להרגיש שהכסף שאני עושה הוא שלי, ולא לתת אותו לאף אחד. אבל זה לא היה נכון כי ככה שקעתי יותר עמוק בסם. ענת: ניצלת את הכסף בשביל סמים? מירי: כן, רק בשביל סמים. לא בשביל שום דבר." (מירי, עמ' 24).

הכסף עובר לידי הסרסור

אחד המאפיינים המובהקים ביותר של הכסף שמושג בזנות הוא שרובו המכריע של הכסף שהאישה מרוויחה בזנות אינו נשאר שלה, אלא עובר מיידית לסרסור. כל הנשים במחקר נשארו חסרות כל לאחר עיסוק מתמשך של שנים בזנות. אף אישה לא התעשרה מהזנות, או קנתה לעצמה בית, מכונית או רכוש אחר. מישל תארה כיצד הסרסור שלה התעשר מהעיסוק שלה בזנות, בזמן שלה לא נותר כלום:

"אם היום הוא מסודר רק... הוא היום מבוסס, עם דירה פרטית משלו, עם עסק, עם אוטו שהוא מחליף כל שנתיים. זה מהזנות של מישל. והנה הוא מסודר, הוא עשה על הגב שלי עסק ואני היום אין לי שיט. וזה כואב, כואב, כואב" (מישל, עמ' 1).

"ואני חושבת, יאו, ריבוננו של עולם, איפה כל הכסף שעבדתי? אני חוץ מסיגריות ובגד או שניים בשבועיים שלוש, שהוא היה קונה לי, אני לא הייתי קונה כלום. וכל כל הכסף..." (מישל, עמ' 6).

גם מירי תארה כיצד כל הכסף שהרוויחה בזנות עבר לידי בעל המכון בו עבדה ולידי בעלה שהיה הסרסור שלה, שהוציא את הכסף על בילויים ונשים אחרות:

"ענת: את קיבלת את הכסף? מי קיבל אותו? מירי: לא, לא אני, בעל המכון היה מקבל את הכסף, ואז הוא לוקח יותר משלושת רבעי ואני לוקחת את השאר. לדוגמא אם כל אחד היה משלם 100, 150 שקל משלמים, הוא ייקח את ה 100 ואני אקח את ה 50. ענת: והיית מביאה את זה לבעלך? מירי: כן, הייתי מביאה לו. ענת: כמה כסף?

הייתי מביאה לו. אני לא יכולה לשאול אותו בכלל איפה הכסף, ומה, מה פתאום, זה אצלו. והוא גם יעשה עלי חיפוש. אם החבאתי כסף, ויעקוב אחרי, אם קניתי משהו. אוי ואבוי אם הסתרתני ממנו שקל. אפילו אני זוכרת הייתי יוצאת הוא היה קונה לי את הגוללות וסופר לי אותן. במכון, בגלל שזה היה חבר שלו גם, אז הוא היה אומר לו אם היא תקנה חבילת גוללות אז תגיד לי. את לא יכולה בכלל להסתיר. לא הייתי יכולה להסתיר.. וגם פחדתי, חששתי להסתיר או לגנוב לו כסף מהכיס, אימא שלי כל הזמן הכניסה לי לראש: "אסור לנגוע, לגעת בכיס, בלי שהוא יאשר את זה, כי את לוקחת לו את הפרנסה." וככה גדלתי. עם דברים פרימיטיביים כאלה, שהייתי מפחדת לעשות את זה." (מירי, עמ' 15-16)

כסף קל – כסף קשה

בניגוד למיתוס הרווח שנשים עוסקות בזנות משום שמדובר בכסף שהן יכולות להרוויח בקלות יחסית, הנשים תארו קושי רב בהשגת הכסף באמצעות הזנות. לדוגמא, מישל תארה את הקושי הרב שהיה שרוך בהשגת הכסף של הזנות:

"מאוד קשה, מאוד קשה. עצם העובדה שאני הולכת ומוכרת את הגוף שלי בשביל 30 שקל... בשביל 50 שקל... וגם אם אותו אחד אין לו 50 והוא יגיד לך יש לי רק 20 ... אני אומרת עדיף ה-20 האלו... זה 20 ועוד 20 ועוד 20 ואני אשיג קופה. כי אם אני אחזור בלי קופה של סם הלך עלי. הגוף, אני מוכרת את הגוף שלי בשביל... בשביל לקבל את הגושים האלה... שלא אני איהנה ממנה. זה... רק אם הייתי נהנית ממנה אני.. אבל לא הייתי גם נהנית מהכסף. אני לא נהנית. לא מזה שאני הולכת עם גבר ולא מהכסף. מכלום אני לא נהנית. מכלום מכלום! בלית ברירה! כל זה עשיתי בלית ברירה... הולכת עם כאב, חוזרת עם כאב. הולכת עם בכי חוזרת עם בכי... רוב המצבים היו שהייתי הולכת עם בכי וחוזרת עם בכי. כי זה לא היה ממני." (מישל, עמ' 8).

הנשים תארו גם את תחושת ההשפלה שכרוכה במכירת הגוף תמורת כסף, וכיצד המשא ומתן על הכסף הופך להיות מרכיב משפיל שרוך בעיסוק בזנות:

"הוא מרגיש שמה שליטה וכוח. כאילו אני יכול להשפיל אותך עד עפר ואפר בשביל מאה שקל. תראי מה הוא מסוגל עכשיו לעשות לי בשביל מאה שקל, להביא אותי לרצפה, ממש לדרוך עלי, להשפיל אותי ממש עד עפר, ולא צריך להיות אלים, להרביץ לי" (עפרה, עמ' 21).

גילה הסבירה את בזבוז הכסף שהרוויחה בזנות בכך שלא הייתה מסוגלת לתכנן את העתיד לאור הסכנות הגדולות שכרוכות בעיסוק בזנות:

"ענת: למה באמת השתמשת בכסף?

גילה: או על סמים, בגדים ובתי מלון. אלפי שקלים.

ענת: לא חסכת?

גילה: שקל.

ענת: למה?

גילה: לא חשבתי על מחר, שאילו אני חיה עכשיו, ופה. לא חסכתי, כאילו לא חשבתי שיש לי

עתיד. כאילו אני ראיתי את עצמי או נרצחת באחת הסמטאות, או מנה מופרזת והולכת.

הייתי בטוחה." (גילה, עמ' 10).

הכסף שהאישה הרוויחה בזנות היה כרוך בהרבה סיכונים. הנשים העוסקות בזנות חשופות למעשי גניבה ושוד רבים. כמעט כל הנשים במחקר ספרו על ריבוי של מקרי שוד, גניבת כל הכסף שהרוויחו, או לקוחות שסירבו לשלם:

"וקרו לי עוד הרבה מקרים שאחרי ש... גברים גמרו הם עושים הכול כדי לקחת את הכסף שלהם בחזרה. ו... זה מצב מאוד מפחיד. כי את מרגישה כמה בעצם את כלום בעולם הזה" (אפי, עמ' 3).

"רק לפני הסוף שעשו עלי שוד. שני גברים באו בארבע לפנות בוקר, נתנו לי מכות, שלחו אותי לבית חולים, שברו לי את היד ולקחו לי את הכסף" (גילה, עמ' 9).

הכסף כחוויה מתקנת של שליטה

הנשים תארו את הכסף שהרוויחו בזנות כאמצעי של שליטה וכוח, וקשרו זאת לחוויה מתקנת של חוסר השליטה במקרים של התעללות מינית בילדות או אונס שהן עברו במהלך חייהן:

"אני אגיד לך למה כסף זה כוח, כסף זה שליטה... ואהבתי את זה, אהבתי להיות בשליטה, בשליטה כאילו שיש לי כסף, ואני אישה ואני יכולה להשתמש בזה לדברים שלי. והיום אני מבינה את זה מתוך החוסר אונים של ההתעללות שלא יכולתי לעשות שמה כלום" (עפרה, עמ' 7).

יחד עם זאת השליטה התה זמנית וחיצונית בלבד. עפרה המשיכה ותארה את השלב שבו הלכה התמכרה לסמים ואיבדה כל שליטה על הכסף:

"אבל אט לאט הסמים התחילו לנגוס בי, והתחלתי, והצטרפתי המון המון כסף. לא עבדתי רק בשבילי, עבדתי גם בשבילו, והצטרפתי המון כסף. ולא יכולתי לשבת שמה, כאילו כל שעותיים שלוש הייתי בקריז. אני חייבת ללכת לעשן סמים... וזה מה שעשיתי התחלתי לעבוד כל הזמן" (עפרה, עמ' 2).

אלימות, התעללות והשפלה במהלך העיסוק בזנות

אחד ממצאים הדרמטיים של המחקר הוא מידת האלימות, ההתעללות וההשפלה הכרוכים בשגרת העיסוק בזנות. כל הנשים תארו תיאורים קשים של אלימות, השפלה והתעללות במהלך עיסוקן בזנות. את האלימות, ההשפלה וההתעללות ניתן לחלק, באופן גס, לכאלה שנעשו מתוך "הסכמה" של האישה מתוך רצונה לקבל את הכסף עבור האקטים האלה, ולכאלה שנעשו בכוח תוך כדי שוד, אונס, ניסיון לרצח, פציעות קשות, גרימת כאב וכדומה. האלימות וההתעללות הפכו להיות חלק בלתי נפרד משגרת העבודה בזנות עד כי הנשים עצמן לא המשיגו לעצמן כי מדובר באלימות:

"דברים כאלה שאת לא קוראת לזה התעללות בכלל. זה, זה דבר ששגרתי שם. לא מתייחסת לזה. וזהו. הייתי יוצאת ממנו, מספרת את זה ככה, באותו הרגע שמה, או שאפילו לפעמים, לא מספרת בכלל, וממשיכה לעבוד. עוברת לסדר היום, הכול פשוט, רגיל" (מירי, עמ' 25).

אלימות, וניסיונות רצח

כל הנשים תארו מספר רב של מקרים בהן היו חשופות לאלימות קשה במהלך העיסוק בזנות, כולל מכות, פציעות קשות, ניסיון לרצח, שוד וכדומה. ברוב המקרים האלימות הייתה מצד הקליינטים. הנשים תארו את רמת הסכנה הגבוהה במהלך העיסוק בזנות, את הפחד מרצח וממוות ואת העובדה כי הפחד ממוות היה חלק משגרת העבודה בזנות:

"כל הזמן נעלמו שם בחורות. זה היה כל כך מפחיד. זה היה תקופה ממש מפחידה שם שהיו שם מלא סוטים". (עפרה, עמ' 9).

הנשים ספרו על ניסיונות רצח שעברו בידי גברים. הן ראו עצמן ברות מזל שניצלו מסכנת

החיים לעומת רבות מחברותיהן שנרצחו במהלך העיסוק בזנות. יפה ספרה על ניסיון לרצח על ידי לקוח איתו נכנסה לשירותים כדי לעשן סמים :

"והוא עושה כאילו הוא מביא את המנה, ופתאום הוא מביא לי חניקה, מה זה חניקה, יאו. כבר לא היה לי אויר, אני הרגשתי כאילו אני כבר... אני לא יודעת איך קבלתי כוח, אני בעטתי בו והצלחתי לפתוח את הדלת, והוא מתגלגל איתי על הרצפה, והוא ממשיך לחנוק אפילו לא יצא לי צעקה מרוב החניקה, אני הייתי את יודעת, צרודה, אבל כבר היינו בחוץ והתגלגלתי אז הוא פתאום תפס ת'רגליים וברח." (יפה, עמ' 8).

עפרה תארה גם היא ניסיונות לרצח על ידי לקוחות :

"יוצא לי היום לישון ולחשוב על זה אני אומרת, איך הגעתי למצב כזה? ניסו לרצוח אותי ניסו לחנוק אותי, הרביצו לי, כאילו, עברתי שם דברים איומים, כאילו מלקוחות, לא מסתם אנשים שעוברים. הייתי נכנסת עם בן אדם פתאום בא וחונק אותי ו.. והצרחות והצעקות ולברוח ערומה ולעצור מכוניות ש.. שיטיסו אותי משם או להיכנס עם מישהו לשירותים ו.. ופתאום להרגיש גם שחונק אותך וממש כל הדרך אני חושבת אלוהים היה איתי. זה דקה לפני, לא דקה, שנייה לפני מוות." (עפרה, עמ' 2).

סוזי תארה מקרה בו נחטפה ונאנסה באכזריות, ואת פחד המוות שאחז בה :

"אהה... יום אחד זאת אומרת, הייתי הולכת הרבה ליד הקאונטרי קלאב. זה היה בהתחלה. אפשר להגיד שהייתי עדיין ירוקה בעניין הזה לא.. עוד לא משופשפת ו.. הייתי פעם עם בחור ו... אהה.. זאת אומרת אני סימנתי לו לנסוע לכאן, לכאן למקום שאני הייתי קבוע.. וראיתי פתאום שהוא לא נוסע בכיוון וממשיך לנסוע וממשיך ואמרתי לו: "אני לא מתכוונת לנסוע למקום כל כך רחוק". ונורא פחדתי. ו.. והוא עדיין לא התנהג באלימות אבל פתאום הוא נראה כזה.. פתאום הפנים השתנו לו הוא נראה כזה מפחיד ו.. הוא אמר לי: "אני מציע לך לא לדבר יותר מדי, עדיף שתבואי בשקט". והוא לקח אותי למקום מאוד רחוק וחשוך שאני לא יודעת אם אני אדע אי פעם להגיע לשם. וגם לא ביקשתי ממנו כסף נורא פחדתי. ואז הוא שכב איתי מקדימה וחשבתי שזהו, הולכים ואז הוא נתן לי מכות ממש חזקות ו.. אני זוכרת את זה מאוד מאוד כי היה לו ממש איבר מין גדול מאוד והוא שכב איתי גם מאחורה, והוא נתן לי מכות מאוד חזקות, והיה לו גם נשק. והתחושה של הפחד שאת לא יודעת אם תחיי עוד רגע, ואת לא יודעת אם הוא יהרוג אותך או יחזיר אותך. ולבד מסתכלת הכול חושך מסביב וגם אין למי לקרוא לעזרה ו... אני רק אני זוכרת שמאוד התחננתי אליו והבטחתי שאני לא אתלונן במשטרה ואני גם לא זוכרת איך הוא נראה, ולא אכפת לי, וזה בסדר, ואם הוא רוצה אני אתן לו ת'כסף, את כל הכסף שיש לי רק שיחזיר אותי למקום מוכר. ואחרי איזה כמה שעות באמת באמת שהוא החזיק והוא כל פעם אנס אותי מכיוון אחר הוא הסכים להחזיר אותי. אבל.. כאילו בתחושה בכל הזמן הזה שבעבר אני לא יודעת אפילו איך לתאר איזה פחד היה לי מרוב שהייתי בפחד, הייתי בטוחה שהוא בסוף... כל הזמן, אני זוכרת, היה אז מקרה של אונס, של חיילת בבאר שבע, בדרום שירו לה כדור בראש, כל הזמן הייתי בטוחה שבסוף, הוא גם ייתן לי כדור בראש. והייתי כזאת חלשה מהפחד, אני זוכרת שהתייבש לי כל הגרון ו.. לא היה לי רוק בפה. ו... וזהו בסוף הוא באמת החזיר אותי לאיזשהו מקום" (סוזי, עמ' 2-3).

כאמור, לכל אחת מהנשים היו סיפורים קשים של אלימות נגדה. מירי סיפרה על אונס והתעללות קבוצתית של שלושה לקוחות בעקבותיו התאשפזה חסרת הכרה במחלקת טיפול נמרץ למשך ארבעה ימים :

"שלושה גברים אהה. הייתי חיה את יודעת בקאונטרי, ובאו שלושה גברים והציעו שזה יהיה בחדר במלון, אז אמרתי בסדר. זה היה מתאים לי דבר כזה. כי זה הרבה כסף וזה לא להיות בחוץ, ככה לעמוד ולחכות לאחד ואחד ואחד. ככה את מקבלת חבילה. הלכתי, באמת כאילו שילם לי. שילם לי את הכסף, הכול. ירדנו, אז אמרתי לו: "איפה שני חברים שלך?" אמר לי: "לא, הם למעלה" שיצאנו מהמלון, שלושתם קפצו אחורה, אחד עם מברג. החזיקו אותי אחורה, שתיים. והנהג הוריד לי את הראש קודם כל. והיה להם מברג. וכל הרגליים שלי, שרטו לי את הרגליים כי התחלתי להשתולל, שרטו את הרגליים ואת המברג הכניסו לי למטה. ולקחו אותי, זאת אומרת זה היה בדרך יבנה שם בחולות, לקחו אותי לשם עשו בי את שלהם והשאירו אותי ככה. ורק בכוח, כאילו לא יודעת אפילו איך הגעתי לכביש, ואז נפלתי בכביש ולקחו אותי לבית חולים, אני לא יודעת אפילו מי האנשים האלו, כלום! הרימו אותי, לקחו אותי לבית חולים ואז הזעיקו אות המשטרה, ופתחו תיק והיה משפט, כי תפסו אותם. ... הם עשו את זה לעוד בחורות, הם היו עושים את זה לעוד בחורות. אז עצרו אותם וכל מי שנתן את התיאור שלו זה התאים לתיאור שלהם. ואז הזמינו אותנו לחקירה והעדנו בבית משפט. אבל כבר כשאת מעידה בבית משפט את נכנסת לפחד יותר. שלא יחטפו אותך שלא יעשו לך שלא... את מבינה? באותו רגע את מעידה, ולא מתייחסת לכל זה. אח"כ את חיה בפחד כבר. אז את מחליפה תיזהות שלך, משנה את השם שלך. את עושה משהו ככה...". (מירי, עמ' 18-19).

שוד ואי תשלום על ידי לקוחות

כפי שהוזכר קודם לכן, גם שוד, לעיתים אלים, או לקיחת הכסף בחזרה בכוח על ידי לקוחות תוארו על ידי הנשים כחלק מהעבודה בזנות:

"והלכתי איתו, והוא שילם לי, ואחרי שהוא שילם לי הוא הביא איתו בקבוק ואמר לי תביאי ת'כסף. ואמרתי לו מה זה? ונבהלתי ממש. הייתי נותנת את הכסף. אמרתי אם זה רק הכסף אז אין לי בעיה" (עפרה, עמ' 9).

"בטח! אוי ואבוי. פעם נתקעתי עם שלושה ערבים בתוך פרדס, והיה ליד יבנה, ישוב שקוראים לו בניה, שם הייתי עובדת. נתקעתי עם שלוש ערבים. חטפתי מכות, בשביל לתת להם ת'כסף. לא רציתי לתת להם ת'כסף. כי לא לתת להם ת'כסף – המנה שלי נמצאת בצד השני. חתכו אותי ביד - חתך, מפה עד לפה, כל זה. האמת... כשהייתי זונה, על הכול התלוננתי, למשטרת רחובות... זהו הלכתי לבית חולים, טיפלו בי, תפרו לי." (מישל, עמ' 13).

עינוי והשפלה כחלק מעבודת הזנות

הנשים תארו את שיגרת העבודה בזנות כחוויה של השפלה, כאב, עינוי והתעללות. הן תארו כעינוי את העמידה במקום שבו עבדו, את המשא ומתן עם הקליינטים על אופי האקט שיבוצע והתשלום עבורו, ואת האקטים של שירותי המין עצמם.

1. העמידה ברחוב

חלק מהנשים תארו את עצם העמידה באזור העבודה כחוויה קשה שכרוכה בהשפלה, בפחד לפגוש אנשים מוכרים, ובקושי פיסי של עמידה בחוץ, בקור בגשם. מירי אמרה:

"זה... ושאת יודעת בחורות, רכבים, עוברים, את יודעת מסתכלים, זה היה משפיל. את מבינה, זה הדבר הכי משפיל." (מירי, עמ' 25).

יפה תארה את הבושה והפחד לפגוש אנשים מוכרים :

"יאללה, עד שאני חושבת על זה. תארי לך אם הילד שלי היה בא והיה עומד לידי. היה לי פעם אחת מקרה עם אבא שלי זכרונו לברכה, אבל הוא לא ממש ראה אותי עובדת. הייתי שמה במשולש... וזה היה מקום כזה שגם באים לקנות סמים גם עובדים, וגם... ואבא שלי עבר עם אימא שלי ועם אחותי ועם הילדים, ואני עם כל החוצפה שלי ועוד פעם השפעה של סמים, באה להגיד להם שלום הוא אמר לי : "תלכי מפה, ייחתיכת זונה תסתלקי מפה", ונסע. וזהו... וכשאבא שלי מת אמרתי אני ממש מודה לאלוהים שהוא נתן לו לראות אותי נקייה... ונשואה... כאילו, אם זה לא היה קורה, אני לא הייתי סולחת לעצמי. ואז, הוא קילל אותי וזה, ואני לא יודעת אם נפגעת, הרגשתי מן בושה כזאת וזה... אבל חזרתי לעמוד באותו מקום ולא היה... לא היה איכפת לי." (יפה, עמוד 10).

חלק מהנשים התייחסו לעמידה ברחוב בתנאי מזג אויר קשים כחלק מהעינוי הכרוך בזנות. לדוגמא, יפה תארה את העמידה בגשם כאחד הזיכרונות הקשים שלה מן הזנות :

"אני עומדת בגשם, אנשים לא יוצאים מהבית בגשם, אנשים בבית, וכל אור שעובר. היום אני גם יודעת שאני הייתי... כל אור שאת רואה מרחוק את אומרת: "יופי, הנה בא משהו", בעצם הוא סתם עובר, נוסע הביתה, נוסע לעבודה... או ש... תחרות בין הבנות. האוטו בא לכיוון שלנו, אבל יש לך מאה בנות שמחכות לאוטו הזה, הוא לא רוצה, הוא בוחר משהי אחרת ואז את נכנסת נו, לא חשוב, לפחות 100 שקל, לפחות לקום בבוקר... כן, גשם זה הדבר הכי הכי גרוע." (יפה, עמ' 18).

2. משא ומתן עם הלקוחות

חלק מהנשים תארו את שלב המשא ומתן עם הלקוחות כאחד הדברים הקשים והמשפילים שכרוכים בעיסוק בזנות. לדברי מירי :

"תראי, הכי קשה, זה, את צריכה לעמוד, וכל מי שעובר בא, עוצר לידך, את צריכה להתכופף, ואת צריכה להציע לו ככה, וככה וככה וזה וזה וזה ב-50 שקל. לתת לו ממש תפריט כזה. זה היה הדבר הכי מביך אותי. הכי מביך אותי. שהתחלתי להגיד לו מה התפריט שלי, ולשכנע אותו, כמובן, שייקח אותי. זה הדבר הכי משפיל... שאת צריכה להסביר לבן אדם, מה התפריט שלך, מה את נותנת לו מה את לא נותנת לו. וש... את יודעת, שעוברים רכבים, שבאים שם לבלות, את יודעת וכל אחד, זורק איזה מילה. וכל דבר את לא מתייחסת, כי זה לא מעניין אותך. את גם יושבת לצחוק איתם אפילו, כי זה לא מעניין אותך. את עם הסם, את לא נמצאת רגשית שם בכלל. זה ממש היה לי עבודה. ממש, אני יוצאת לעבודה. אבל היום שאני בלי הסם, אז אני רואה את זה יותר ברור. כמה שזה משפיל, כמה שזה כואב בכלל. איפה הכול היה?" (מירי, עמ' 26).

גם עפרה תארה את שלב המשא ומתן כשלב משפיל :

"אנשים לא יכולים להבין מה אני הרגשתי שם כאילו להסתכל על זה ולהגיד אני מסכנה. אבל החוויות ולעמוד במקומות האלה ושאת צריכה לעשות את זה כשאת במחזור ואני צריכה לעשות כל מיני מניפולציות שהוא לא ירגיש ולשכנע אותו שלא לקיים יחסי מין, למה כי את נהנית מזה כאילו, בסדר אני אעשה לך מין אוראלי, אתה תהנה. כאילו לשכנע אותו

את יודעת מה זה לשכנע בן אדם שבא להזדיין ואני לא רוצה להזדיין? כאילו מין אוראלי אני יכול להשיג במקום אחר, גם אשתי יכולה לעשות לי את זה. ואני משכנעת אותו... כל אחד והשיטות שלו, כל אחד והרצונות שלו. ואז היו מהם הרבה שאמרו לי ואני רוצה ככה ורוצה ככה והייתי אומרת יו אני כולה עולה אתך ל 10 דקות כאילו, מה אתה רוצה להתחתן איתי כאילו? (עפרה, עמ' 10).

עפרה המשיכה ותארה את הכוח שיש בידי הלקוחות, כבר בשלב זה, להשפיל, להרגיש עליונות ולהיות חודרניים:

"לפעמים הם היו שואלים אותי כאלו שאלות כאילו אלוהים ישמור איזה סוטים הם. בשביל סטייה כל השאלות האלה. להיכנס לתוך הנשמה של האדם. עוד לפני שעלית לרכב של מישהו הוא כבר הפשיט אותי באמצע הרחוב עשה בי מה שהוא רצה עוד לפני שהתפשטתי. זה נותן להם הרבה כוח ושליטה" (עפרה, עמ' 20).

3. שרותי המין כסוג של עינוי, כאב והשפלה

שרותי המין שניתנו על ידי הנשים במהלך העיסוק בזנות נחוו על ידן כקשים, מכאיבים, משפילים ומבזים. הנשים תארו כקשות במיוחד התנסויות של קיום יחסי מין עם מספר גברים, אקטים מיניים פרוורטיים וביזאריים וכדומה. מישל תארה את עצם קיום יחסי מין עם הרבה גברים כהשפלה גדולה:

"זנות זה ההשפלה הכי גדולה שאישה יכולה לעבור. אני רואה בזה את הדבר הכי מגעיל, אני את הגוף שלי אתן לאחד שאני אוהבת, ופה הגוף שלי עובר מיד ליד, ממיליוני גברים, וכל יום, כל יום, הכי פחות זה 25-30 גבר, לפעמים יותר. זה דבר ש... אני עושה את זה בכפייה. אין, אין... זה... רוב הגברים הם מלוכלכים, מסריחים, ערבים, יהודים... חבל על הזמן, כל מיני יצורים מתפנקים עליך, באיזה צורה ובאיזה פוזה שהם רוצים" (מישל, עמ' 15)

פזית תארה כעינוי מין קבוצתי עם ארבעה נערים:

"גם הסכמתי להיפגש עם שלושה או ארבעה ביחד. ו... פעם אחת נפגשתי עם ארבע חברה צעירים והם או שהם היו שתויים או שהם היו על גראס, הם היו מסטולים. ו... אני הייתי שמה שעות על גבי שעות. ו... נכון שהם שילמו לי כסף טוב, אבל הם פשוט סחטו לי את המיץ. כאילו... זה, זה רציתי כבר ללכת משם רציתי כבר לחזור הביתה. ואני יכולה כל רגע לקום וללכת, אבל אני רוצה את הכסף. ו... זה היה קשה. אפילו הלכתי עם.. לפני גיוס, עם בני 17, כאילו קטינים! אפילו.. יום אחד שני נערים לפני גיוס הזמינו אותי, ולא היה להם מקום והם לקחו אותי למקלט של הבית שלהם והם הכינו מזרון וזה.. ו... אם הייתי בלי סמים לא הייתי עושה את ה.. הולכת לשכב עם מישהו ובתוך מקלט ושהשני מסתכל או הולכת לבית עם ארבעה חבר'ה והם נכנסים אחד אחרי השני בתור. כאילו הארבעה חברה האלה שהיו קוראים לי לבוא אליהם. זה היה עינוי, פשוט. זה פשוט היה עינוי!" (פזית, עמ' 1).

פזית נתנה דוגמא נוספת לקושי שכרוך בשגרת שרותי המין בתארה קשר שלה עם לקוח קבוע שהזכיר לה את אביה המתעלל:

"והיה לי גם עוד לקוח אחד. אני, בדרך כלל, לא הייתי הולכת עם אנשים מסביבת המגורים שלי... והיה אחד שכן הלכתי איתו מהסביבה ואני לא יודעת איך נוצר הקטע, כנראה נתקעתי ואני הייתי בקריז והייתי צריכה את הכסף. ו... הוא היה לוקח אותי למפעל שלו ב... והייתי נמצאת איתו שעתיים שלוש והוא היה נותן לי איזה אלף דולר. אלף שקל, אלף דולר, כל פעם היה נותן לי חבילה יפה. הוא היה שתיין כבד כבד כבד. והשתייה פוגעת בכומר הזקפה וכל

זה... והוא פשוט היה תופס אותי בשערות ובאגרסיביות שאני אמצוץ לו את איבר המין.
והריח שלו של האלכוהול ושל... זה פשוט היה לי כאילו... כמו שאני עם אבא". (פזית, עמ' 2).

אמהות הריון ולידה

כל הנשים במחקר הן אמהות לילדים, שרובם נולדו במהלך העיסוק בזנות. חלק מן הילדים נמסרו לאימוץ ואינם עוד בחזקת האם. מהלך העיסוק בזנות כרוך בהריונות, הפלות, לידות, מסירת ילדים לאימוץ ואמהות. האמהות והילדים היו מרכזיים מאוד בחיי הנשים. זאת למרות שרובן לא היו מסוגלות לטפל בילדים באופן מספק.

במהלך העיסוק בזנות הילדים הוו מקור של כאב, בושה ואשמה, אולם גם מקור של כוח ותיקווה. כפי שאמרה סוזי שתארה את מה שהחזיק אותה כנגד הייאוש הרצון למות במהלך העיסוק בזנות:
"אולי כי היה לי בן... אולי כי הייתה לי עוד איזושהי תיקווה שאני פעם אצליח לנהל את החיים כמו אישה נורמאלית" (סוזי, עמ' 7).

הריון במהלך העיסוק בזנות

אחת החוויות הקשות במהלך העיסוק בזנות שהנשים תארו הייתה העבודה בזנות במשך ההריון. הנשים תארו את העבודה בהריון כחלק בלתי נפרד מהחיים, שכן היו מכורות לסמים, נתונות לשליטת הסרסור ומחויבות להמשיך לעבוד בזנות למרות הקושי הפיסי והנפשי הרב שהיה כרוך בכך.

סוזי תארה את חווית העיסוק בזנות במהלך הריון. היא התייחסה הן לקושי שלה לקיים יחסי מין עם הרבה גברים תוך כדי ההריון, והן לגברים שמגיעים לזונה ואינם נרתעים מכך שהיא בהריון:
"סוזי: מה בעצם אני רוצה להגיד לך, שאנשים, שהם באים לזונה והם רואים שהיא בהריון הם מעדיפים נשים בהריון ואני לא יודעת למה. יש להם לפי דעתי הם חולים. ו...
ענת: כאילו מה שאת אומרת זה שלא רק שזה לא הרתיע אותם הם אפילו העדיפו את זה?
סוזי: כן. לא היה לי מחסור בלקוחות בגלל שהייתי בהריון, להפך.
ענת: וראו שאת בהריון?

סוזי: לא הסתרתני. אי אפשר היה להסתיר. לא הייתה לי אומנם בטן גדולה כי הייתי משתמשת והייתי רזה וזה, אבל ראו, כאילו חודש שמיני וכבר... ותמיד הייתי חוזרת עם חבילה הביתה. אף פעם לא היה לי פחות כסף, לא היה לי בעיה עם זה. כאילו הכוונה עם לקוחות. אבל, בתור אישה הרה שצריכה לעבור עשר או חמש עשרה קליינטים היה לי מאוד קשה. אבל יש את השיטה של חומר. להשתמש כמה שיותר ולא להרגיש כלום ויאללה, אפילו את לא זוכרת אנשים. לא..." (סוזי, עמ' 6).

גם גילה, שעבדה בזנות עד החודש התשיעי להריונה, תארה את הקושי הגדול שלה לעבוד בזנות בהריון:
ענת: מה זה אומר לעבוד בזנות בהריון?

גילה: זה היה כואב. כאילו כשגיליתי שאני בהריון, כי בהתחלה לא ידעתי שאני בהריון, עד חודש שישי לא ידעתי בכלל... כאילו בהרגשה שלי (שתיקה) נגעלתי מעצמי בעיקר. הייתי מפחדת, הייתי כואבת, הייתי הולכת ברחובות כמו חיה פצועה כזו, שאין לי ברירה..." (גילה, עמ' 14).

מישל ילדה שלושה ילדים במהלך העיסוק בזנות. היא תארה את האילוץ של הסרסור לעבוד בזנות במהלך ההריונות כחוסר רחמים:

"בהריון הראשון אני עבדתי עד חודש שמיני בזנות. אין... הוא לא ריחם עלי לשנייה אחת, כלום! בטן! וגם אחרי הלידה, מה זה, כלום, כלום, שום כלום. ואם יצא לך ילד? מה נעשה בברית? היינו צריכים כסף." (מישל, עמ' 7).

אמהות במהלך העיסוק בזנות

כל הנשים במחקר עבדו בזנות כאמהות. שתיים מן הנשים במחקר היו אמהות טרם הכניסה לזנות, ושאר הנשים ילדו במהלך העיסוק בזנות. העיסוק בזנות, הכרוך בהתמכרות לסמים ואורח חיים שולי, לא אפשר לנשים להיות אמהות "טובות דיין". כל הנשים תארו את כישלונן לתפקד כאמהות בזמן העיסוק בזנות. לשתיים מהן נלקחו הילדים לאימוץ מיד לאחר הלידה. ילדי האחרות לא נלקחו לאימוץ, אולם הם הועברו בשלב זה או אחר לסידורים חלופיים, על רקע חוסר תפקוד האם. יפה, שילדיה נולדו טרם החלה לעסוק בזנות, מספרת על הטלטלות שעברו הילדים עקב חוסר התפקוד שלה כאם בזמן העיסוק בזנות:

"בהתחלה הם היו בפנימייה. דוידי היה אז בכיתה ח'. רחל הייתה בכיתה ז', משהו כזה. זהו, אחרי זה הם עזבו, הלכו לסבתא שלהם. והייתה תקופה שאני ישבתי בבית סוהר והיו כמה ימים נקיים, אז שכרתי בית ואז הם באו לגור איתי. ואחרי זה נכנסתי לבית סוהר. כאילו, הילדים כל הזמן מסכנים נדדו. אבל היה להם בית שהם יכלו לחזור אליו, זה היה הבית של הסבתא." (יפה, עמ' 16).

גם מירי שילדה את שני בניה טרם החלה לעסוק בזנות מספרת כיצד סולקה מהבית על ידי בעלה, שהיה הסרסור שלה, וילדיה נשארו איתו ועם חברתו. מירי מתארת את הנידוי שלה על ידי משפחתה שהמשיכה לארח את בעלה וילדיה:

"מירי: כשרן היה... לא, הוא לא היה ממש קטן כי הייתי איתו, הוא היה בן ארבע, שי, שכבר אני עזבתי את הבית.
ענת: ואז הם נשארו איתו? עם החברה שלו?
מירי: כן, הם נשארו איתו, תקופה. עכשיו הוא עוד יכול ללכת לאימא שלי. אני כבר לא יכולה ללכת לאימא שלי. הוא הולך לאימא שלי, שבתות, חגים, הכול. אבל אני לא.
ענת: עם הילדים?
מירי: כן! אותו הם קיבלו, אותי הם כבר לא מקבלים, גמרנו. הם מחקו אותי." (מירי, עמ' 21).

חלק מהילדים נשארו אצל האם במהלך חלק מתקופת העיסוק בזנות. ילדים אלה נחשפו להזנחה ולאורח חייה של האם שכלל אלימות מצד בן הזוג, חשיפה ליחסי מין עם לקוחות, חשיפה לשימוש בסמים, וכדומה. סוזי, שבנה שנולד במהלך העיסוק בזנות נשאר איתה ועם אביו עד גיל חמש תארה דוגמא לאירוע קשה של אלימות כלפיה אליו נחשף בנה:

"זהו, כי בעצם פעם לא היו מודעים, אני חושבת, בעצם לכל המצב הזה. לא כמו היום שכל אימא שמתמשת ישר היו לוקחים לה את הבן. אומנם אדם אף פעם לא קיבל מכות או לא היה רעב. לא משנה, אבל מה שהוא ראה והוא עבר זה יותר גרוע מלא יודעת מה. הוא ראה שאני מקבלת מכות איומות. אדם היה בן שנתיים וחצי בערך, היה קטן, היה במעון, ויום אחד אבא שלו החליט... עכשיו הייתי, זה היה בוקר, ו... הייתי קמה, משתמשת עם אבא שלו, מלבישה את אדם. ממש כמו יום עבודה, הייתי שמה אותו במעון בסביבות 9, 9 וחצי, לא היו אומרים כלום. והולכת לעבוד בזנות וחוזרת בערב, בלילה... ויום אחד הוא החליט, אבא שלו, שעבדתי עליו, ולא הבאתי לו את כל הכסף... הוא הרגיש שעבדתי עליו. והיה אצלנו איזה

מישהו, הוא סילק אותו ו... נתן לי מזה מכות, מכות הוא הדליק את המערכת כדי שהשכנים לא ישמעו שאני צועקת. והיה לו סכין.. ואדם צועק, מזה צועק ותופס לו את הידיים שהוא לא.. שלא יעשה לי כלום ומזה זה... אני זוכרת את הבכי של אדם, בכי של... כבר מרוב שהוא צעק שלא יעשה לי כלום כבר לא היה לו כוח לצעוק". (סוזי, עמוד 7).

סוזי גם תארה כיצד הוציאו את אדם מהבית לאחר שסבל מאורח חייה:

"בגיל אה.. כבר בין ארבע לחמש כבר התחילו להתערב הרווחה. התחילו להתערב שכנים, שמשתמשים, ושבאים אנשים... ו...אה... ואז, בסביבות גיל חמש, אז זה היה שאבא של אדם נכנס לבית סוהר, ו... ואז הציעו לי להכניס אותו לפנימייה והסכמת. גם לי כבר היה קשה לטפל בו, והסכמתי ו... תוך כדי כבר הוציאו צו. אבל לא באו.. לא היה כמו היום, זה היה אחרת אף אחד לא בא והפריע לי, והשתמשתי ועבדתי בזנות והילד היה אצלי..." (סוזי, עמ' 7-8).

מישל סיפרה כיצד ביתה מנישואיה הראשונים הפכה להיות קורבן של בעלה השני שהיה הסרסור שלה. היא מספרת כי הוא הכריח אותה להוציא את ביתה מהמשפחה האומנת בה גדלה, על מנת שתשמש כמשרתת בבית לטיפול בשלושת הילדים הקטנים המשותפים לשניהם. מישל מתארת את הקושי שלה להסתיר מהילדה את עיסוקה בזנות. וכיצד בשלב מאוחר יותר בעלה אנס את הילדה ושלה גם אותה לעסוק בזנות:

"בגיל 12 הוצאתי אותה ממשפחה אומנת. אני לא רציתי להוציא אותה. הוא הכריח אותי להוציא אותה. ... כי הוא רצה כאילו שהיא.. תהיה בבית, תשמור על הילד, עוד לפני שהיו לי 3 ילדים כאילו הילד הראשון. בקיצור, הילדה הזאת, הוא עשה ממנה שפחה בבית, לנקות את הבית, ולדאוג לילד, עד שאני אבוא... בזמן שהוא שולח אותי להביא סמים. הילדה הזו במשך הזמן התחילה להבין מה קורה. אני זוכרת פעם, שלח אותי להביא סמים מבית יריע, מעזה, הלכתי, עוד לא נפגשתי עם הסוחר, נפגשתי עם משמר הגבול, לא נתנו לי להיכנס אז חזרתי כלי כלום. הוא תפס אותי, איך שפתחתי את הדלת, הילדה בחדר משחקת עם הילד, איך שפתחתי את הדלת: "הכול בסדר?", אמרתי לו: "שום דבר לא בסדר, לא הבאתי כלום", עם המילה הזו, עוד נכנסתי לבית, עוד הייתי במדרגות, מזה מכות רצח, הילדה, הבת שלי, קמה וצעקה, ומתחננת שיעזוב אותי, תפס אותה, והפיל אותה בכל המדרגות, יאו, איזה תמונה זו... (בוכה). וככה היא התדרדרה מסמים. היא הייתה יודעת שהוא שולח אותי לזנות, אחרי כמה זמן היא התחילה להבין הכול, ו... היא מסתירה כזה... ואני מרגישה עליה... אני מרגישה שהיא יודעת. אני לא יכולה לדבר איתה על הדברים האלה.. היא הייתה רואה תמונות, של מכות, של... לבוא בשעות מאוחרות מהעבודה ו... אימא איפה הייתי?, הלכתי לעבוד בבית של אישה, לעזור לה, הולכת לחפש, ניקיונות, כל מיני... הילדה הזאת הכירה את הסמים רק דרך הבעל השני שלי. היא הייתה רואה את כל התמונות... אבל אני יודעת שהיא יודעת לאן הוא שולח אותי. ואין לי כוח... אין לי כוח... לא ידעתי מה לעשות. לא ידעתי כבר מה לעשות... מה? לא ידעתי... התחיל עם הבת שלי. (בוכה)... כשהייתה הבת שלי בגיל 12 רצה להוריד אותה לזנות. הילדה הודתה לי שהוא התחיל איתה. והוא התעסק איתה..." (מישל, עמ' 8).

אפי תארה את חוסר היכולת שלה, עקב ההתמכרות לסמים, לטפל בתינוקת שנולדה לה. היא נטשה אותה בבית החולים, ומאוחר יותר הילדה עברה לאימה, שהייתה אם מזניחה. אפי מתארת כיצד אימה שגידלה אותה באופן שגרם לה להתדרדר לזנות, גידלה גם את ביתה שגם היא כיום מכורה לסמים ועבריינית:

"אפי: הבת שלי הייתה קטנה, עזבתי אותה בבית חולים וברחתי. הייתי בקריז... לא מעניין אותי מהבת שלי. הבת שלי גוססת בבית חולים ואני לא רואה אף אחד...
ענת: מי גידל אותה?"

אפי: אימא שלי גידלה אותה. היא גדלה כמוני... היא הייתה שם בויצ"ו ואז אימא שלי לקחה אותה מויצ"ו כבר בגיל שמונה חודשים. אמרה מה ייקחו ביטוח לאומי, ישלמו לויצ"ו. אני אקח ת'כסף ואשאיר אותה אצלי היא העדיפה שהיא תגדל אותה מאשר שהכסף ילך לויצ"ו. וככה זה היה לימדה אותה גם כן אותו הדבר... היא משתמשת, היא על הפנים." (אפי, עמ' 9).
אפי שעברה טיפול ושיקום מגדלת כיום את נכדתה, מאחר וביתה נשפטה למאסר ונמצאת בתהליך שיקום.

ילדים שנולדו כתוצאה מזנות

חלק מהנשים תארו את הקושי לגדל ילדים שנולדו כתוצאה מזנות משום שילדים אלה ממחישים לאם את העיסוק בזנות, ואת שאלת האבהות של הילד. אחת השאלות המרכזיות לגבי ילדים שנולדים במהלך העיסוק בזנות היא שאלת האבהות. מאחר והנשים מקיימות יחסי מין עם גברים רבים, לעיתים ללא אמצעי מניעה, האם אינה יכולה לדעת מי האב של הילד. לנשים היו רגשות מעורבים כלפי ילדים אלו. מצד אחד הן אוהבות אותם, ומצד שני הן רואות בהם את התגלמות האב האנונימי, הגבר צרכן המין הקנוי. בחלק מן המקרים, כאשר האישה חיה עם בן זוג, סרסור, בני הזוג התייחסו לילד כאילו הוא בנו של בן הזוג, מבלי להתייחס לסימן השאלה עקב כך שהאישה קיימה יחסי מין עם גברים רבים.

פזית שמגדלת את בנה אסף שנולד במהלך העיסוק בזנות תארה את הדילמה לגבי האבהות:

"אז נקלטתי להריון כאילו... באותה תקופה לא הייתי בטוחה במאה אחוז שהוא האבא כי הלכתי בלי קונדום עם עוד מישהו. ו.. היה לי מקרים בעבודה שפתאום נקרע קונדום ופתאום הוא נתקע.. ואין מה לעשות זה קורה. ואני זוכרת כבר צמחה לי הבטן והרגשתי.. ידעתי כבר שאני בהריון בחודש שישי וחצי. ובאתי אל הבחור הזה והוא גרוש ו.. הוא מאוד מבוגר, הוא בן 60 בערך. ובאתי אליו ואמרתי לו שאני בהריון ושאתי לא יודעת מי האבא. 50% הוא 50% מישהו אחר. ואני לא יודעת כאילו... " (פזית, עמ' 1).

גם כיום, כאשר היא כבר אינה עובדת בזנות, היא צריכה להתמודד עם הזיכרונות של הזנות שאסף מעורר בה:

"אבל אז כשאני רואה את אסף, אני פשוט מקבלת פלשבק. אסף זה פזית הזונה, זה פזית שמכרה את הגוף שלה, זה פזית שהביאה ילד לא מאהבה, היא לא התחתנה! היא הביאה אותו מזנות. כאילו זה פשוט המראה של כל הדברים שאני רוצה לשכוח. אז לפעמים, אני, זה לא עולה, אבל לפעמים זה קופץ. וזה קשה." (פזית, עמ' 1).

היא גם מתמודדת עם השאלות של אסף ביחס לאבא שלו:

"כאילו, כשהוא יגדל, מה אני אגיד לו, הייתי זונה ואני לא יודעת מי אבא שלך? או האבא שלך הוא קליינט שלי? אני לוקחת את זה קשה. להביא ילד מתוך זנות, לא מתוך אהבה, מתוך איכסה, מתוך השפל כאילו.. אולי שהוא יגדל או יראה את זה אחרת כאילו... אני רואה את זה נורא." (פזית, עמ' 13).

גם גילה ספרה על הקושי שבכניסה להריון במהלך העיסוק בזנות מבלי לדעת מי האבא:

"זה היה כואב... כאילו הרגשתי שלילדה שלי יש מליון אלף אבות. כבר, כאילו בהרגשה שלי... נגעלתי מעצמי בעיקר, הייתי מפחדת, הייתי כואבת" (גילה, עמ' 13).

מסירת ילדים לאימוץ

חלק מהילדים שנולדו במהלך העיסוק בזנות נמסרו לאימוץ. האימוץ היה אחת החוויות הקשות של הנשים. הן מתייחסות לילדים שנולדו ונלקחו לאימוץ כאל ילדיהן לכל דבר. למרות שעל פי החוק הפסיקו להיות ילדיהן ואינם רשומים בתעודת הזהות שלהן.

לעפרה נולד בן במהלך העיסוק בזנות. הילד כיום כבן 13. לשאלתי במהלך הראיון כמה ילדים יש לה היא ענתה שיש לה בן אחד, מבלי לציין כי הוא באימוץ. עפרה סיפרה על מסירת הילד לאימוץ כאחד הדברים ששברו אותה:

"ואני זוכרת אחרי כמה שנים בזנות ובסמים כבר לא היה לי כוח, ממש לא. ונכנסתי להיריון בגיל 25, ונולד לי בן שנלקח לאימוץ. אני זוכרת ששמה התרסקתי לגמרי. לא היה לי כוח בגוף. הרגשתי שהגוף שלי מפורק לגמרי. והייתי הולכת לעבוד בשביל להשתמש. הייתי הולכת לשם. הייתי עושה שני קליינטים, הולכת לצומת, והייתי אומרת עוד מעט אני אקום, עוד מעט אני אקום, ומתעוררת בבוקר." (עפרה, עמ' 3).

גם גילה ילדה בת במהלך העיסוק בזנות ושוכנעה על ידי הסרסור שלה למסור את הילדה לאימוץ. היא תארה את מסירת הילדה לאימוץ כחוויה הקשה ביותר שעברה:

"גילה: זהו הילדה נולדה בקריז לקחו אותה לאימוץ. שירות למען הילד התערב, אז התחננתי גם שימצאו איזה מקום שאפשר ללכת אליו לגמילה עם הילדה, איזה... אמרו שאין דבר כזה. היום אני יודעת שהם עבדו עלי. ואבי גם אמר לי אין דבר כזה. והילדה יהיה לה יותר טוב שם, והתחיל לשחק לי וזה. גם הילדה שלי ואני רוצה שיהיה לה טוב, מגיע לה טוב וזה. ושכנע אותי לחתום עליה לאימוץ במקום להילחם. לקחו אותה, לקחו אותה. בכלל נפלתי לזריקות חזרתי הביתה התחלתי להזריק. התחלתי להזריק, לקחתי כדורים איבדתי ת'הכרה, לקחו אותי לבית חולים, אבל ירדתי על סמים בצורה היסטורית. ענת: הרגשת נורא..."

גילה: כן ממש, ממש. ואז איזה שני חברה קראו לי לאיזה שוד לבוא, הלכתי איתם כמו התאבדות לא שאלתי את אבי בכלל, ונפלתי לבית סוהר, נתפסנו אותו היום." (גילה, עמ' 22).

גילה תארה את הכמיהה הרבה להיפגש שוב עם הבת שנלקחה לאימוץ:

"ענת: את לא יודעת עליה כלום, היא אצל משפחה מאמצת?"

גילה: כן. בבית סוהר עשיתי לה שלוש מחברות 240 דף את כל מה שעברתי על המשפחה עשיתי כמו יומן חיים. שלוש מחברות יש לי 240 דף אז כשהייתי יוצאת לחופשות הייתי מעבירה לשירות למען הילד והם היו מביאים לי קבלות." (גילה, עמ' 22).

"גילה: ניסיתי פעם לדבר איתו [עם בן זוגה הנוכחי] על הילדה. קשה לו. אז הוא חוגג כל שנה יומולדת לילדה. הוא מביא לי דובי וכותב לי איזה ברכה. והלוואי שעוד ככה וככה שנים היא תגיע. כן, הוא יודע, 3.1. זה תאריך עצוב בשבילי..."

ענת: את מקווה שבגיל 18 היא תחזור אליך?

גילה: מאוד. מאוד. אני לא משלה את עצמי, לא בתור אימא, אלא בתור צד שלישי כמו מה קרה. משהו בשביל לשמוע אותי. לא לשפוט, שלא תהיה עם תחושה של זרקו אותי. אני לא משלה את עצמי. אני יודעת שאני לא אהיה אימא שלה כבר בחיים. אני בהחלט רוצה שהיא תגיע." (גילה, עמ' 17).

כיצד הנשים תופסות את הזנות?

כאשר הנשים נשאלו לדעתן לגבי מה משמעות הזנות, כיצד הן תופסות את תופעת הזנות, ומדוע גברים הולכים לזונה, כמעט כולן המשיגו זאת כתופעה וסוטה וחולנית. לדבריהן, מדובר ב: "משהו חולני", "משהו דפוק", "לא נורמאלי", "מגעיל" וכדומה. זאת למרות שבמהלך העיסוק בזנות הנשים נחשפות ל"נורמטיביות" של התופעה, דהיינו, למספר הגדול של הגברים שמגיעים לזנות, ולכך שגברים אלה הנם גברים נורמטיביים מכל שכבות הציבור. לדברי סוזי:

"אני לא יכולה להגיד שזה דבר נורמאלי. זה דבר שהוא לא בסדר... כי לשכב, גם בתור גבר, עם אישה שאתה לא מכיר, ועם אישה שעברה כל כך הרבה גברים, זה לא דבר נורמאלי" (סוזי, עמ' 12).

הזנות, לדברי הנשים, מעידה על הרוע וחוסר האנושיות שיש בעולם: "זה נותן לי תבנית על העולם. שזה עולם מגעיל, ועולם רע. וכל אחד יש לו אינטרסים, ואדם לאדם זאב..." (פזית, עמ' 20). "זה עולם מאוד אכזר" (סוזי, עמ' 11).

את הנשים שעוסקות בזנות הן ראו כמי שנאלצו לעשות זאת. העיסוק בזנות נתפס כדבר שנעשה מתוך חוסר ברירה, וכדבר שיכול להיעשות רק כאשר האישה משתמשת בסמים.

תפיסת הנשים את הזנות ואת הנשים שעובדות בזנות

הנשים במחקר התייחסו לעיסוק בזנות כדבר הקשה והמשפיל ביותר שהן עברו בחייהן. הן תארו את העיסוק בזנות כדבר שניכפה עליהן הן על ידי הסרסור, והן על ידי הצורך לממן את הסמים. יפה מתארת את העיסוק בזנות כחוויה שלילית טוטאלית:

"זה הדבר הכי קשה שיכול להיות, ענת, לה למכור את הכבוד שלי, למכור את הגוף שלי, למכור את הנשמה שלי זה... לא להשאיר ממני שום דבר. כלום.. שום דבר לא להשאיר ממני. זה לעשות את זה בלי אהבה... בלי.. אני לא רוצה לעשות זה, משהו מכריח אותי לעשות את זה. לא משנה X או Y או Z, לא משנה אם זה חיליק או זה הסמים או זה משהו... אני לא רוצה אבל אני חייבת לעשות את זה." (יפה, עמוד 14).

פזית תארה את הקושי שלה לגבי העיסוק בזנות כנובע מקושי מוסרי, מתחושת לכלוך, בושה והשפלה, ומפגיעה בהערכה העצמית שלה:

"ענת: למה? למה הזנות בעצם כל כך קשה?"

פזית: כי, אולי מבחינה מוסרית. אני בפני עצמי. גדלתי בבית ש... לשמור את הבתולין עד לנישואין. גדלתי בבית שזה לא יפה ללכת עם הרבה בחורים כי אז אין לך כבוד. אה.. סבתא שלי שהיא ניצולת שואה והיא אישה מאוד קרה, וכל דבר, "אוי, איזה בושה!", "ואל תעשי ככה, זה לא מוסרי", כאילו... גדלתי על זה, כאילו, ו... כאילו, עצם המחשבה ש.. אני מרגישה מלוכלכת, עברתי כל כך הרבה ידיים, עברתי כל כך הרבה אנשים. כאילו, הייתי בכזאתי תחתית, כאילו לעמוד בכביש ולמכור את הגוף שלך. כאילו, אני זוכרת שהיה לי ערבים שאני פשוט פחדתי אם מישהו שאני מכירה מהצבא, מהתיכון יעבור ויראה אותי, כאילו, איזה פדיחה, איזה השפלה, כאילו, איפה אני נמצאת! ומרוב שהיה לי קשה עם זה, כאילו מרוב שהרגשתי גועל מעצמי ואיכסה מעצמי, ו... כאילו אני חושבת שזה מאוד לא תרם להערכה העצמית שלי." (פזית, עמ' 1).

גם יפה תארה את הזנות כדבר הקשה, המשפיל והמביש ביותר שעשתה בחייה, יותר מהעבירות שעשתה שבגינן נכנסה לכלא :

"יפה : דווקא הדבר הזה אני מנסה להצדיק את זה, אני לא יכולה. מכרתי את עצמי, מכרתי את הכבוד שלי, הרסתי את הבית שלי, הרסתי את הילדים שלי, הרסתי את הכול. אני לא יודעת, כאילו אני לא יודעת אם אני אשכח את זה פעם. כאילו אני יכולה להכניס את זה לבפנים ולא להוציא את זה אבל זה משהו שלא יישכח אף פעם. זה השפלה שאני לא חושבת שיש משהו יותר גרוע מזה..."

ענת : מה משפיל?

יפה : למכור את הגוף שלי בשביל כסף. לתת לאנשים לעשות מה שהם רוצים. כאילו זה הדבר שהכי מפחיד. שיכיר שהייתי נרקומנית, לא איכפת לי, להיפך אני גאה שהייתי נרקומנית, ועכשיו אני נקייה וממשיכה הלאה. אבל הדבר הזה... כאילו שבן אדם יבוא וישב מולי, ויעמוד מולי וכאילו הוא היה איתי... זה הדבר, שאם היום אני יכולה להתבייש במשהו, זה הדבר היחיד שאני מתביישת בו. אני לא מתביישת בשום דבר, גם בוא נגיד גניבה, את אומרת לא הייתה לך שליטה על זה. אבל גם בזה אני פחות לא מתביישת כמו שאני מתביישת מהזנות.

ענת : דווקא לגנוב, זה בעצם לפגוע במישהו... הזנות זה...

יפה : זה לפגוע במישהו אבל אחרי זה לשלם על זה. הזנות זה מן פצע כזה שיש לך בפנים. זה פצע מקסימום מבריא, אבל נשאר לך צלקת זה לא... לא דבר שאת יכולה לעשות ניתוח ויעבור. אין, יש לי פה צלקות, אי אפשר לעשות ניתוח להעלים אותן, הן יישארו כל החיים, אותו דבר זה גם זה. " (יפה, עמ' 19).

מירי התייחסה לקושי של נשים להודות שעבדו בזנות :

"מירי : והרבה קשה להן להודות בזה. קשה, הרבה לא מודות בזה.

ענת : למה ?

מירי : הרבה מתביישות להגיד בכלל שהן עבדו בזנות. כי היום כשחושבים על זה, זה דבר מאוד משפיל. זה מאוד כואב. גם פיזית וגם נפשית. " (מירי, עמ' 29).

יותר מכול הראיונות האחרים בלט הקושי העצום של מישל לגבי העיסוק בזנות :

ענת : מה, מה כל כך קשה בזנות?

מישל : ש... [לא מסוגלת לענות]

ענת : ואיך בכל זאת הצלחת לעשות את זה?

מישל : ים, ים, ים הישרדות וים קושי, בשביל לצאת מהתמונה הזו, ים קושי. הרבה קשה. ו... עשיתי את זה. אני אומרת שעשיתי את זה. הייתי חייבת לעשות את זה. כי אם לא הייתי עושה את זה אני החלטתי להדליק את כל הבית באש בזמן שכולם ישנים ובזה נגמר הסיפור. את יודעת העיניים שלי לאלוהים... הייתי בוכה, והייתי אומרת לאלוהים : "תעזור לי לצאת מהמצב הזה, או שתיקח אותי. " לא היה לי כוח, לא כוח פיזי ולא כוח נפשי.

ענת : אם את צריכה להעביר איזשהו מסר לאחרים מה זה זנות, מה זה אומר לעבוד בזנות, מה היית אומרת ?

מישל : איכס, האמת הזנות זה... עם כל ההשפלות שעברתי ההשפלה הכי גדולה זה זנות. הכי הכי גדולה. אין גרוע מהשפלה של זנות... אין כלום טוב פה. ומי שאמר שהגוף שלי וזו זכותי

לסחור בו, לא יודעת מה, לא נראה לי ש... אני לא מאמינה שיש סיכוי שיעשו את זה מרצון. יש משהו שמניע מזה. לי זה לא הסתדר, בכל אופן בראש. לי זה לא יכול להסתדר.

ענת: אז את לא מאמינה שיש אישה שנגיד מחליטה יכולה למכור את הגוף שלה? מישל: חבל על הזמן. בכלל לא. בכלל לא. כל מיני יצורים מתפנקים עלייך. באיזה צורה ובאיזה פוזה שהם רוצים. פשוט אין לך שום... אם לא תעשי לך מה שהוא מבקש. וזה לא, וזה לא תחזרי הביתה בלי כסף, ושוב פעם, ושוב פעם הבן אדם, והמכות... ולכי תדעי, שוב פעם, אם הפעם מהמכות האלה תחיי או תמותי, או שתישארי נכה. כל מיני מחשבות שבדקה עוברות בראש. ואף מחשבה לא חיובית. הכול שלילי, שלילי, שלילי. " (מישל, עמ' 14-15).

הנשים גם התייחסו לעניין ה"בחירה" לעסוק בזנות בגילאים צעירים: "אני מבינה שבגדול שום דבר לא היה מבחירה, כאילו אומרים תיקחי אחריות אני לא לוקחת אחריות. כי בתור ילדה לא ידעתי לקחת אחריות, וזה לא טעות שלי. זאת טעות של הורים טיפשים שלא ידעו לגדל ילדה נכון. ואח זבל והנסיבות. זו לא אני מבחירה. לא מבחירה השתמשתי ולא עסקתי בזנות. לא לוקחת שום אחריות מזה. אני לוקחת היום אחריות על החיים שלי. היום אם אני אעשה צעד אז אני יודעת שאני יודעת מה אני רוצה ואז אם אני היום אלך לגעת בסמים או אני אלך היום לעסוק בזנות אני מודעת אז אני אשפוט את עצמי..." (גילה, עמ' 16).

גילה מתייחסת לנשים שעוסקות בזנות כאל נשים במצוקה: "ענת: היום כשאת מסתכלת באמת על כל התקופה הזאת גברים באים לזונות שמים כסף, בשביל סקס מה את חושבת על זה איך את מבינה את זה? גילה: האמת אני לא משקיעה בזה מחשבה אבל אם את שואלת אותי אני חושבת שהן מסכנות אני חושבת שגברים הם עם חרא והן מסכנות. ענת: מה הכוונה ?

גילה: אני חושבת שכל אישה שהגיעה לבית סוהר או לסמים או לזנות היא במצוקה. הם לא מבינות. אני לא יודעת באיזה שלב של המצוקה הן אם הן מבינות או לא ממש מבינה, אבל אני חושבת שהיא במצוקה. " (גילה, עמ' 15).

"אני לא חושבת שאף אחת עשתה את זה מבחירה. אין אישה שהיא מבפנים זונה, אישה רעה פושעת עבריינית נרקומנית אני לא מאמינה בזה, זה כמו שאומרים אין ילד שהוא לא טוב יש ילד שרע לו, אין ילד רע וזה בעצם מה שקרה לנו..." (גילה, עמ' 16).

חלק מהנשים דברו על כך שהחברה שלנו מבנה את מצבן של נשים כך ש"לכל אישה יש מחיר". לדוגמא גילה:

"גילה: היום אני מבינה, היום אני חושבת שאני מבינה, אני אפילו לא שופטת את עצמי. אני מבינה שאני היום יותר הגונה מהגונה, כי אני מבינה איפה הייתי ומה עשיתי. בסך הכול כשאני מבינה היום באיזה עולם אנחנו חיים אני מבינה שכל אישה כמעט יש לה מחיר. וכל אחת עשתה את זה בדרך זו או אחרת. אני לא משקיעה בזה מחשבה אני לא שם. ענת: למה את מתכוונת כשאת אומרת לכל אישה יש מחיר? כאילו מה זה אומר? גילה: כל אישה השפילה את עצמה בדרך זו או אחרת, כאילו ענת: מה זה נקרא השפילה את עצמה?

גילה: עשתה סקס בניגוד לרצונה בדרך זו או אחרת, או אולי בגלל אימא שלי שאני רואה. אימא שלי כבר 15 שנה עם מישהו אחד והיא כל הזמן מחפשת מישהו אחר. לא יודעת. אז אני חושבת שזה יותר זנות מהזנות שלי." (גילה, עמ' 15)

הנשים מתייחסות גם ליחס של החברה כלפיהן:

"ובמקום שיקום משהו.. אבל ככה העולם מנוהל. סתם הכעס שלי הוא במירכאות על הגברים, במקום שמישהו יבוא ויאמץ אותה, החברה שלנו נותנת סטירות על ימין ועל שמאל. אז משפילים אותן." (גילה, עמ' 16).

סוזי התייחסה לצורך של החברה למצוא פתרונות למניעת התדרדרות של ילדות לזנות:

"ענת: יש משהו עוד שאת רוצה להגיד, שחשוב לך להגיד? איזשהו מסר שאת רוצה?"

סוזי: לפעמים, הייתי נתקלת בילדות, כאלה יפות וקטנות ורק בהתחלה שלהן, והייתי מסתכלת והייתי אומרת איזה סרט הן הולכות לעבור... והלוואי ויהיה איזה גוף כמו הוסטל, משהו כזה גדול, שיכול באמת לעזור לבנות, לא לעבור את מה שאני עברתי כי זה דבר ש... כמו שאמרתי לך קודם מלווה לכל החיים, גם את חיה חיים נורמאליים וגם את משתקמת זה יוצא, שזה נשאר איתך לכל החיים... והלוואי ויהיה אפשר לעזור לבנות ולזהות אותן בהתחלה לפני שהן מגיעות לתוך הגלגל הזה, המעגל הזה שקשה לצאת ממנו. ואני חושבת שעם העזרה הנכונה ואם אנשים ילמדו איך לעזור, ומה... אז הרבה בחורות לא יגיעו... בא נגיד שהמצב שלי הוא טוב אבל יש אנשים שאיבדו את החיים שלהם ואני מכירה כאלה." (סוזי, עמ' 12).

תפיסת הנשים את הגבר, צרכן המין הקנוי

בהקבלה לתיאור הזנות כסטייה, הנשים תארו את הגברים שמגיעים לזונה כסוטים, שיש להם בעיה. הן מפרשות את צרכנות הזנות כסוג של רוע, אכזריות ורצון להשפיל, ולא כמענה למחסור או צורך במין. לדברי גילה, גברים שמגיעים לזנות עושים זאת מתוך רצון להשפיל, ותוך הפיכת האישה העוסקת בזנות לאובייקט (מכונה):

"זה כמו לנצל חולשה של אנשים, לצחוק עליהם. אל תלך להציל תיעולם, אבל אל תעזור לזה... משפיל, מממש את הפנטזיות שלו, כאילו, הוא לא חושב, הוא לא מתייחס לצד השני גם. הוא לא מתייחס לצד השני כמו לבן אדם כאילו תעשי זה, זה, זה כמו מכונה. הוא עושה אותך מכונה, ועם הזמן את מאמינה בזה שאת מכונה, הבנת? אין לו תחושות מהצד השני שזה בסך הכול בן אדם, וזה כואב לו, ואולי נגעל. ולא אכפת לו אם הוא התקלח או אם הוא לא התקלח. או אם הוא מסריח או לא. כאילו הוא לא מבין שיש שם בן אדם, אולי בן אדם שזקוק לעזרה במקום להשפלות. אז זה נראה לי חולני מדי... דווקא אני חושבת שהחולרות יותר זה הקליינטורה הזו של האנשים הסוטים האלה שמחפשים את זה, שמזינים את זה." (גילה, עמ' 15).

מירי התייחסה גם לקשר בין השפלת האישה העוסקת בזנות לחוסר המחויבות וחוסר האחריות של צרכן המין הקנוי כלפיה:

"מירי: תמיד להשפיל את הנשים. תמיד להיות מעל הנשים. הם אף פעם לא מסתכלים על הנשים בשוויון. גם כשהוא משלם לך כאילו. הוא נותן לך... הוא מרגיש שהוא קנה אותך בכסף שהוא שילם... הוא יעשה מה שהוא רוצה... והוא יעשה. הוא שילם לך, אז אין לך זכות דיבור גם. כי הוא שילם.

ענת: מה זה נותן להם באמת לבוא לזנות? לשלם כסף בשביל לקבל סקס?

מירי: מה בשבילהם? חלק מהם, זה הנאה. הם נהנים מזה. הם אומרים: "פה אין לי שום מחויבות, אני בא, משלם, מתפרק, הולך, ככה אני צריך לצאת עם חברה, ולהכיר אותה ושלא תיקלט להריון וכל מיני... פה לא. פה אני בא אני מתפרק, לא איכפת לי אם היא נהנתה, לא נהנתה, כן נהנתה". זה מה שהם אומרים. חלק. וחלק רואים בזה כאילו השפלה. הנה השפלתי אותה. בגלל זה אני אומרת שהם רעים. " (מירי, עמ' 29).

גם לדברי פזית לא מדובר במחסור במין:

"פזית: מה הם מרוויחים? סיפוק. הם באים על הסיפוק שלהם. הם מקבלים שם מה שכנראה בבית הם לא יכולים לקבל. אה... לא, לא חסר להם סקס. כן, כנראה שיש שמה משהו לא בסדר. משהו דפוק.

ענת: את באמת חושבת שגברים הולכים לזונה כי אין להם מספיק סקס בבית, או כי חסר להם?

פזית: לא, לא חסר להם סקס. כן, כנראה שיש שמה משהו לא בסדר. משהו דפוק." (פזית, עמ' 20).

גילה מבטאת עמדה דומה ביחס להסבר לתופעת צרכנות המין:

"ענת: מה הם בעצם מחפשים שם?

גילה: לממש את הסטיות שלהם. והם כאילו במירכאות נקראים הנורמטיביים, כאילו תראי בעלי עסקים עם עניבות, כאילו, לא תראי אנשים, לא באים לזונות אנשים פשוטי העם, שתדעי לך. כל הדתיים החרדים האלה עם הכובעים שנותנים תחמישים דולר, מאה דולר. שאת מופתעת, כל אלה עם העניבות מאזור הבורסה. כאילו כל הסוטים. כל אנשי השמנת אנשים עם רמה הם רוב הלקוחות של הזונות. הם מחפשים לממש פנטזיות, להשפיל אותנו לא יודעת. סוטים אני קורה להם סוטים." (גילה, עמ' 15).

מירי תיארה בהקשר זה גם את מגוון הגברים שבאים לזונות:

"זה נראה לי מגעיל, כאילו איכס. אני גם הייתי אומרת את זה. כאילו, מה הם נהנים מזה בכלל? כאילו הוא בא משלם כסף ועושה את זה כמו כלב. אותו דבר. מה הם נהנים מזה? יש להם ת'אישה שלהם, ת'חברה שלהם. זה צעירים גם. לא, לא תגידי רק מבוגרים. דתיים, צעירים, שופט, עורך דין, אנשים ש... שאין, זה לא אלכוהוליסט, נרקומן, לא! זה כל הסוגים. זה, לא יודעת אני רואה את זה מגעיל. גם מבחינתי, וגם מהצד השני של הגברים. כאילו, איך? איך הם לא מתביישים לבוא. וזה..." (מירי, עמ' 29).

חלק מהנשים דברו על התייחסותן לגברים כתוצאה של העבודה בזנות, ועל התנזרות מקשר עם גבר: "וכל הגברים מניאקים, אין להם אמונה, ואף אחד לא שווה שאני אתמסר בשבילו. כאילו, אני לא מאמינה בגברים בכלל, בכלל. כאילו, מעבר לזה שהם בוגדניים, והם לא נאמנים, הם גם מאוד מכאיבים. אז אני לא רואה את עצמי מתחתנת, אני לא רואה את עצמי מתחייבת למשהו. אם יהיה לי איזשהו קשר אז זה סתם בשביל הקטע שיש לי חבר, או סקס, או מישהו לבלות. אבל לא כאילו. אני לא רואה את עצמי מתמסרת לגברים" (פזית, עמ' 20).

גם מישל תארה את יחסה לגברים בעקבות העבודה בזנות:

מישל: "אני אגיד לך את האמת. אני, אני התנזרתי מגברים. אני התנזרתי מגברים. עוד לפני שהגעתי לבית סוהר שמתי איקס על גברים, ו... יש גבר ש... כאילו, הגבר הזה שאני מדברת עליו, הוא שנתן לי להגיע למצב הזה. כי כבר... אני אומרת כל הגברים אותו הדבר. אין לי אמונה בגברים. אני שמתי לי בכותרת כזו, שכל הגברים אותו הדבר." (מישל, עמ' 8).

סוזי שנשואה כיום התייחסה לתיקון שחל לאחרונה ביחסה לגברים :

"ו... אה... כי אני, אני אגיד לך, אני פעם לא האמנתי שגבר או אישה, בכל אופן על עצמי, אפשר להיות נאמנים בקשר לזוג. לא האמנתי. הייתי אומרת, אין דבר כזה שנאמנים. כי ראיתי את כל הגברים וכל הזנות הזאת, היה לי קשה להאמין שיש דבר כזה שהוא... והיום בקשר שלי עם בעלי אני כן רואה שכן אפשר דבר כזה." (סוזי, עמ 6).

לסיכום, מתוך הממצאים המתארים את חווית הזנות עולה כי מדובר בחוויה טראומטית שהתחילה בילדות ונמשכה לאורך כל העיסוק בזנות. ההתעללויות שהנשים עברו בילדותן מהוות את הבסיס שעליו נבנה העיסוק בזנות. ברוב המקרים הנשים הגיעו לזנות כתוצאה מכפייה שכללה אלימות, התמכרות לסמים ותהליך שיטתי של שטיפת מוח ועינויים על מנת להכשירה לעיסוק בזנות. גם במקרה היחיד שהאישה תארה את תחילת העיסוק בזנות מתוך בחירה, היא מתארת במהלך העיסוק בזנות אובדן שליטה ושקיעה לתוך התמכרות קשה לסמים. הזנות עצמה נחווה על ידי הנשים כרצף של אונס, השפלות והתעללויות קשות שנעשו על ידי הסרסורים ועל ידי הלקוחות. הנשים תארו את העיסוק בזנות כרצף של סכנת מוות מתמדת, פציעות קשות, ואלימות מילולית ועד קושי, עינוי והשפלה מעצם האקטים שכרוכים בעיסוק בזנות כמו משא ומתן עם הלקוחות, יחסי מין עם מספר גברים, זנות בהריון וכדומה.

הנשים חוו הריונות, הפלות, לידות, מסירת ילדים לאימוץ ואמהות במהלך עסקו בזנות. הריון במהלך הזנות מתואר כאחת החוויות הקשות. לחלק מהנשים נלקחו ילדים לאימוץ, וזה נחוה כחויה קשה במיוחד שהחמירה את מצבן הנפשי, וכתוצאה מכך את ההתמכרות לסמים. הנשים לא יכלו לתפקד כאמהות במהלך העיסוק בזנות, וכל הילדים נלקחו לסידורים חלופיים. הנשים מתייחסות לזנות כאל תופעה סוטה וחולנית. לדבריהן, הזנות כשלעצמה, גם כאשר לא מופעלת אלימות נוספת, מהווה אמצעי להשפיל נשים. הגבר שבא לזונה מממש את הכוח ואת הפריבילגיה שיש לו, באמצעות הכסף, לקנות את גוף האישה, כחפץ לשימוש "כמו בשר בשוק". לבסוף, הנשים תארו את רצונן לצאת מהזנות, ואת כמיהתן לגורם משקם שהיה יכול לסייע להן לצאת מהזנות בשלבים הראשונים, על מנת למנוע את הסבל הקשה לאורך השנים.

דיון

מטרת המחקר הייתה להבין את חווית הזנות מנקודת מבטן של הנשים שעוסקות בזנות. ממצאי המחקר הראו תמונה קשה של אלימות, הזנחה והפקרה שהנשים חוו החל מילדותן, ואת התוצאות הנפשיות הקשות של האלימות בילדות ובמהלך העיסוק בזנות. המחקר מעלה שאלות רבות לדיון: הקשר שבין ההתעללות בילדות והעיסוק בזנות, אמהות במהלך העיסוק בזנות, תפקיד הכסף, מיניות וזנות, יחסים עם הסרסור וכדומה. עם זאת קצרה היריעה מכדי להעמיק בכל אחת מסוגיות אלו במסגרת עבודה זו. לאור זאת בחרנו לדון בשתי נקודות מרכזיות שעלו מן הממצאים: ההפרעות הדיסוציאטיביות שמהוות את הבסיס הנפשי מרכזי עליו בנוי הניצול של הנשים לזנות, ומשמעות העיסוק כזנות כסוג קיצוני של אלימות כלפי נשים, נערות וילדות. בהמשך נעסוק במגבלות המחקר ובצורך להמשיך מחקר בנושא. נדון בהשלכות של המחקר לבניית התערבויות מותאמות לנשים ונערות שעוסקות בזנות, ובהשלכות לחקיקה.

ניתוק ודיסוציאציה

"רשות הרבים ורשות היחיד קשורות זו בזו לבלי הפרד... העריצים והנתינים של זו הם העריצים והנתינים של זו" (וולף, 1985).

מנגנוני דיסוציאציה, הכחשה וניתוק משמשים אמצעי מרכזי שמאפשר לנשים לעסוק בזנות. הסרסורים וסוחרי הנשים מגייסים בשיטתיות את המנגנונים האלה, שהם תוצאה של טראומות הילדות שהנשים עברו, על מנת ללכוד את הנשים בזנות. מנגד עומדת חברה שבוחרת להימנע מלדעת, חברה שבה פועלת הדיסוציאציה כנורמה חברתית. תופעת הזנות מתאפשרת בזכות נורמה של אדישות והתעלמות מצד הציבור, ומצד אנשי המקצוע והאקדמיה.

אחד מממצאינו המרכזיים ביחס לחווית הזנות היה כי הנשים מתקשות לתאר את גרעין החוויה של העיסוק בזנות משום שהן נמצאות, במהלך העיסוק בזנות, במצבים דיסוציאטיביים. המנגנונים הדיסוציאטיביים פועלים בשלוש רמות: ברמה האישית בקרב הנשים עצמן כ"כישור עבודה" מרכזי לעיסוק בזנות (Farley, 2004), ברמה של הקשר עם הסרסורים, וברמה של החברה הרחבה.

הדיסוציאציה ברשות היחיד

מניתוח הממצאים עולה כי ברמה הפרטנית הדיסוציאציה מאפשרת את העיסוק בזנות בשלוש דרכים מרכזיות: ניתוק מן הכאב וההשפלה שכרוכים בעיסוק בזנות, היכולת להיות בקשר עם אנשים מתעללים (תדון בסעיף "הדיסוציאציה ברשות הסרסור"), והיכולת לאבד את הזהות האישית ולהפוך לאובייקט. הדיסוציאציה הפוסט-טראומטית היא תוצאה של ההתעללות בילדות, והיא גם תוצאה של העיסוק בזנות שהנו חוויה טראומטית שמגבירה ומחריפה את התגובות הדיסוציאטיביות.

כל הנשים במחקר עברו התעללות מינית, וטראומות נוספות של הזנחה, נטישה ואלימות בילדותן. הקשר בין התעללות מינית בילדות, בעיקר בתוך המשפחה, ובין העיסוק בזנות מתועד כיום בספרות המקצועית (ראה סקירת ספרות). אולם, קיימים הסברים שונים לגבי הדרכים שבהן מתקשרת ההתעללות המינית בילדות לעיסוק בזנות. מדיווחי הנשים עולה כי הדרכים שבהן מהווה ההתעללות המינית בילדות

את "הטירונות" של הזנות כוללות הן מימדים נפשיים, והן מימדים כלכליים וחברתיים (כמו לדוגמה עוני, והומלסיות) (Dworkin, 1997). מבחינה נפשית נראה כי העיסוק בזנות מתאפשר רק כאשר יש לאישה מנגנונים דיסוציאטיביים המאפשרים את העיסוק בזנות.

הדיסוציאציה הנה אחת הפרעות המרכזיות הנגרמות בעקבות התעללויות מיניות ואחרות בילדות ובבגרות (Schwartz, 2000). הפרעה זו מתבטאת בתמונת סימפטומים קשה שכוללת: ניתוק בין ערוצים באישיות, ניתוק בין רגש לקוגניציה, תרדמת חושים (numbness), צמצום האישיות ודפרסונליזציה (תחושה חוזרת של ניתוק מן הגוף ומן העצמי). הדיסוציאציה מהווה מנגנון הגנה עיקרי בזמן ההתעללות בילדות, ומובילה להתפתחות של מנגנונים דיסוציאטיביים בחיים הבוגרים. חווית ההתעללות המינית בילדות מעוררת פחד, כאב ותחושת נטישה. על מנת להתמודד עם רגשות אלו, הילד הנפגע חייב להכחיש את קיומם על ידי ניתוקם מן המודע (Sillon, 1992). הדיסוציאציה מהווה לא רק הגנה הסתגלותית, אלא גם עיקרון יסוד של ארגון האישיות. ההזדהויות הרבות מאפשרות לנפגעת להתמודד עם ההתעללות, ובו בזמן לשמור הן את עצם ההתעללות והן את אסטרטגיות ההתמודדות מחוץ למודעות הרגילה (Herman, 1992). הדיסוציאציה היא ניסיון נואש לשמר את החיים ואת השפיות באמצעות הבנייה של זהות (לדוגמה, הכחשה, פיצול לחלקים, פיזור) שתתמודד עם כאב, חרדה, טרור ובושה. היא כוללת בריאת ייצוגים נפשיים של האני (ה-self) והאחרים, שמעוגנים בשלילת מציאות (לא אני/לא הוא/לא קרה), והזדהות בלעדית עם אובייקטים בעלי כוח, שמציעים לכאורה, קשר, הגנה, בריחה, והקלה מסוימת של הכאב. במהלך הטראומה ולאחריה, הילד מחקה, מעמיד פנים או מסיח את דעתו, באמצעות כניסה למצבי מודעות שונים. מאוחר יותר במהלך החיים ההישרדות הדיסוציאטיבית צריכה חיזוקים באמצעות ארסנל של הימנעויות, התמכרויות, ואסטרטגיות הסוואה (Schwartz, 2000).

העיסוק בזנות הוא חוויה של טראומה קיצונית ומתמשכת (Farley et al, 2003; Herman, 2003).

אחת התוצאות הפסיכולוגיות של הזנות היא הפרעת לחץ פוסט טראומטית מורכבת (- CPTSD Complex PTSD) (Farley et al., 2003). ה-CPTSD נגרמת כתוצאה של טראומה כרונית, וסיטואציות כמו שבי ושליטה טוטאליטרית. תסמינים כאלה מאפיינים הן את ההתעללות המינית בילדות, והן את הזנות (Herman, 1992). הדיסוציאציה היא אחד הסימפטומים המרכזיים ב-CPTSD.

במהלך המחקר עלה קושי ממשי לתעד את חווית העיסוק בזנות משום שהנשים העוסקות בזנות עושות זאת תודות ליכולת שלהן להתנתק במהלך העיסוק בזנות מן הגוף ומן הנפש. למשל, לאחר שבראיונות הראשונים הרגשתי כי הנשים מתקשות לדבר על חווית העיסוק בזנות, שיקפתי בראיון השלישי את תחושותי. המרואיינת, גילה, ענתה שהיא לא זוכרת את חווית העיסוק בזנות משום היא לא הייתה שם. רק הגוף שלה היה שם, הנפש לא הייתה שם. לדבריה, הגוף תפקד כמו מכונה. תשובתה חידדה את ההבנה כי על מנת לשרוד את ההתנסות הבלתי אפשרית לגוף ולנפש של העיסוק בזנות, הנשים השתמשו במנגנונים מגוונים של דיסוציאציה כמו ניתוק, אמנזיה, ניתוק מהגוף ודפרסונליזציה.

הממצאים מלמדים כי אלימות, השפלה, התעללות ואף רצח, מהווים את שיגרת העבודה בזנות. בנוסף, הנשים תארו קושי עצום לעמוד בהשפלה ובעינוי הכרוכים בעבודת הזנות כשלעצמה, גם כאשר לא הופעלה אלימות נוספת. מאחר וכל הנשים במחקר הגיעו לעיסוק בזנות לאחר טראומות קודמות מיניות ואחרות, ניתן להניח כי הן סבלו מ-CPTSD עוד טרם כניסתן לזנות, וכי הזנות גרמה להחמרה והקצנה של התגובה הפוסט טראומטית המורכבת (CPTSD) ושל הדיסוציאציות. נראה כי הנשים שמצליחות לשרוד

את החוויה הקשה של העיסוק בזנות עושות זאת בעזרת מנגנונים דיסוציאטיביים שהן פיתחו טרם הכניסה לזנות. הסמים משמשים במובן הזה מרכיב נוסף שפועל בד בבד עם הדיסוציאציה, כדי לחזק ולסייע לניתוק שמושג קודם כל באמצעות המנגנונים הנפשיים, הפוסט-טראומטיים, של הדיסוציאציה. אחת הדרכים בהן מתבטאת דיסוציאציה היא באמצעות פיצול האני לחלקים, בצירוף של אמנזיה, דפרסונליזציה, ודריאליזציה ((derealization) (Ross, Farley, & Schwartz, 2003). התכסיס הפסיכולוגי של פיצול האני לחלקים משמש פונקציות רבות בזמן העיסוק בזנות, ותפקידו העיקרי הוא להתמודד עם הפחד, הכאב, ההשפלה והמפגש עם האכזריות השיטתית שהנשים מתנסות בה בזנות. תפקיד מרכזי בעיסוק בזנות יש גם לדפרסונליזציה שהיא, כאמור, אחד ממנגנוני הדיסוציאציה. הדפרסונליזציה היא היכולת הנרכשת של הנשים להתנתק מן הגוף ומן העצמי. יכולת זו חיונית לעיסוק בזנות, שבמהלכו גוף האישה מותקף פיסית באופן קשה ביותר. לדברי דבורקין (Dworkin, 1997), החדירה החוזרת ונשנית במהלך העיסוק בזנות לפתחים השונים בגוף האישה הנה בלתי נסבלת ובלתי אפשרית ואף אישה לא נשארת שלמה בזנות. האלימות הקשה שתוארה על ידי הנשים במחקר כוללת מכות, פציעות, חתכים, החדרת חפצים חדים לאבר המין, כוויות, חנק, חזרה לעיסוק בזנות מייד לאחר לידה או ניתוח וכדומה. יתכן כי הדרך היחידה לשרוד את הכאב ואת הנזקים הפיזיים שגורמת הזנות היא באמצעות מנגנון הדפרסונליזציה - הניתוק מהגוף, בשילוב עם צריכה שוטפת של סמים שונים. הנשים במחקר התקשו לתאר את חווית העיסוק בזנות משום שלטענתן הן לא היו בתוך הגוף שלהן, הגוף הפך להיות "כמו מכונה" שפועלת במנותק מהאני. חלק מהנשים מתות מוות ממשי בזמן העיסוק בזנות, אחרות מתות מוות מטפורי באמצעות הניתוק מהגוף ומהנפש.

מימד נוסף של הדיסוציאציה הוא היכולת לאבד את הזהות האישית ולהפוך לאובייקט. על מנת לשרוד את החוויה הנפשית של העיסוק בזנות הנשים הופכות את עצמן למשהו אחר. כפי שתועד בספרות המקצועית בעקבות חקירת צורות אחרות של עינויים (Farley, 2003), אכזריות אנושית קיצונית גורמת להתפוררות (פרגמנטציה) של הנפש לחלקים שונים. זאת על מנת לאפשר לחלקים מסוימים של האני להתבונן ולהגיב לטראומה, בו בזמן שחלקים אחרים לא יודעים, ומכחישים את הנזק. הדיסוציאציה, במובן הזה, היא אסטרטגיית המלטות שנועדה להתמודד עם השפלה נפשית באמצעות פיצולה וניתוקה מחלקים אחרים של האני. הנשים שרואיינו במחקר זה תארו את האופן שבו הן שינו את זהותן, ברוב המקרים כתוצאה מפעולה מכוונת של הסרסורים, על מנת להתאים לעיסוק בזנות: "אני זה לא אני".

לדברי פרלי (Farley, 2003) הנזק הפנימי שמחוללת הזנות לא הובן בתחום הפסיכולוגיה ובתחום חקר הטראומה, ויש כישלון להבין ולהמשיג את מה שהנשים מתארות כ"תיעוב הטראומטי שהוא תוצאה מכך שיצור אנושי מוצג לבחירה בדרך שבה קצב בוחר בהמות" (עמ' xii). הממצאים לגבי האלימות, הביזוי וההשפלה, הדה הומניזציה והדה פרסונליזציה מראים כי האקטים המבוצעים כלפי נשים בזנות גורמים לא רק לנזק פיסית, אלא מגדירים את האישה באופן פסיכולוגי כאובייקט, כבזויה, כמושפלת וכמופקרת. העצמיות שלה והכבוד האנושי שלה מותקפים ונהרסים בשיטתיות על ידי הזנות. היא מופחתת לכדי גינה, פי הטבעת, שדיים ופה. היא הופכת לחלק הגוף שהגבר רוצה שהיא תהיה (Dworkin, 1997). הנשים העוסקות בזנות מופחתות לכדי סחורה שמשווקת בשוק חליפין (Barry, 1995). הדיסוציאציה, שמאפשרת את הכניסה למצבי מודעות שונים, את צמצום האישיות ואת בניית הזדהויות רבות, גורמת לכך שהנשים העוסקות בזנות עלולות לאבד את זהותן כיצור אנושי, ולהפוך למה שהלקוח רוצה שהן תהיינה. כפי

שאמרה אחת הנשים שעסקה בזנות: "את הופכת בעיני עצמך להיות מה שהאנשים עושים לך, ואומרים עליך" (Farley, 2003).

הבנת הדרכים שבהן פועלת הדיסוציאציה מבהירה את הצורך בתחושות של שליטה וכוח שתוארו על ידי חלק מהנשים במחקר. לעיתים הרגישו הנשים שבתוך הזנות הייתה להן שליטה על האקטים המיניים. בניגוד לאונס שהן חוו בעבר, בזנות קיבלו על כך תשלום. להערכתן זוהי תחושת שליטה מדומה המהווה החיאה מחדש (re-enacting) של היבטים בטרומות הילדות של הנשים. ממצאי המחקר מראים כי העיסוק בזנות מספק רק אשליה של כוח ושל שליטה, אשליה זו היא תוצאה של דיסוציאציה.

הדיסוציאציה בשרות הסרסור

גם הקשר עם הסרסור העולה מן הממצאים, שמתאפיין באלימות ושליטה, נבנה על רקע ההפרעות הדיסוציאטיביות. אחד המאפיינים של ההפרעות הדיסוציאטיביות הוא ההפנמה של מרכיבי יחסי השליטה והאלימות שנחו על ידי הקורבן, שכוללים ניצול, בגידה, שעבוד, כפייה, סחיטה וכניעה לסמכות לא רציונאלית (Schwartz, 2000). נראה כי היחסים עם הסרסורים מהווים שחזור והחיאה מחדש (reenactment) של יחסי ההתעללות המוקדמים.

כפי שמתואר בממצאים, הסרסורים יוצרים קשר עם האישה או הנערה שהם רוצים להעסיק בזנות. הם הופכים להיות בעליהן או בני זוגן של הנשים ובתוך כך הם שוברים את הנשים רגשית, נפשית ופיסית על מנת להעסיקן בזנות. הם עושים זאת באמצעות אלימות פיסית, הרעבה, אונס, אלימות מילולית, גרימת התמכרות לסמים קשים, התעללות נפשית, איומים ברצח, רצח, בידוד חברתי וכדומה. הנשים מרגישות קשורות לגבר המתעלל באמצעות דינאמיקה פסיכולוגית שהוגדרה כסינדרום שטוקהולם (Graham, 1994), המאפיין את הקשר הדו-סטרי שבין שובה או מתעלל לקורבנו. קשר זה בנוי על הכישורים הדיסוציאטיביים שנרכשו במהלך ההתעללות שגורמים להזדהות עם אובייקטים בעלי כוח, שמציעים לכאורה, קשר, הגנה, בריחה, והקלה מסוימת של הכאב.

הדיסוציאציה, תוצאת טראומות הילדות, מגויסת ומוחרפת על ידי הסרסורים באופן שיטתי ומכוון לצורך הבניית העיסוק בזנות. פרלי מביאה את דבריו של סרסור מניו זילנד שסיפר כי הנערות יודעות אם הן יכולות לשרוד בזנות אחרי התנסות עם לקוח אחד. לדבריו, 30% מהנערות לא יכולות לעסוק בזנות. נראה כי אלה הינן הנערות שלא יכולות להפעיל דיסוציאציה (Farley, 2004).

המרואינות במחקר זה תיארו את שיטות העינויים, הטרור, האלימות והכפייה של הסרסורים, כמו גם מתן "אהבה" ותשומת לב על ידי הסרסורים. נראה כי שיטות אלה נועדו להרוס את האוטונומיה של הנשים, להכניע אותן באופן מוחלט ולמנוע מהן להימלט מן הזנות. השימוש של הסרסורים באלימות הקיצונית והבלתי צפויה בזנות, בדומה לשיטות עינויים אחרות, לא נעשה רק מטעמים כלכליים וסדיסטיים. אלו הם אמצעים להראות לאישה כי היא חסרת ערך, ולא קיימת מבחינה חברתית, אלא בתפקידה כזונה. טכניקות אלה שמבטיחות שהיא תאבד כל יכולת להתנגד, ושהיא תצוית היטב לדרישות הלקוחות, נשענות על הדיסוציאציה, על היבטיה השונים. הדיסוציאציה יוצרת את הפגיעות לשינוי מצבי תודעה, ולהתאמת האישיות למה שהלקוח או הסרסור רוצה שהיא תהיה עבורו. פרלי מתארת כי אחת הנשים במחקרה טענה כי המשפט היחיד שלא היה שקרי בסרט "אישה יפה" היה כאשר הלקוח (ריצ'רד גיר) שואל את הזונה (ג'וליה רוברטס) איך קוראים לך, והיא עונה "שמי הוא כל מה שתמצא שהוא יהיה". (Farley, 2003). שלילת השם הפרטי ובחירת שמות כגון: דולי, בייבי, שרי וכדומה, מגויסים על ידי הסרסורים וסוחרי הנשים כמנגנון מרכזי לטשטוש הזהות האנושית, והפיכת האישה לאובייקט לשימוש

בידי הגבר, צרכן המין הקנוי. גם הרמן טענה כי סרסורים פועלים בשיטתיות לפתח מצבי אגו דיסוציאטיביים שבהם לקורבן ניתן שם חדש וזהות חדשה של זונה על מנת להרגילה לעיסוק בזנות (Herman, 2003).

הדיסוציאציה ברשות הרבים

"... להיות בזנות ובסמים זה להיות מופקרת. לא מופקרת מהמילה מופקרת... מופקרת מהחיים, כאילו. אישה שאף אחד לא אכפת לו ממנה. אישה זרוקה" (סוזי, עמ' 6)

הדיסוציאציה שמופעלת על ידי הנשים על מנת לשרוד את העיסוק בזנות, משתקפת כמבראה בדיסוציאציה, בהכחשה, ההדחקה וההתעלמות החברתית כלפי הזנות, וכלפי הנזק שנגרם לנשים שעוסקות בזנות. כיום קיימת ההבנה כי נשים שעוסקות בזנות נמצאות במצב של "מוות חברתי" (Farley, 1997; Patterson, 1982). הזונה היא אוטוסיידרית שנתפסת כמי שאין לה שום כבוד או ערך ציבורי. במקרה של הזנות חוברות יחד הנטייה האוניברסאלית להאשמת הקורבן, והנטייה להסב את המבט הצידה כאשר מדובר בזונות. לדברי הרמן (Herman, 2003) מדובר בקושי להישיר מבט אל התארגנות בינלאומית שדנה מיליוני נשים וילדים למוות חברתי, ולעיתים למוות ממשי, לצורך הנאה מינית או רווח כספי של גברים. מוטיבציה נוספת להכחשת הנזק של הזנות היא, ללא ספק, כלכלית (Farley, 2003).

הרמן (Herman, 2003) מתארת גם את הקושי העצום של קלינאים במפגש פנים אל פנים עם אלימות מינית שמבוצעת על ידי ארגוני פשע שפועלים בחופשיות בכל חברה, ועם אנשים שהופחתו בשיטתיות למצב של עבדות. כמו צופים מן הצד בכל מקום, גם אנשי המקצוע בוחרים לא לראות, לא לשמוע, ולא לדבר על מה שהם כבר יודעים.

הנשים במחקר תארו את תהליך הפקרתן על ידי החברה, שהחל בילדותן ונמשך לאורך חייהן. הן הופקרו על ידי בני משפחתן, בני זוגן, סרסורים, קליינטים, משטרה, אנשי מקצוע והציבור הרחב. ממצאי המחקר מתעדים את תהליך ההתעלמות, ההפקרה, הגינוי, והבוז. הנשים תארו כיצד התעלמות החברה מהן מנציחה את הילכדותן במעגלי האלימות, מבלי יכולת להיחלץ או לקבל הגנה וחסות. לדוגמא, תוארו ניסיונות לפנות למשטרה בתלונות על אונס, שוד או ניסיונות רצח שנתקלו בהתעלמות, משום התפיסה הרווחת שמי שעוסקת בזנות אינה יכולה להיאנס, או שמגיע לה כל סוג יחס שהיא מקבלת כולל אלימות ושוד.

כאמור, בזנות האישה עוברת דה פרסונליזציה ודה הומניזציה - שמה זהותה ואנושיותה נמחקים. למרות זאת הנזק שנגרם לנשים בזנות הוא בלתי נראה מבחינה חברתית ומתואר לא כאונס, כהטרדה מינית או כאלימות אינטימית, אלא כמין (Farley, 2003). לדברי מילט (Millett, 1994) האכזריות בזנות מועצמת ומוחרפת כאשר היא מוצגת כ"משהו אחר", כאשר ההקשר משתנה באופן רדיקלי, והאכזריות מוצגת כמשהו הומוריסטי או סקסי" (עמ' 158). הנורמליזציה של הזנות ברוב הארצות על ידי הבנייתה כפרקטיקה מסורתית - תרבותית מתבססת על הנחות בדבר נחיתות או עליונות מגדרית ותפקידיהם המסורתיים של גברים ונשים (MacKinnon, 2001). לדברי דבורקין (Dworkin, 1997), משמעות הזנות עבור החברה היא כמשמעות גילוי העריות עבור המשפחה. שניהם מהווים את סלע היסוד של השליטה הגברית על נשים.

הזנות וגילוי העריות הופכים לבלתי נראים גם באמצעות התארגנויות חברתיות ופוליטיות כמו זו שמציעה לראות בזנות עבודה (sex work), ולא אלימות כלפי נשים. בשנת 2004 הייתה הזנות ממוסדת

בארצות כמו הולנד, גרמניה, אוסטרליה וניו זילנד. גם בארצות אחרות שבהן הזנות אינה חוקית, כמו ארה"ב או מקסיקו, קיימת אווירה ציבורית שמעודדת את הזנות (Farley, 2004). זאת, למרות שכותבים רבים ניתחו את הזנות כהפרה גסה של זכויות אדם.

האופן שבה החברה כיום מתייחסת לזנות נובעת מחוסר ידיעה והכחשה של משמעות הזנות, ושל הנזק שנגרם לנשים שעוסקות בזנות. הבחירה להימנע מלדעת פועלת בשולי המודעות שלנו, וזו הדרך שבה פועלת הדיסוציאציה כנורמה חברתית.

הזנות כאונס וכאלימות כלפי נשים

מניתוח חווית העיסוק בזנות כפי שתוארה על ידי המרואיינות, עולה כי הזנות היא אחת הצורות החמורות של אלימות כלפי נשים בחברה. אופי האלימות כלפי הנשים שעסקו בזנות ומימדיה היו אחד הממצאים הקשים של מחקר זה. הנשים תארו שגרה של אונס, אונס קבוצתי, ניסיונות רצח, רצח, חניקה, מכות, אלימות מילולית, השפלה, פציעה, החזרת חפצים חדים לאבר המין, חתכים, תקיעת סכין בבטן, חטיפה, שוד ועוד. האלימות התבצעה על ידי הלקוחות, ועל ידי הסרסורים, והייתה חלק בלתי נפרד מהעיסוק בזנות. בנוסף, הנשים תארו את האקטים המבוצעים בזנות, גם ללא אלימות נוספת, כפעולות של אלימות נגד נשים, שליטה השפלה ואונס.

משתתפות המחקר נשאלו על התייחסותן לזנות, כיצד הן מפרשות את משמעות הזנות, למה גברים הולכים לזונה, וכדומה. לדבריהן, הלקוחות אינם מחפשים מין אלא תחושת עליונות ושליטה. הנשים תארו את כל שלבי הפעילות סביב הזנות, החל מהמשא ומתן עם הלקוח, כאקטים של השפלה, ביזוי, וביטוי עליונות גברית על האישה, ועל נשים בכלל. לדבריהן, הגבר, צרכן המין הקנוי, נהנה מתחושת ההכנעה והכוח שהוא משיג. באמצעות הכסף שיש לו הוא יכול לקנות את האישה כמו שקונים/בוחרים בשר בשוק.

האופן שבו הנשים פרשו את הזנות מתוך ניסיוןן כזונות, תואם את הניתוח הפמיניסטי הרדיקלי שממשיג את הזנות כמוסד מרכזי של החברה הפטריארכאלית שנועד לשמר את עליונות הגברים על הנשים (Dworkin, 1997). עם עליית הפמיניזם בעולם המערבי החלו ניתוח ותייעוד שיטתי של האונס והאלימות כלפי נשים. האונס הוגדר כ"מעשה מכוון, אלים ועוין שמטרתו להשפיל. מעשה של לקיחה בכוח שמבצע זה שעתידי להיות המנצח מתוך כוונה להטיל אימה ולעורר פחד." (בראונמילר, 1980, עמ' 378). האונס הובן כשיטה פוליטית האוכפת את נחיתות הנשים באמצעות אימה. הזנות והפורנוגרפיה הוגדרו כגורמים מרכזיים בעידוד אונס של נשים. לדברי בראונמילר (1980) הזנות ממסדת את התפיסה שזכותו החברתית והכלכלית של הגבר לרכוש גישה לגופן של נשים, וכי מין הוא שרות שמספקת אישה. הזנות, שמנציחה את התפיסה שנגישות מינית לאישה היא ספח הכוח של הזכר ושל זכויות היתר שיש לו, מזינה את המנטאליות של אונס.

כל הנשים במחקר, להוציא אחת, נכנסו לעיסוק בזנות מתוך כפייה אלימה של הסרסורים, שרובם היו בני זוגן או בעליהן. האישה היחידה במחקר שתארה את הכניסה לזנות כבחירה, ספרה על תחושת שליטה בחייה שנמשכה תקופה קצרה, ולאחריה גם היא התדרדרה לשימוש בסמים קשים ולאובדן שליטה. זנות כתוצאה של כפייה אלימה נחווית על ידי הנשים העוסקות בזנות כאונס אלים חוזר ונשנה המכחיד באופן שיטתי את זהותן ורצונן החופשי.

רוב הנשים תארו את ניסיונות ההימלטות שלהן בתחילת העיסוק בזנות, דבר שנותן משנה תוקף לחוויות הכפייה והאונס שכרוכות בעיסוק בזנות. חלק מהנשים תארו את חוסר האונים וחוסר היכולת להימלט מן העיסוק בזנות. לדוגמא, מישל, שניסיונותיה החוזרים והנשנים להימלט מהזנות הסתיימו בפציעות קשות כמו דקירות סכין בבטן. גם במחקר על זנות בתשע ארצות נמצא כי רוב העוסקים בזנות

(89%) בארצות השונות בטאו רצון לעזוב את הזנות. ניסיונות ההמלטות, כמו גם הרצון לעזוב את הזנות, מלמדים על הכפייה וההילכדות בתוך הזנות, כמו גם על חוסר האפשרויות להימלטות מהזנות (Farley et al., 2003). בנוסף, גילן הצעיר של הנשים בזמן הכניסה לזנות, מתחת לגיל ההסכמה לקיום יחסי מין, מחזק את המסקנה שמדובר באקט של כפייה ואונס, ולא באקט של בחירה חופשית. לבסוף, כל הנשים במחקר זה עסקו בזנות תוך היותן בערפול הכרה עקב התמכרות לסמים קשים, מבלי יכולת לבטא הסכמה חופשית. כך שהאונס בזנות נתמך בשימוש בסמים שמטשטשים את יכולת ההתנגדות, ואת יכולת הבחירה החופשית של האישה. בהקשר זה מעניין לציין כי נמצא שמבוגרים המתעללים מינית בילדים נוהגים לעיתים לסמם את הילד על מנת לאפשר את התקיפה המינית ולגרום לדיס-אוריינטציה ולהשתקה של הילד (Schwartz, 2000).

כפי שעולה מהמחקר, אלימות מינית, אונס ואלימות פיסית הם חלק משגרת העיסוק בזנות. מחקרים מצאו כי נשים נאנסות במהלך העיסוק בזנות בממוצע פעם-פעמיים בשבוע (Miller & Farley, 1995). קיימת דעה כי כאשר זונה נאנסת זה חלק מהעבודה ושמגיע לה להיאנס (Farley, 2004). כפי שאמרה אחת הנשים שעוסקות בזנות: "מה שנחשב אונס עבור אחרות, זה נורמאלי עבורנו" (Farley, 2004).

דבורקין (Dworkin, 1993) טוענת כי האנלוגיה לזנות היא אונס קבוצתי. לדבריה בזנות האונס הקבוצתי מוסווה על ידי חילופי כסף, וזה ההבדל היחיד. גבר שהולך לזונה יודע שגבר אחר היה שם לפניו, וגבר אחר יהיה שם אחריו. בזנות, כמו באונס קבוצתי, הגברים מתקשרים ביניהם, באמצעות גוף האישה, את עליונותם על הנשים. מספר מחקרים בדקו את יחס הגברים כלפי זנות. בדומה למיתוסים ביחס לאונס, המיתוסים לגבי הזנות (כשל בתפיסה ביחס לאופי המזיק של הזנות), הנם מרכיב בתפיסת אלימות מינית כתופעה נורמאלית. לדוגמא, נמצא בקרב סטודנטים בקולג' כי תפיסתם את המיתוסים לגבי זנות נמצאת בקורלציה גבוהה עם מיתוסים ביחס לאונס (Cotton et al., 2002). כיום ידוע גם כי אלימות מינית כלפי נשים שכיחה בקרב קבוצות של גברים צעירים כמו בקבוצות ספורט והתאגדויות שונות. חילופי נשים, או ביקור משותף בבית זנות, הנם הדרך באמצעותה הגברים יוצרים קשר וסולידאריות. ריטואלים אלה שכיחים גם בקרב אנשי עסקים, פוליטיקאים, וכמובן חיילים בכל העולם (Herman, 2003).

מן הממצאים עולה כי רצח וניסיונות רצח הם חלק משגרת העבודה בזנות. הנשים במחקר תארו ניסיונות רצח באמצעות חניקה, פציעות קשות וכדומה, כמו גם פחד מתמיד מרצח, ורצח של נשים שעבדו עימן בזנות. מחקרים עדכניים מראים שיעורי הרצח גבוהים של נשים שעוסקות בזנות. לדוגמא, במחקר שנעשה על 1600 נשים שעסקו בזנות בארה"ב נמצא כי רצח היה הסיבה ל 50% ממקרי המוות של הנשים (Potterat et al., 2004). דבורקין (Dworkin, 1993) מנתחת את תופעת הרצח של נשים שעוסקות בזנות כסוג של רצח עם, זאת לאור השיעורים הגבוהים של רצח נשים בזנות. לדבריה, נשים נרצחות בזנות מידי יום, וזה קורה משום שהן הופחתו למצב שהן חסרות ערך. הן נמצאות שם, חסרות הגנה, חסרות זהות, חסרות ערך חברתי, מופקרות. במובן זה, כמו גם במובנים נוספים, הזנות מהווה מטאפורה למצב הנשים בחברה, שכן גם נשים אחרות מופחתות למצב של אזרחים מדרגה שנייה, והן סובלות משיעורים גבוהים של אלימות, אונס ורצח.

חקר חווית העיסוק בזנות: דיון מתודולוגי

נשים שעוסקות בזנות הן אוכלוסייה חסרת קול ציבורי, חברתי ואקדמי. מאחר והזנות אפופה במעטה של סודיות, בושה, הכחשה, ודיסוציאציה, קיים קושי בתיעוד חווית העיסוק בזנות. מחקר זה מצטרף

למחקרים החלוציים כיום בעולם ששמו להם למטרה לתעד את חווית העיסוק בזנות מנקודת מבטן של הנשים העוסקות בזנות. רוב הידע הקיים מתעד את הזנות מנקודת מבטו של הלקוח, ומתייחס בעיקר לשימוש באמצעי מניעה והעברת מחלות באמצעות הזנות (Farley & Kelly, 2000). מטרת המחקר הייתה לתעד תיעוד מעמיק ומפורט את משמעות חווית העיסוק בזנות עבור נשים שעסקו בזנות רחוב, וכיום אינן עוסקות בזנות.

מגבלות המחקר ויכולת ההעברה

מחקר איכותני אינו מתיימר להגיע ליכולת הכללה, אלא לתת תיאור מעמיק ומקיף של מציאות מסוימת (Lincoln & Guba, 1985). למחקר זה נבחרו נשים שאינן עוסקות כיום בזנות, ועברו תהליך טיפולי - שיקומי. הנשים במחקר עברו טיפול שכלל גמילה מסמים וטיפול נפשי, ויש להן כיום מודעות ויכולת תובנה (insight) לגבי מהלך חייהן. לאור זאת הן תארו את מהלך חייהן שהוביל לעיסוק בזנות, ואת העיסוק בזנות, מנקודת מבט של התבוננות פנימה ויכולת ניתוח פרשנית. יתכן שנשים שעסקו/עוסקות בזנות ולא עברו טיפול נפשי לא היו מתייחסות ומפרשות את העיסוק בזנות באופן דומה. יחד עם זאת, מחקרים שנערכו בארצות נוספות (לדוג' Farley et al, 2003) הראו תוצאות דומות ביחס להבנת העיסוק בזנות כטראומה מתמשכת עבור העוסקים/ות בזנות. מחקרים אלה מתעדים, בדומה לממצאים של מחקר זה, את רמת האלימות הגבוהה, את הקשר שבין העיסוק בזנות וההתעללות המינית בילדות, ואת הבנת צרכנות המין כאמצעי לשמר את שליטת הגברים ואת נחיתות הנשים בחברה.

הנשים שנבחרו למחקר זה עברו תהליך של גמילה מסמים וטיפול. בחירה זו השפיעה בוודאי על תוצאות המחקר, שכן מדובר בנשים **שבחרו** לעבור טיפול ולהשתקם, ושהיו להן את הכוחות הנדרשים לכך. עולה מכך כי יתכן שהנשים שנחקרו הן במחקר זה, והן במחקרים אחרים, הן בעלות יותר כוחות, ופגועות פחות, מנשים אחרות שאין דרך להגיע אליהן, ושאינן להן את הכלים לעבור תהליך שיקום. גם מחקרים נוספים מציינים את הקושי שיש בגישה של חוקרים לאוכלוסיית נשים שעוסקות בזנות ושנמצאות תחת שליטה מוחלטת של הסרסורים וסוחרי הנשים (Farley et al, 2003). על כן, יתכן כי דווקא הנשים שנמצאות במצוקות הקשות ביותר אינן מיוצגות במחקר זה, כמו גם במחקרים אחרים. יחד עם זאת, רוב הנשים במחקר הנוכחי עסקו בזנות שנים רבות (בין 13 ל-36 שנים), היו מכורות לסמים קשים, וריצו תקופות שונות של מאסר. נתונים אלה מצביעים על כך שמדובר באוכלוסייה שהייתה בקצה הקשה של רצף העיסוק בזנות, ההתמכרות והעבריינות.

שאלה נוספת היא האם חוויתן של נשים שעסקו בזנות רחוב מייצגת גם נשים שעוסקות בסוגים אחרים של זנות כמו זנות במכונים, נערות ליווי וכדומה. מלכתחילה מחקר זה הוגבל לזנות רחוב ולא התיימרנו לתעד את חווית הזנות לגבי סוגים אחרים של זנות. יחד עם זאת, ממצאי המחקר הראו כי חלק מהנשים עסקו בסוגים שונים של זנות, וכי הן הגיעו לזנות רחוב לאחר שעסקו בזנות כנערות ליווי או במכונים. המעבר לזנות רחוב קרה עקב החמרה בהתמכרות לסמים וגם, לעיתים, מתוך בחירה, משום שזנות רחוב אפשרה להן יותר חופש. מכאן, יתכן שהפרדה בין סוגים שונים של זנות היא הפרדה מלאכותית. מספר מחקרים מתקפים השערה זו ומצאו כי הנשים עוברות מסוג אחד של זנות למשנהו (Farley, 2003; Karmer, 2003). בנוסף, מחקרים מנפצים את המיתוס כי כאשר הזנות ממוסדת הנשים מוגנות מפני האלימות. מחקרים תעדו כי הנוק שנגרם לנשים בזנות דומה בכל הסוגים של הזנות, כולל בחשפנות מאחורי זכוכית כשהלקוחות כלל אינם נוגעים בגוף האישה (Farley, 2004).

על מנת לענות על השאלה עד כמה נשים אלה משקפות את מצבן של כלל הנשים העוסקות בזנות יש לערוך מחקרים נוספים על אוכלוסיות נוספות של נשים ונערות שעוסקות בזנות.

השלכות המחקר

מחקר זה מצטרף לכותבים שונים המציעים כי לא ניתן להתייחס לנזק שנגרם לנשים העוסקות בזנות כמקרי. מוסד הזנות מובנה ומתאפשר באופן שיטתי. אלה מאיתנו שאכפת להם מזכויות אדם גלובליות צריכים להתייחס לחוסר הנראות (invisibility) של הזנות, להכחשה המאסיבית ביחס לנזקים של הזנות, ולנורמליזציה של הזנות כסוג של רוע חברתי בלתי נמנע שניתן להרחיקו מסביבות מגורים טובות. כן עלינו להתייחס לכישלון לחנך סטודנטים למשפטים, לפסיכולוגיה, ולחינוך לבריאות הציבור ועבודה סוציאלית לטיפול בעוברי חוק. זנות וסחר בנשים יכולים להתקיים רק באווירה של אדישות מצד הציבור, ומצד אנשי המקצוע והאקדמיה (Farley et. al., 2003).

הממצאים הקשים של המחקר מראים כי הזנות היא חוויה טראומטית שהחלה כבר בילדותן של הנשים. מסכת ההתעללות והעינויים שעוברות נשים וילדות בחברה שלנו במהלך העיסוק בזנות, מלמדת על צורך בחשיבה מחודשת לגבי אחריות החברה לשלומן ורווחתן של נשים שהיו קורבנות החברה החל מילדותן. יש צורך לבחון מחדש את דרכי הפעולה שנקטות כדי להבטיח את שלומן, רווחתן וזכויות האדם הבסיסיות של נשים, נערות וילדות בחברה הישראלית, הן בקרב אנשי המקצוע המטפלים בנשים ובנערות במצוקה, והן בקרב כל מי שזכויות אדם יקרות לליבו.

ברמת המחקר ממצאים אלה מחייבים המשך חקירה והרחבת הידע על ילדות, נערות ונשים שעוסקות בזנות. וכן הרחבת המחקר והידע בנושאים נוספים שקשורים במניעה כמו התעללות מינית בילדות, התמכרויות בקרב נשים ונערות, בריחות מהבית והומלסיות, ופמיניזציה של העוני.

המחקר הנוכחי מרחיב את ההבנה על חוויתן של הנשים העוסקות בזנות, מנקודת מבטן, ואת הקשר שבין ההתעללות בילדות לעיסוק בזנות. דרוש עוד מחקר על מנת להרחיב את הידע על הדרכים שבהן הנשים שעוסקות בזנות חוות את עולמן, מדוע הן נשארות בזנות, ומהם הגורמים שסייעו לאלה שהצליחו לצאת מן הזנות. מחקר כזה חיוני על מנת לפתח תוכניות טיפול יעילות למניעת זנות, כמו גם לפיתוח מודעות חברתית לנזק שנגרם לנשים ולהפרת זכויות האזרח שלהן, על מנת לפתח חקיקה ואמצעי אכיפה יעילים למניעת זנות וסחר בנשים.

השלכות להתערבות

הממצאים הקשים של המחקר קשים עוד יותר בהעדרם של שירותי טיפול לנשים או לנערות שעוסקות בזנות בישראל. הידע שקיים כיום לגבי העיסוק בזנות בקרב אנשי מקצוע במערכות הטיפול, הרווחה, הבריאות, המשטרה והמשפט הוא מועט ולא שיטתי, והדבר נכון גם ביחס לאלו שמטפלים באוכלוסיות של נשים ונערות שנמצאות בסיכון גבוה להתדרדרות לזנות, כמו, לדוגמא, נערות במצוקה. מן הממצאים ניתן לגזור מספר צרכים אליהם יש להתייחס בתכנון מערכת התערבות עם הנשים והנערות שעוסקות בזנות:

- **הקמת שירותי טיפול לנשים ונערות שעוסקות בזנות** - קיים צורך דחוף להקים בישראל שרות לטיפול בנשים שעוסקות בזנות שייתן מענים לאורך כל הרצף הטיפולי: החל ממקלט, ארוחה חמה וקורת גג ללילה, ועד שרות טיפולי מקיף שסיפק טיפול נפשי ושיקום מקצועי לנשים ונערות שמעוניינות לעזוב את הזנות.

- **מקלט בטוח** - לאור הממצאים ביחס לרמת הסיכון הגבוהה של הנשים, בעיקר מן הסרסורים, חשוב לשים דגש על מקלט בטוח כבסיס לטיפול כפי שמקובל לגבי נשים נפגעות אלימות במשפחה, או נפגעות אונס.
- **העלאת מודעות למשמעות העיסוק בזנות בקרב אנשי מקצוע** - יש לבחון את העמדות של המטפלים ביחס לקורבנות של זנות, ובמידת הצורך, לשנותן. לדברי הרמן (Herman, 2003), הנושאים שעל סדר היום בדיון המקצועי כיום על טראומה הם טראומות של פיגועי טרור, וטראומות של ילדים. לדבריה, יש הרבה טראומות "נקיות", עם קורבנות חפים מפשע, שסבלם מעורר סימפטיה. זנות, לעומת זאת, מביכה, מביישת, ו"מלוכלכת". הזנות היא פשע ללא קורבן. מסקר שערכה בקרב קלינאים מומחים לטראומה עלה כי 75% מהקלינאים טפלו באנשים שנוצלו לזנות. לאור השכיחות הרבה של נפגעי הזנות קוראת הרמן לקלינאים להתגבר על התנגדותם למעורבות עם קורבנות שנתפסים לא "נקיים" ולא "תמימים". אני מציעה לשלב שאלות ביחס להיסטוריה של עבודה בזנות בתהליכי אינטייק, במיוחד במסגרת הטיפול בטראומות מיניות שונות. זאת לאור הפגיעות של נפגעי התעללות מינית בילדות לרה-ויקטימיזציה, ולניצול בתעשיית הזנות והפורנוגרפיה. קיים צורך להרחיב את הידע הקיים בקרב אנשי מקצוע שמטפלים בנשים במסגרות השונות של בריאות הנפש, הרווחה, שרות לנערות במצוקה, מומחים לטיפול בטראומה, ואלימות נגד נשים (מקלטים לנשים מוכות, מרכזי סיוע לנפגעות תקיפה מינית, מרכזי טיפול לנפגעות גילוי עריות, מקלט לנשים נפגעות סחר בנשים וכדומה). זאת על מנת להעצים את יכולתם לתת מענים מותאמים לנשים שעוסקות בזנות.
- **רכישת מומחיות בטיפול בתסמונת טראומטית מורכבת** – כפי שעולה מן הממצאים, הזנות מהווה טראומה קיצונית, שנשענת על הפרעות טראומטיות קשות שקדמו לה. נשים שעסקו בזנות מגדירות עבור אנשי מקצוע את קצה הרצף של הפרעות טראומטיות, ואת חזית הידע הקיים בתחום (Herman, 2003). הפרעות אלה קשות מאוד להבנה, ומהוות אתגר לטיפול.
- **מומחיות בטיפול בהפרעות דיסוציאטיביות** – כפי שעולה מן הממצאים הדיסוציאציה היא מנגנון ההגנה הנפשי השכיח להתמודדות עם העיסוק בזנות. הדיסוציאציה היא חלק ייחודי של ה PTSD. הבנה של ההיגיון הפנימי ושל מבנה הדיסוציאציה חיונית לטיפול ברוב הנשים שנוצלו לזנות.
- **טיפול באמהות ובילדים** – מן הממצאים עולה שכל הנשים במחקר זה עברו הריונות ולידות במהלך העיסוק בזנות, וכי האמהות היא סוגיה מרכזית בחיי הנשים. הריון ולידה יכולים להיות נקודת מפנה חשובה לשינוי וליציאה מן הזנות. יש לבחון את הצורך בפיתוח מענים מותאמים לטיפול באמהות של נשים שעוסקות בזנות, כולל טיפול בקשר אם – ילד.

השלכות למדיניות וחקיקה

מדינת ישראל כיום היא מדינת יעד לסחר בנשים למטרות זנות. החוק הישראלי בנושא הזנות מתבסס על הגישה שהזנות אינה פשע אך היא פגע חברתי שיש להלחם בו מבלי להפוך את הזונה לשעיר לעזאזל. העיסוק בזנות הנו חופשי, והחוק הפלילי מתעניין בעוסק בזנות רק כאשר הוא מהווה מטרד לציבור, או דרך הסרסרות והסחר שאותם החוק מעניש (מכון תודעה, 2004).

ממצאי מחקר זה ממחישים את מקומה של הזנות בקצה החמור של רצף האלימות כלפי נשים וילדות בחברה, ומציעים כי הנשים והילדות שמנוצלות בתעשיית הזנות הן קורבנות ולא עברייניות.

במקביל, צרכנות הזנות מתוארת כפשע של אלימות. מכאן נובע כי יש צורך למגר תופעה זו באמצעות חקיקה שאוסרת קנייה של אדם אחר לצורך מין.

שבדיה היא המדינה הראשונה כיום בעולם שמהווה דוגמה להתמודדות מוצלחת במיגור הזנות, הסחר בנשים והאלימות כלפי נשים וילדות. החוק השבדי שאוסר קנייה של שירותי מין נכנס לתוקפו בינואר 1999 בשבדיה. החוק הוא ניסיון ראשון של המדינה בשבדיה להילחם בשורשי הזנות והסחר בנשים: הדרישה לזנות, ועמדות הגברים ביחס לזכותם לקנות יצור אנושי לסיפוק צרכיהם המיניים. חוק זה מהווה אבן פינה במאבק של הממשלה השבדית ליצור חברה דמוקרטית שבה נשים ונערות יכולות לחיות כשהן חופשיות מכל צורה של אלימות מצד גברים. בשילוב עם חינוך הציבור באמצעות מסע פרסומי להעלאת מודעות ותמיכה בקורבנות, החוק מצליח למנוע באופן משמעותי זנות וסחר בבני אדם. מן הניסיון השבדי עולה כי כאשר הצרכנים מסתכנים בענישה, מספר הגברים שקונים בני אדם שעוסקים בזנות יורד, והשוק המקומי של זנות נעשה פחות אטרקטיבי. הסוחרים בנשים מחפשים מקומות אחרים יותר מאפשרים. (Ekberg, 2004).

בעולם כולו קיים כיום ויכוח ציבורי ביחס למיסוד הזנות. שבדיה הנה המדינה הראשונה בעולם שחוקקה חוק שאוסר על קניית שירותי מין, מתוך הבנה שלכל הנשים יש זכות לשליטה מלאה על גופן. המחוקקים בשבדיה הבינו כי יש להלחם כנגד התפיסה שנשים קיימות על מנת לספק תענוג מיני לגברים, ושגברים שקונים נשים או ילדות בזנות מבצעים פשע של אלימות שעליו הם צריכים להיענש. הממשלה בשבדיה אימצה את הגישה שרואה בזנות אלימות של גברים כלפי נשים וילדות (Ekberg, 2004). ממצאי מחקר זה מחזקים את התפיסה שהזנות היא פשע של אלימות ושחובה על מדינה מתוקנת להיאבק בכל הדרכים.

מקורות

- אבן שושן, א. (1993). המילון החדש. ירושלים: קריית ספר.
- בראונמילר, ס. (1980). בניגוד לרצוננו: גברים נשים ואונס. ת"א: המין השני.
- גיליגן, ק. (1995). בקול שונה: התיאוריה הפסיכולוגית והתפתחות האישה. ת"א: ספרית הפועלים.
- הרמן, ג'ל. (1992). טראומה והחלמה. ת"א: עם עובד.
- וולף, ו. (1985). שלוש גינאות. ירושלים: שוקן.

כוכבי סמסליק, א. (1999). נערות הבורחות מהבית. חיבור לצורך קבלת תואר מוסמך. בית ספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת ת"א.

מכון תודעה (2004). <http://www.macom.org.il/todaa-home.asp>

נפתלי, מ., בקשי, ר. (תשנ"ז). דו"ח הוועדה לבחינת ניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל.

צבר בן יהושע, נ. (1990). המחקר האיכותי בהוראה ולמידה. ת"א: מסדה

רימרן, יהודה. (1977). הזנות והנערה הסוטה. ישראל: ציריקובר.

Bagley, C. & McDonald, M. (1984). Adult mental health sequels of child sexual abuse, physical abuse and neglect in maternally neglected children. Canadian Journal of Public Health, 3, 15-26.

Bagley, C. & Young, L. (1987). Juvenile prostitution and child sexual abuse: A controlled study. Canadian Journal of Community Mental Health, 6, 5-26.

Barnardos (1998). Whose daughter next? Children abuse through prostitution. London: Barnardos.

Barry, K. (1979). Female sexual slavery. Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall.

Barry, K. (1995). The prostitution of sexuality. New York: University Press.

Brannen, J. (1990). The study of sensitive subjects. Sociological Review, 36, 552-563.

Branningan, A., & Van Bruschoot, E. G. (1997). Youthful prostitution and child sexual trauma. International Journal of Law and Psychiatry, 20, 337-354.

Bullough, B., & Bullough, V. (1996). Female prostitution: Current research and changing interpretations. Annual Review of Sex Research, 7, 158-180.

Carroll, J.J. & Trull, L. A. (1999). Homeless African American women's interpretation of child abuse as an antecedent of chemical dependence. Early Child Development and Care, 1565, 1-16.

Choisy, M. (1961). Psychoanalysis of the prostitute. New York: Philosophical Library.

Cotton, A., Farley, M., & Baron, R. (2002). Attitudes toward prostitution and acceptance of rape myths. Journal of Applied Social Psychology, 32 (9), 1970-1976.

Dalla, R.L. (2000). Exposing the "pretty woman" myth: A qualitative examination of the lives of female streetwalking prostitute. The Journal of Sex Research, 37 (4), 344-353.

Dalla, R. L., Xia, Y., & Kennedy, H. (2003). "You just give them what they want and pray they don't kill you": Street-level sex workers' reports of victimization, personal resources, and coping strategies. Violence Against Women, 9, 1367 - 1394.

Davis, V. L. (1986). A feminist approach to social work research. Affilia, 32-47.

Delacoste, F., & Alexander, P. (1998). Sex work: Writings by women in the sex industry. San Francisco: Cleis Press.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (1994). Handbook of qualitative research. Thousand Oaks, CA: Sage.

Dworkin, A. (1987). Intercourse. New York: Free Press.

Dworkin, A. (1997). Prostitution and male supremacy. In: Life and Death. N.Y: Free Press.

Edwards, R. (1993). An education in interviewing. Placing the researcher and the research. In: C.M., Renzetti & M.L., Raymond (Eds.). Researching sensitive topics, 181-195. Newbury Park: SAGE.

Ekberg, G. (2004). The Swedish law that prohibits the purchase of sexual services: Best practices for prevention of prostitution and trafficking in human beings. Violence Against Women, 10, 1187 - 1218.

El-Bassel, N., Schilling, R.F., Irwin, K.L., Faruqe, S., Gilbert, L., Von Bargen, J., Serano, Y., & Edlin, B.R. (1997). Sex trading and psychological distress among women recruited from the streets of Harlem. American Journal of Public Health, 87 (1), 6670- 6681.

Fagan, J. A. (1994). Women and drug revisited: Female participation in the cocaine economy. Journal of Drug Issues, 24, 179-226.

Farley, M. (2004). "Bad for the body, bad for the heart": Prostitution harms women even if legalized or decriminalized. Violence against Women, 10 (10), 1087-1125.

Farley, M. (Ed). (2003). Prostitution, trafficking, and traumatic stress. USA: The Haworth Maltreatment & Traumatic Press.

Farley, M., Cotton, A., Lynne, J., Zumbek, S., Spiwak, F., Reyes, M.E., Alvarez, D., & Sezgin, U. (2003). Prostitution and trafficking in nine countries: An update on violence and posttraumatic stress disorder. In: Farley, M. (Ed). (2003). Prostitution, trafficking, and traumatic stress. USA: The Haworth Maltreatment & Traumatic Press.

Farley, M., & Barkan, H.(1998). Prostitution, violence against women, and posttraumatic stress disorder. Women & Health, 27 (3), 37-49.

Farley, M., Baral, I., Kiremire, M., & Sezgin, U. (1998). Prostitution in five countries: Violence and post traumatic stress disorder. Feminism & Psychology, 8 (4), 415-426.

Farley, M., & Kelly, M. (2000). Prostitution: A Critical review of the medical and social science literature. Womem & Criminal Justice, 11 (4), 29-64.

Finkelhor, D. (1990). Early and long-term effects of child sexual abuse: An update. Professional Psychology: Research and Practice, 21, 325-330.

Flowers, B.R. (1998). The prostitution of women and girls. North Carolina, and London: McFarland & Company, Inc, Publishers, Jefferson,.

Flowers, B.R. (2001). Runaway kids and teenage prostitution. London: Greenwood Press.

Freed, W. (2003). From duty to despair: Brothel prostitution in Cambodia. In: Farley, M. (Ed).(2003). Prostitution, trafficking, and traumatic stress. USA: The Haworth Maltreatment & Traumatic Press.

Gilgan, J. F. (1989). Freedom of choice and research interviewing in child sexual abuse. In: B. G. Congtm, & B. Galaway (Eds). Social Work Processess, 358-369. Homewood, IL: Dorsey Press.

Giobbe, E., Harrigan, M., Ryan, J. & Gamache, D. (1990). Prostitution: A matter of violence against women. WHISPER (Women Hurt in Prostitution Engaged in Revolt), 3060 Bloomberg Ave S. Minneapolis, MN 55407, USA.

Giobbe, E. (1993). An analysis of individual, institutional and cultural pimping. Michigan Journal of Gender & Law, 1, 33-57.

Glover, E. (1960). The psychopathology of prostitution. In: Selected papers on psycho-analysis, The roots of crime, 11, New York: International Universities Press.

Goldstein, P. J., Lawrence, J. O., & Fendrich, M. (1992). From bag brides to skeezers: An historical perspective on sex for drugs. Journal of Psychoactive Drugs, 24, 349-361.

Gossop, M., Powis, B., Griffiths, P. (1994). Sexual behavior and its relationship to drug taking among prostitutes in South London. Addiction, 89, 961-970.

Graaf, R de., Vanwesenbeek, I., van Zessen, G., Straver, C. J., & Visser, J. H. (1995). Alcohol and drugs use in heterosexual prostitution, and its relation to protection behavior. AIDS Care, 7(1), 35-47.

Graham, D. R. (1994). Loving to survive. Sexual terror, men's violence, and women lives. N.Y: University Press.

Graham, N., & Wish, E.D. (1994). Drug use among female arrestees: Onset, patterns, and relationships to prostitution. Journal of Drug Issues, 24, 315-329.

Greenwald, H. (1970). The elegant prostitute: A social and psychoanalytic study. New York: Walker.

Haft, M.G. (1976). "Hustling for rights" in: Crites, L. The female offender, 212-213, Lexington, Mass: Lexington Books.

Hardman, K. (1997). A social work group for prostituted women with children. Social Work with groups, 20, 19-31.

Herman, L. J. (2003). Introduction: Hidden in plain sight: Clinical observation on prostitution. In: Farley, M. (ed). (2003). Prostitution, trafficking, and traumatic stress. USA: The Haworth Maltreatment & Traumatic Press,

Hunter, S.K. (1994). Prostitution is cruelly and abuse to women and children. Michigan Journal of Gender and Law, 1, 1-14.

Hutto, B., & Faulk, R. (2000). Psychodynamics of a prostitute: A case report. Bulletin of the Menninger Clinic, 64, 409-423.

Inciardi, J. (1993). Kingrats, chicken heads, slow necks, freaks, and blood suckers: A glimpse at the Miami sex for crack market. In: M.S. Ratner (Ed.), Crack pipe as pimp: An ethnographic investigation of sex for crack exchanges, 36-67, New York: Lexington Books.

James, J. (1976). Prostitution and addiction: An interdisciplinary approach. Addictive Diseases – An International Journal, 2 (4), 601-618.

James, J., & Meyerding, J. (1977). Early sexual experience and prostitution. American Journal of Psychiatry, 134, 1381-1385.

Jeness, V. (1990). From sex as sin to sex as work: COYOTE and the reorganization of prostitution as a social problem. Social Problems, 37, 403-420.

Jesson, J. (1993). Understanding adolescent female prostitution: A literature review. British Journal of Social Work, 23, 517-530

.

Johnson, J. (1992). Teen prostitution. Danbury, Conn: Franklin Watts.

Jolin, A. (1994). On the backs of working prostitutes: Feminist theory and prostitution policy. Crime and Delinquency, 40 (1), 69-72.

Kassin, J.S. (1944). Neurotic 'acting out' as a basis for sexual promiscuity in women. Psychoanalytic Review, 31, 221-232.

Kelly, L, Burton, S., & Regan, L. (1994). Researching women's lives or studying women's oppression? Reflections on what constitutes feminist research. In: M. Maynard & J. Purvis (Eds.). Researching women's lives from a feminist perspective, 27-48, London: Taylor & Francis.

Kelly, L. & Wingfield, R. (1995). Splintered lives: Sexual exploitation of children in the context of children rights and children protection. London: Barnardos.

Kenny, M.C. (1996). Memories of drug abusing prostitute: dynamics and treatment. Considerations in a case of inter generational child abuse. Journal of Contemporary Psychotherapy, 26 (4), 361-378.

Kramer, L. (2003). Emotional experience of performing prostitution. In: Farley, M. (Ed). (2003). Prostitution, trafficking, and traumatic stress. USA: The Haworth Maltreatment & Traumatic Press.

Kuhns, J. B., Heide K.M., Silverman, I. (1994). Substance use/misuse among female prostitutes and female arrestees. International Journal of the Addiction, 27, 1283-1292.

Lancet. (1996). Buying sex, safely. The Lancet, 348: 347.

Lincoln, Y.S. (1996). Emerging criteria for quality in qualitative and interpretive research. Qualitative Inquiry, 1, 275-289.

Lincoln, Y.S. & Guba, E.G. (1985). Naturalistic inquiry. Newbury Park, CA: Sage.

MacKinnon, C. A. (1983). Feminism, Marxism, method, and the state: Toward a feminist jurisprudence. Signs, 8, 635-639.

MacKinnon, C. A. (1993). Prostitution and civil rights. Michigan Journal of Gender and Law, 1, 13-31.

MacVicar, K., & Dillon, M. (1980). Childhood and adolescent development of ten female prostitutes. Journal of the American Academy of Child Psychiatry, 19 (1), 154-159.

Mathews, F. (1987). Familiar strangers: A study of adolescent prostitution. Toronto, Canada: Central Toronto Youth Services.

Maxwell, S. R., Maxwell, C.D. (2000). Examining the “criminal careers” of prostitutes within the nexus of drug use, drug selling, and other illicit activities. Criminology, 38 (3), 787-810.

McCaghy, C.H., & Hou, C. (1994). Family affiliation and prostitution in a cultural context: Career onset of Taiwanese prostitutes. Archives of Sexual Behavior, 23 (3), 251-265.

McClanahan, S. F., McClelland, G. M., Abram, K. M., & Teplin, L. A. (1999). Pathways into prostitution among female jail detainees and their implications for mental health service. Psychiatric Services, 50, 1606-1613.

Miller, J., & Schwartz, M.D. (1995). Rape myths and violence against street prostitutes. Deviant Behavior, 16, 1-23.

Miller, E. M. (1986). Street women. Philadelphia: Temple University Press

Millet, K. (1971). “Prostitution: A quarter for female voices” in: Gornick, V & Moran, B.K., (Eds.) Women in Sexist Society. New York: New American Library.

Morrison, C. L., McGee, A., & Ruben, S. M. (1995). Alcohol and drug misuse in prostitutes. Addiction, 90 (2), 292-293.

Nadon, S.M., Koverola, C., & Schludermann, E.H. (1998). Antecedents to prostitution: Childhood victimization. Journal of Interpersonal Violence, 13 (2), 206-221.

Newman, F., & Caplan, P. J. (1981). Juvenile female prostitution as a gender consistent response to early deprivation. International Journal of Women's studies, 5 (2), 128-137.

Norton-Hawk, M. A. (2001). The counterproductivity of incarcerating female street prostitution. Deviant Behavior, 22, 403-417.

O`neill, M. (1997). Prostitute women today. In: Scambler, G. & Scambler, A. (eds). Rethinking prostitution. London: Rutledge.

Overall, C. (1992). What's wrong with prostitution ? Evaluating sex work. Sings, 17, 705-724.

Patton, M.Q. (1990). Qualitative evaluation and research methods (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.

Pheterson, G. (Ed). (1989). A vindication of the rights of whores. Seattle, WA: Seal.

Phoenix, J. (1999). Making sense of prostitution. Hampshire and London: Macmillan Press LTD, Houndmills, Basingstoke,

Plant, M. L., Plant, M. A., Peck, D., & Setters, J. (1989). The sex industry, alcohol and illicit drugs: implications for the spread of HIV infection. British Journal of the addictions, 84, 53-59.

Potterat, J. J., Brewer, D. D., Muth, S. Q., Rothenberg, R. B., Woodhouse, D. E., Muth, J. B., Stites, H. K., & Brody. S. (2004). Mortality in long-term open cohort of prostitute women. American Journal of Epidemiology, 159, 778-785.

- Potterat, J. J., Rothenberg, R. B., Muth, S. Q., Darrow, W. W., & Plummer, L. (1998). Pathways to prostitution: The chronology of sexual and drug abuse milestones. The Journal of Sex Research, 35, 333-340.
- Rosiello, F. (1993). The interplay of masochism and narcissism in the treatment of two prostitutes. Contemporary Psychotherapy Review, 8, 28-43.
- Ross, C.A., Farley, M., and Schwartz, H.L. (2003). Dissociation among women in prostitution. In: M. Farley (Ed.) Prostitution trafficking & traumatic stress. Binghamton, N.Y: The Haworth Press.
- Rubin, H.J., & Rubin, I. S. (1995). Qualitative interviewing: The art of hearing data. Thousands Oak, CA: Sage.
- Russell, D.E.H. (1986). The incidence and prevalence of intra familial and extra familial sexual abuse on female children. In: L.E.A. Walker (Ed). Handbook on sexual abuse of children, (pp. 19-36). New York: Springer.
- Sanders, T. (2001). Female street workers, sexual violence, and protection strategies. Journal of Sexual Aggression, 7, 5-18.
- Scambler, G. & Scambler, A. (Eds.) (1997). Rethinking prostitution: Purchasing sex in the 1990s. London: Routledge.
- Schissel, B., & Fedec, K. (1999). The selling of innocence: The Gestalt of danger in the lives of youth prostitutes. Canadian Journal of Criminology, 41, 33-56.
- Schwartz, H. (2000). Dialogues with forgotten voices: Relational perspectives on child abuse trauma and treatment of dissociative disorders. New York: Basic Books.
- Shaw, I., & Butler, I. (1998). Understanding young people and prostitution: A foundation for practice? British Journal of Social Work, 28, 177-196.

- Silbert, M. H. & Pines, A. M. (1981). Sexual child abuse as an antecedent to prostitution. Child Abuse and Neglect, 5 , 407-41.
- Silbert, M. H., Pines, A. M., & Lynch, T. (1982). Substance abuse and prostitution. Journal of Psychoactive Drugs, 14 (3), 193-197.
- Silbert, M. H., & Pines, A. M. (1983). Early sexual exploitation as an influence in prostitution. Social Work, 285-289.
- Sillon, B. (1992). Dissociation: A symptom of incest: Individual Psychology, 48, 155-164.
- Simons, R. L., & Robertson, J. F. (1989). The impact of parenting factors, deviant peers, and coping style upon adolescent drug use. Family Relations, 38, 273-281.
- Simons, R. L., & Whitbeck, L. B. (1991). Sexual abuse as a precursor to prostitution and victimization among adolescent and adult homeless women. Journal of Family Issues, 12 (3), 361-379.
- Sloan, L., & Wahab, S. (2000). Feminist voices on sex work: Implications for social work. Affilia, 15 (4), 457-479.
- Smart, R.G. (1991). Crack cocaine use: A review of prevalence and adverse effects. American Journal of Drug and Alcohol Abuse, 17 (1), 13-26.
- Sommers, I., Baskin, D., Fagan, J. (1996). The structural relationship between drug use, drug dealing, and other income among drug sellers. Journal of drug Issues, 26, 975-1006.
- Stark, C., & Hodgson, C. (2003). Sister oppressions: A comparison of wife battering and prostitution. In: Farley, M. (Ed). (2003). Prostitution, trafficking, and traumatic stress. The Haworth Maltreatment & Traumatic Press.
- The Penguin English dictionary (1979). Harmondsworth, Middlesex : Penguin Books
Comp.

Young, A.M., Boyd, C., & Hubbell, A. (2000). Prostitution, drug use, and coping with psychological distress. Journal of Drug Issues, 30 (4), 789-800.

Vanwesenbeeck, I. (1994). Prostitutes' well being and risk. Amsterdam: VU University Press.

Vanwesenbeeck, I. (2001). Another decade of social scientific work on sex work: A review of research 1990-2000. Annual Review of Sex Research, 12, 242-

Widom, C.S., & Kuhns, J.B. (1996). Childhood victimization and subsequent risk for promiscuity, prostitution, and teenage pregnancy: A prospective study. American Journal of Public Health, 86, 1607-1612.

Wiesberg, D. K. (1985). Children of the night: A study of adolescent prostitution. Massachusetts/Toronto: Lexington Books.

נספחים**נספח א'****הנשים**

סוזי – בת 38, נשואה ואם לשלושה בנים. בת חמישית למשפחה של תשעה ילדים. כשסוזי הייתה כבת חמש עזבה האם את הבית עם גבר אחר, והילדים פוזרו במשפחות אומנות. סוזי עברה התעללות מינית על ידי דודה, ועל ידי האב האומן. ברחה מהמשפחה האומנת בגיל ההתבגרות וסודרה בפנימייה לנערות במצוקה. בגיל 15, במהלך שהייתה בפנימייה, הכירה גבר מבוגר ועברין, שאנס אותה בפגישה הראשונה. הוא גרם לסוזי להתמכר לסמים קשים, ושלח אותה לעבוד בזנות. עסקה בזנות מגיל 16 ועד גיל 33. שהתה בכלא שני מאסרים. במהלך העיסוק בזנות נולדו לה שני בנים שנשארו איתה, ובת שנלקחה לאימוץ. הבן הבכור גדל איתה עד גיל חמש ולאחר מכן היה במשפחות אומנות ובמוסדות. עם הבן הקטן הגיעה לשיקום בהוסטל לאסירות משוחררות – אמהות עם ילדיהן. כיום נשואה לגבר מכור – נקי.

אפי – בת 53, רווקה ואם לבת כבת 34, ונכדה כבת 6. בת למשפחה רב בעייתית שמנתה שבעה ילדים. מתארת התעללות נפשית ופיסית על ידי אימה. מגיל 12 עברה אונס מתמשך על ידי חבר של ההורים. התחילה לעסוק בזנות עקב קשר עם סרסור. עסקה בזנות מגיל 14 ועד גיל 50. עברה שיקום בהוסטל לאסירות משוחררות. כיום מתגוררת מחוץ להוסטל ועובדת.

מירי – בת 42, גרושה ואם לארבעה ילדים. גדלה במשפחה חרדית בה עברה התעללויות פיסיות ונפשיות על ידי ההורים והאח הבכור. בגיל 16 יצאה בפקודת האח עם אסיר נמלט שאנס אותה. כתוצאה מהאונס נכנסה להריון והמשפחה חיתנה אותה עימו בכפייה. לאחר שנולדו לבני הזוג שני ילדים, דרדר אותה בעלה לסמים קשים ואילץ אותה לעסוק בזנות. לאחר מספר שנים שבהן עסקה בזנות בהן התפרנס ובילה עם נשים אחרות מהכספים שהרוויחה, לקח הביתה אישה אחרת וגרש אותה מהבית. מירי ריצתה שני מאסרים בכלא. במהלך השנים בהן עסקה בזנות נולדה לה בת שנלקחה לאימוץ. במאסר האחרון החלה תהליך גמילה וטיפול בכלא. המשיכה את הטיפול בהוסטל לאסירות משוחררות. נקייה מסמים כשבע שנים. לפני כשלוש שנים נולדו לה עוד בן ובת.

עפרה – בת 40, רווקה. בת אחת עשרה מתוך שנים עשר ילדים. האם הייתה עולה חדשה שלא דברה עברית, והתקשתה לתפקד. עפרה גדלה בהזנחה ועזובה רגשית. עברה אונס בילדות על ידי בעלה של אחותה. כתוצאה מכך התקשתה להתרכז בלימודים ונפלטה ממסגרת הלימודים. שרתה שרות צבאי מלא. החלה להשתמש בסמים עם חבר. בגיל 22 התחילה לעבוד בזנות. במהלך העיסוק בזנות נולד לה ילד שנלקח לאימוץ. עבדה בזנות עד גיל 35. במהלך המאסר האחרון עברה גמילה ושיקום בכלא, והמשיכה בהוסטל לאסירות משוחררות. כיום עובדת כמדריכה טיפולית במסגרת שיקומית לנשים.

גילה – בת 38, נשואה ואם לשני ילדים. כיום נמצאת בהריון. הייתה בת חמישית מבין שבעה ילדים. עברה התעללות מינית על ידי אחיה הבכור מגיל צעיר. עקב בריחות מהבית סודרה בפנימייה לנוער במצוקה שם הכירה, בגיל 12, גבר מבוגר ונשוי שגרם לה להתמכר לסמים קשים, ושלח אותה לעבוד בזנות. לאחר תקופה בה חיו ביחד חזרה אשתו וגרשה אותה מהבית. היא הלכה לגור אצל משפחה של חברה מהפנימייה, שאביה היה עובד של הפנימייה, והמשפחה, שהוכרה כמשפחה אומנת, העסיקה אותה בזנות. עבדה בזנות

מגיל 14 ועד גיל 31. במהלך העיסוק בזנות ילדה תינוקת שנמסרה לאימוץ. עברה משבר נפשי קשה ונכנסה למאסר ממושך. במהלך המאסר נגמלה מסמים והתחילה טיפול. המשיכה בהוסטל לאסירות משוחררות.

פזית – בת 41, רווקה ואם לבן. בת להורים ניצולי שואה. מגיל צעיר עברה התעללות מינית, פיסית ונפשית על ידי האב שהיה אלכוהוליסט. סיימה 12 שנות לימוד והתגייסה לצבא. במהלך השרות הצבאי עברה הפלה ונכנסה למשבר נפשי. עשתה ניסיון אובדני ואושפזה בבית חולים פסיכיאטרי. לאחר האשפוז שוחררה מהצבא והתחילה להתדרדר לסמים קשים. נשלחה על ידי סוחר הסמים, שהיה בן זוגה, לעבוד בזנות לאחר שהייתה חייבת לו כסף. עבדה בזנות מגיל 20 ועד גיל 35. במהלך העיסוק בזנות נולד לה בן, אותו גידלה יחד עם אימה. נשפטה למאסר ועברה שיקום במרכז יום לשיקום אסירות. התדרדרה שוב לשימוש בסמים וזנות ובנה נלקח לבית ילדים לצורך מסירתו לאימוץ. בשלב זה נכנסה להוסטל לאסירות משוחררות – אמהות עם ילדיהן ביחד עם הבן, שהיה כבר כבן חמש. שהתה עם בנה בהוסטל כשנתיים. כיום חיה עם אימה ובנה, ועובדת.

יפה – בת 42, נשואה ואם לשלושה ילדים. בת למשפחה של חמישה ילדים. גדלה בהזנחה ועזובה רגשית. בגיל 12 התחילה לצאת עם גבר שאנס אותה. הם הפכו לבני זוג, תוך שהוא מתעלל בה מינית, פיסית ונפשית, כולל הזמנת חברים שלו לצפות בהם בזמן קיום יחסי מין. בגיל 17 נכנסה להריון והם נישאו. לאחר שנולדו להם שני ילדים דרדר אותה בעלה לסמים קשים ואילץ אותה לעסוק בזנות. עבדה בזנות מגיל 23 ועד גיל 38. שהתה בכלא שני מאסרים. במהלך המאסר הראשון התגרשה מבעלה, שהיה הסרסור שלה. לאחר השחרור עברה שיקום בהוסטל לאסירות משוחררות. במהלך השיקום נישאה לגבר מכור – נקי ונולד לה ילד נוסף.

מישל – בת 50, גרושה ואם לחמישה ילדים. בת למשפחה בת חמישה ילדים. האם הייתה חולת נפש ואושפזה בבתי חולים פסיכיאטריים לתקופות ארוכות. מישל ואחותה עברו התעללות מינית על ידי דודן מגיל צעיר. בגיל 17 נישאה ונולדו לה שני ילדים, הייתה אישה מוכה. לאחר הגירושין נישאה לגבר שדרדר אותה לסמים ולזנות והיה הסרסור שלה. בנישואין אלה ילדה עוד שלושה ילדים. מתארת מסכת של אלימות קשה מצד בעלה לאורך השנים. בעלה דרדר לסמים ולזנות גם את ביתה מנישואיה הראשונים, לאחר שאילץ את מישל להוציא אותה מהמשפחה האומנת ולהביאה לביתם, שם אנס אותה. נכנסה למאסר לאחר שניסתה לשרוף את הבית לאחר שנודע לה שבעלה אנס את ביתה ודרדר אותה לסמים ולזנות. בכלא התחילה טיפול גמילה ושיקום. לאחר המאסר הגיעה להוסטל לאסירות משוחררות. עבדה בזנות מגיל 20 ועד גיל 48. במהלך השיקום עזבה את ההוסטל, ולא ידוע היכן היא נמצאת היום ומה מצבה.

נספח ב'

טופס הסכמה מדעת

שלום ..... (שם פרטי)

אני עושה מחקר על נשים שעסקו בזנות במטרה להביא לידיעת הציבור הרחב, ואנשי מקצוע, מה המשמעות של עיסוק בזנות עבור אישה או נערה. אחת המטרות היא להעלות את המודעות הציבורית ומקצועית למשמעות העיסוק בזנות על מנת לגרום לשיפור מצבן של נשים ונערות שעדיין נמצאות בזנות. מאוד חשוב לי להבין איך הדברים האלה נראים מנקודת המבט שלך. איך את הרגשת ? איך הגעת לעבוד בזנות ? כיצד הפסקת לעבוד בזנות ?

כמובן שההשתתפות שלך במחקר תלויה אך ורק ברצונך, ואת יכולה להחליט שלא להשתתף בו. אם תבחרי שלא להשתתף, זה לא ישפיע בשום צורה שהיא על היחסים שלך איתי. במידה ויהיה לך קשה במהלך השיחה, תוכלי להפסיק אותה בכל זמן שתרצי.

אם תסכימי להשתתף במחקר נקבע שיחה אחת או שתיים, שבה תספרי על החוויה שלך של העיסוק בזנות. אני אבקש ממך להסכים שאקליט את השיחה על מנת לזכור את כל הפרטים.

כל מה שתאמרי ישמר בסודיות מוחלטת. כל הפרטים האישיים שלך ישונו על מנת שלא ניתן יהיה לזהות אותך. המחקר מבטיח לך חיסיון ואנונימיות.

אני יודעת שהדיבור והזיכרונות של העיסוק בזנות יהיו מאוד קשים לך. יחד עם זאת אני חושבת שחשוב לדבר על הנושא הזה כדי לנסות ולמנוע מנשים נוספות לעסוק בזנות, ולבנות שירותי טיפול מתאימים לעזור לנשים שנמצאות בזנות.

באם תזדקקי לעזרה טיפולית נוספת לאחר הדיבור על הנושא, תוכלי לפנות אלי ונמצא ביחד דרך לעזור לך לפנות להמשך טיפול נפשי.

בתודה מראש

ענת גור

052 – 774419

03 – 6491773 עבודה

אישור

קראתי את טופס ההסכמה המיוחדת, ואני מסכימה להשתתף במחקר.

..... תאריך ..... חתימה

..... תאריך ..... חתימת המראיינת

נספח ג'

מדריך ראיון

1. אם את מוכנה לספר מה זה בשבילך לעסוק בזנות ?

2. איך הגעת לעסוק בזנות ?

נושאים חשובים בראיון :

פרטים אישיים : מצ"ב שאלון

התהליך של הכניסה לזנות: האם הייתה היסטוריה של התעללות בבית, בריחות מהבית, החיים ברחוב, התמכרות לסמים, קשר עם סרסור.

תיאור הפרטים של העיסוק בזנות: כמה זמן עסקת בזנות, מתי, היכן עבדת, באיזה שעות, כמה כסף הרווחת, כמה לקוחות קבלת, מה היו סוגי השירותים המיניים/אחרים שנתת.

קשר עם סרסור: האם היה לך סרסור, מה הייתה מערכת היחסים ביניכם, כמה מהכסף שהרווחת נשאר אצלך.

אלימות מצד לקוחות, או מצד הסרסור: האם היו מקרים של אלימות כלפיך בזמן העיסוק בזנות ?

התמכרות לסמים ואלכוהול – במהלך העיסוק בזנות

האם רצית לצאת מעולם הזנות: מתי, מדוע, האם היו ניסיונות גמילה או טיפול.

יציאה מעולם הזנות: מתי הפסקת לעסוק בזנות, כמה זמן את כבר לא עובדת בזנות, האם וכמה זמן את נקייה מסמים.

נספח ד'

תמות מרכזיות**הילדות וההתבגרות: "הכול התחיל בילדות"**

אונס והתעללות מינית במשפחה ומחוץ למשפחה
אינססט עם אבא

התעללות פיסית, רגשית, ונפשית

הזנחה, בדידות, ועזובה

הקשר עם האם

סימני פוסט טראומה בילדות: "לא יכולתי להתרכז בלימודים"

יציאה מהבית: בריחות, פנימיות

עוני, מחסור

הרבה ילדים במשפחה

דיכוי על רקע הג'נדר: לשרת את האחים, לכבס, לבשל, לגהץ להם.

ההתמכרות לסמים

תחילת השימוש בסמים

הסמים כריפוי - עצמי מהטראומות: שיקפיא לי את הרגש, לא נותן לי להרגיש

הסמים כמאפשרים את העבודה בזנות

איבוד השליטה: הסמים התחילו לנגוס בי

תחילת העיסוק בזנות

הקשר עם הסרסור

הקושי של ההתחלה

הנסיונות להיחלץ, ולברוח

חווית העיסוק בזנות

השפלות

דה הומניזציה: "זונה זה לא בן אדם"

יחס לגוף

גועל

ההישרדות
 צורך בשייכות, צורך להרגיש שווה
 החזרת השליטה "לפחות עכשיו הם משלמים בשביל זה"
 כסף
 איבוד שליטה
 שחיקה, התרסקות
 השפלות מהמטרה
 אלימות
 עבודה בזנות בהריון
 ניתוק רגשי
 חיים חצויים
 מוות, פחד ממוות
 פחד
 יחסים עם גברים
 מין
 טראומה שלא נשכחת
 ניתוק מהגוף: "רק הגוף שלי היה שם, הנפש לא הייתה"
 דיסוציאציה ואמנזיה: "אין לי שום זכרונות,

ניסיונות לצאת מהזנות

אחרי היציאה מהזנות

בתוך תוכי אני מרגישה מלוכלכת
 געגועים לזנות
 ריקנות
 לסלוח לעצמי על מה שעשיתי

אמהות

להביא ילד מזנות

כלא ועבירות

קשר למראיינת

השפעת המחקר

8/9/03

הקטגוריות שנגזרו מהתמות הראשוניות

1. איך זה התחיל – ההתחלה הייתה בהתעללות המינית בילדות
אונס: "ההתעללות המינית דפקה לי את החיים בצורה לא נורמאלית"
2. סרסור – אהבה וכפייה. מכות, אילוף, סמים.
3. בדידות ועזובה – אף אחד לא מאמין. לא דברתי עם אף אחד.
4. סימני פוסט טראומה: לא יכולתי להתרכז בלימודים.
5. לצאת מהבית: בריחות, פנימיות, סרסור
6. קשר עם האמא: אימא לא מבינה
אימא לא מדריכה, לא משמעותית
אין עם מי לדבר
אימא משפילה, מקללת (שרמוטה, זונה)
אימא לוקחת את הכסף מהזנות
אימא אומרת "תמותי נרקומנית"
7. חוסר אונים כתוצאה מההתעללות.
8. שימוש בסמים: ההתמכרות
מתלבש עלי
שיקפיא לי את הרגש
לא נותן לי להרגיש
למות חיה
9. העיסוק בזנות: "זה"
השפלות: אפשר לדרוך עלי
זונה זה לא בן אדם, אין לי כבוד, את שום דבר
מתייחסים אלייך כמו אל בשר
מגעיל: "עושים דברים כאלה מגעילים ודוחים"
צורך בשייכות, באהבה, בחום, בהערכה: "רציתי שהם יאהבו אותי", "הרגשתי טוב שאני
מוערכת"
- ההישרדות: כוח הישרדות, את צריכה לשורד, הופכת להיות מכונה של זיונים
שליטה: אני יכולה להפסיק מתי שאני רוצה
צורך בשליטה בגלל החוסר אונים של האונס

יכולתי לבחור את מי אני רוצה
 הכסף זה כוח וזו שליטה. לא אונסים אותי אלא משלמים לי.
 איבוד השליטה : הסמים התחילו לנגוס בי
 כל שעותיים שלוש הייתי בקריז, אני חייבת ללכת לעשן סמים
 השחיקה
 עבודה בזנות בהריון

- התרסקות
 השפלות מהמשטרה
 ניתוק רגשי
 חיים חצויים
 מוות, פחד מוות: את עושה כל מיני דברים שיכולים לעלות לך בחיים שלך, אני יכולה לשלם מחיר של מוות.
 פחד, סיוטים
 אף אחד לא יבין
 הגוף שלי היה גמור, גוף שאת לא מתחברת אליו
 עוני, מחסור
 אלימות, מכות, קללות
 יחסים עם גברים
 כסף: כל הכסף הולך לסרסור ולסמים
 משמעות הזנות: "הוא מרגיש שמה שליטה וכוח, כאילו אני יכול להשפיל אותך עד עפר ואפר בשביל 100 שקל" "בשאלות שלו אני מרגישה את הכוח ותראי מה הוא מסוגל לעשות לי עכשיו בשביל 100 שקל להביא אותי לרצפה ממש לדרוך עלי... ולא צריך להרביץ לי"
 10. יחסי מין: "אני אף פעם לא הגעתי לאורגזמה"
 11. משפחת המוצא – הילדות
 הרבה ילדים במשפחה
 הגבלה ודיכוי מצד גברים במשפחה (אחים)
 עובדות סוציאליות
 12. נסיונות לצאת מהזנות
 13. כלא ועבירות
 14. הריקנות כשיוצאים מהזנות
 15. העבודה בזנות כטראומה שלא נשכחת: "חשבתי שאני יכולה לדפדף" "אף פעם לא אחזור להיות צ.
 שהייתה פעם לפני זה" "אני רוצה לחזור להיות תמימה"
 16. הסליחה: לסלוח לחמי שאנס אותי, לסלוח לעצמי על מה שאני עשיתי
 17. קשר למראיינת: "רק אישה כמוך יכולה להבין מה הרגשתי ומה חוויתי"
 "אני שמחה שספרתי, תודה ענת"

נספח ו'

הקטגוריות

1. קשר מראיינת
2. יציאה מהזנות
3. יחס לגברים
4. קשר בין התעללות בילדות לזנות
5. כלא ועבירות
6. להיות זונה לשעבר
7. מה זה להיות זונה
8. ניתוק ודיסוציאציה
9. קשר עם הסרסור
10. סמים
11. התעללות בילדות
12. כסף
13. קשר עם האימא
14. אלימות והתעללות בבגרות
15. קשר עם הממסד – עו"ס, משטרה
16. ההתחלה – תחילת העיסוק בזנות
17. מין ומיניות
18. הגוף
19. קשרים משמעותיים
20. פחד
21. חוסר אונים ושליטה
22. אמהות, הריון ולידה
23. קשיים בילדות ובהתבגרות
24. אלימות והתעללות בזנות
25. זנות
26. תחושות ורגשות ביחס לזנות

- 27. משפחה
- 28. קליינטים
- 29. זונות אחרות
- 30. חיים חצויים
- 31. מי אני – דימוי עצמי
- 32. ללמוד לעשות את זה